

T.C.
YÜZÜNCÜ YIL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI
ESKİ TÜRK EDEBİYATI BİLİM DALI

GÜMÜLCİNELİ DÜRRÎ DÎVÂNI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Hazırlayan
İhsan KILIÇ

Danışman
Prof. Dr. Muhsin MACİT

VAN-2010

T.C.
YÜZÜNCÜ YIL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI
ESKİ TÜRK EDEBİYATI BİLİM DALI

GÜMÜLCİNELİ DÜRRÎ DÎVÂNI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Hazırlayan
İhsan KILIÇ

Danışman
Prof. Dr. Muhsin MACİT

VAN-2010

TUTANAK

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ'NE,

Bu çalışma, jürimiz tarafından Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Eski Türk Edebiyatı Bilim Dalı'nda YÜKSEK LİSANS olarak kabul edilmiştir.

İmza

Başkan :

Üye (Danışman) :

Üye :

Üye :

Üye :

ONAY: Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

.... / / 2010

.....

Enstitü Müdürü

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	II
KISALTMALAR.....	III
TRANSKRİPSİYON ALFABESİ.....	IV
GİRİŞ	1
I. BÖLÜM:	2
1.1. HAYATI.....	2
1.2. DÎVÂNİ.....	4
1.2.1. NAZIM ŞEKİLLERİ	5
1.2.1.1. Kasideler.....	5
1.2.1.2. Mesneviler (Şehrengizler)	5
1.2.1.3. Gazeller	6
1.2.1.4. Tarihler	7
1.2.1.5. Vezin	7
1.3. ŞAİRLİĞİ	8
II. BÖLÜM:	11
2.1. GÜMÜLCİNELİ DÜRRÎ DÎVÂNİ.....	11
2.2. KASİDELER	11
2.3. MESNEVİLER (ŞEHRENGİZLER)	42
2.4. GAZELLER.....	55
2.5. TARİHLER.....	144
2.6. KİT'ALAR.....	155
2.7. MATLA'LAR.....	155
3. SONUÇ	158
4. KAYNAKÇA	159
5. ÖZET	160

ÖNSÖZ

Rumeli, Klasik Türk Edebiyatında Türk kültür ve sanat hayatının önemli bir halkasını teşkil etmektedir. Türk kültür ve sanat hayatının Balkanlar'a yayılmasında ve yerleşmesinde buradaki şairlerin önemli bir rol oynadığı söylenebilir. Bu şairlerden birisi de Gümülcineli Dürrî'dir. XVI. ve XVII. yüzyılın büyük edebî şahsiyetlerinin gölgesinde kalmış olan Dürrî'nin Dîvân'ı ve Şehrengizler'i, dilinin sadeliği bakımından bu dönem edebiyatı için incelenmesi gereken önemli sanat eseridir. Bu çalışmamızın amacı, dönemin gizli kalmış bir dîvân şairini kültür ve sanat dünyasına kazandırmak ve bir dönemin sosyal ve kültürel dünyasını şairin bakış açısıyla aydınlatmaktır. XVII. yüzyıl kültür sanat edebiyatının anlaşılmasında payı olan Gümülcineli Dürrî Dîvânı'nın transkribini yaparak hayatı ve sanatı hakkında bilgi vermeyi amaçladık. Türk edebiyatının bu yüzyıldan itibaren nasıl farklı bir seyirde gelişebildiğini, geleneksel edebiyatın kurallarına ne şekilde bağlı kaldığını izlemek için bu tür önemli eserlerin kültür ve sanat dünyamıza kazandırılması gerektiğine inanıyoruz.

Şu'ara Tezkireleri'nde adı anılmamış olmasına rağmen dîvân geleneği içerisinde önemli bir yer tutan ve dîvân şairlerinden olan Gümülcineli Dürrî, edebiyat araştırmacılarının ihmal ettiği bir kişiliktir. Tek yazma nüshasının günümüze ulaştığı bu eserin incelenip değerlendirilmesi; kültür, sanat ve edebiyat tarihimiz açısından önem arz etmektedir.

Gümülcineli Dürrî'nin hayatıyla ilgili ilk bilgiler, Sadeddin Nüzhet ERGUN'un "Türk Şairleri" adlı eserinde bizlere aktarılmış ve daha sonra Dürrî 'den bahseden diğer eserler, bu bilgileri tekrarlamışlardır. "Dürrî Dîvânı" içerisinde yer alan kasidelerden, gazellerden, tarihlerden ve Gümülcine üzerine yazılmış olan mesnevi tarzındaki şehrengizlerinden hareketle; şairin biyografisini, edebi kişiliğini, edebi ve kültürel değerini, sanat dünyasıyla ilgili düşünce ve değerlendirmelerini belirlemeye çalıştık. Bu çalışmamızda öncelikle Dürrî Dîvânı'nın el yazma nüshasını transkribe ettikten sonra nazım şekillerini bir düzene göre sıralayarak yeniden tertip ettik.

Gümülcineli Dürrî üzerine yapılan çalışmalarla kendisinden bahseden son dönem edebiyat tarihi ve antolojilerden ziyade, kendi el yazısı ile yazdığı ve tek yazma nüshası olan Dîvân'ı, elimizdeki en somut veridir.

Gümülcineli Dürrî Dîvânı'nın tek yazma nüshası, İstanbul Âtıf Efendi Kütüphanesi No:2072'de kayıtlıdır. Kütüphanede bulunan Dürrî Dîvânı'nın katalog fişinde yazma nüshanın 51 varaktan meydana geldiği, ta'lik hatla yazıldığı ve Hicri 1035 tarihinde istinsâh edildiği belirtilmiştir.

Bu çalışma esnasında özellikle kaynaklara ulaşma konusunda bana yardımcı olup değerli zamanlarını ayıran danışman hocam Prof. Dr. Muhsin MACİT'e ayrıca katkılarından dolayı Yrd.Doç.Dr.İsmail ARIKOĞLU ve Öğrt.Gör.Eşref YANMAZ'a teşekkür ederim.

KISALTMALAR

AEK.	: Âtîf Efendi Kütüphanesi
c.	: Cilt
Div.	: Dîvân
G.	: Gazel
H.	: Hicrî
K.	: Kaside
k	: Kıt'a
mt	: Matla'
M.	: Milâdî
m.	: Mesnevi
ö.	: Ölümü
s.	: Sayfa
T.	: Tarih
vr.	: Varak.
Yz.	: Yazma Nüsha
Yay.	: Yayıncılık, yayınları

TRANSKRİPSİYON ALFABESİ

ا (آ) : a, â	ش : Şş
ا (أ) : a, e, ı, i, u, ü	ص : Şş
ء : '	ض : Żż
ب : b, p	ط : Tt
پ : Pp	ظ : Zz
ت : Tt	غ : Ğğ
ث : Ss	ف : Ff
ج : Cc	ق : Kk
چ : Çç	ك : Kk, Ññ, Ğğ
ح : Hh	ل : Ll
خ : Hh	م : Mm
د : Dd	ن : Nn
ذ : Zz	و : v, û, u, ü, o, ö
ر : Rr	ه : h, a, e
ز : Zz	ى : y, ı, i, î
ژ : Jj	
س : Ss	

GİRİŞ

Bir milletin kültür ve sanat hayatının gelişmesinde ve yayılmasında bazı edebî çevrelerin önemi büyüktür. Özellikle şu'ara tezkirelerine göre en fazla şair yetiştiren İstanbul dışındaki Rumeli'nin de kültürlerin geçiş noktası olması sebebiyle önemli şahsiyetleri yetiştirdiği biliniyor. Gümnülcineli Dürrî'nin Rumeli'de yetişmiş olması, bu edebi çevrelerin sanat ve kültüründen beslenmesi, edebiyatımız açısından bu Dîvân'ın önemini daha da artırmaktadır.

“Gümülcine, Balkanlarda Yunanistan sınırları içerisinde yer alan bir Türk şehridir. XVI. yüzyıldan itibaren fethedilen Batı Trakya'ya Anadolu'dan getirilip iskan edilen atalarımızın bugün o yörede yaşayan torunları, yoğun olarak Gümülcine ve İskeçe şehir merkezleri ile köylerinde yaşamaktadırlar. Nüfuslarının 150 bin civarında olduğu tahmin ediliyor. Yakın döneme ait biyografi kaynakları tarandığında çağdaş sanat içindeki pek çok şair ve yazarın doğum yerinin Balkanlar olduğu hemen görülecektir: Mustafa BAYDAR (1920), Pertev Naili BORATAV (1907) ve Sabahattin ALİ (1906) gibi şair ve yazarlarımızın doğum yerleri Gümülcine'dir.¹”

Gümülcine, o dönemde Edirne'ye bağlı bir sancak durumundaydı.”Osmanlı Devleti'nin son devirlerinde şarkî Mesta Kara-su ırmağına kadar, garbî Trakya'yı ihtivâ eden Edirne vilâyetinin 42.500km² arazide bir milyondan fazla nüfusu vardı. Edirne Kırkkilise (Kırklareli), Tekirdağ, Gelibolu, Dedeoğlu ve Gümülcine sancaklarına ayrılmıştı.”² Bugün bile Türk kültür tarihinin Balkanlardaki canlı bir merkezi olan Gümülcine'nin o dönem için pek çok şair ve yazarın doğup büyüdüğü yer olması açısından dikkate değerdir.

Gümülcine'nin dışında Mora yarımadasındaki Moton şehri üzerine Dürrî'nin şehrengiz söylemesi, bu çevrelerin Türk kültür ve edebiyatı açısından önem arz ettiğini göstermektedir. Böyle bir kültür ortamında yetişen Gümnülcineli Dürrî'nin devlet merkezinden uzak bir bölgede kültür ve sanat hayatını icra etmesi, sade dili ve âşıkane söyleyişiyle Dîvân edebiyatı geleneğini sürdürmüş olması edebiyatımız açısından önemlidir.

¹ Mustafa İsen , **Varayım Gideyim Urumeli'ne** , Kapı Yay. ,İstanbul 2009, s.24-25

²“Edirne” **İslâm Ansiklopedisi** , MEB Yay. c.4, s.108, Eskişehir Anadolu Üniversitesi 1997

I. BÖLÜM

1.1. HAYATI

Gümülcineli Dürrî, Klasik Türk Edebiyatının Batı Trakya civarında, XVII. yüzyılda yaşamış dîvân şairlerindedir. Hakkında fazla ma'lumata rastlanılmamaktadır. Onun hakkındaki en önemli kaynağımız kendi el yazısıyla yazdığı Dîvânı ve Dîvân'da yer alan şehrengizleridir.

Dîvân'ın Dürrî tarafından bizzat yazıya geçirilmiş olduğu kanaatindeyiz. Bu Dîvân'ın başkası tarafından yazıya geçirildiğini düşünmek mümkün görünmemektedir. Çünkü Dîvân'ında - bir ihtimal- beğenmemiş ya da yanlış yazmış olmasından dolayı bazı mısra ve beyitlerin üzerlerinin çizilip iptal edildiği gözlemlenmiştir. Başkasının yazıya geçirebileceği bir dîvânda, yer yer iptal edilmiş olan mısra ve beyitlerin, üzerleri çizilmiş şekilleriyle, tekrar yazılmasının bir manası yoktur kanaatimizce.

Balkanlardaki Türk kültür ve sanatını en iyi şekilde kaleme alan Prof Dr. Mustafa İSEN, “Varayım Gideyim Urumeli'ne” adlı eserinde Dürrî'nin Balkanlardaki önemli kültür merkezlerinden biri olan Bulgaristan'ın Şumnu şehrinde doğduğunu belirtmişse de adı geçen Dürrî, bahse konu olan Gümülcineli Dürrî değildir. Çünkü Gümülcineli Dürrî'den bahseden hiçbir tezkireye rastlayamıyoruz. Ne zaman ve nerede doğduğu kesin olarak bilinmeyen Dürrî'nin, Dîvânı'ndaki tarihlerin sonuncusu olan H.1054 (M.1644) tarihi, onun XVII. yüzyılın ortalarına kadar yaşadığını göstermektedir. Dîvân'daki malumattan hareketle onun dönemin ileri gelen devlet adamları ile hem-hâl olduğu ve ilmîye sınıfına mensup şairler arasında yer aldığı da anlaşılmaktadır.

“Karaçelebizâde Mahmut Efendi, Kemâl Efendi ve Şerif Efendi gibi ilmiye ricali ile Siyavuş Pâşâ-zâde ve Bosna Valisi Mehmed Pâşâ gibi devlet adamına kasideler yazmıştır. Bağdat fethine, Bahâdır Girây'ın cülusuna tarihler kaleme alan Dürrî, şiirlerinde genellikle aşkı dile getirmiştir.”³

³ Sadeddin Nüzhet Ergun: *Türk Şairleri*, c.3, tarihsiz, s.1188-1189

Gümülcineli Dürrî'nin Âtîf Efendi Kütüphanesi'ndeki Dîvânı'nın katalog fişinde “Erzurumlu Âhmed Dürrî “ adıyla yanlış kaydedildiği tespit edilmiş olup bu yanlışlık Gümülcineli Dürrî üzerine yapılan geniş çaplı çalışma neticesinde düzeltilmiştir. Gümülcineli Dürrî üzerine geniş çaplı çalışmayı, Dürrî'nin şehrengizlerinden hareketle yapan Dr. İlyas YAZAR, onunla ilgili şu bilgileri kaydetmektedir:

“Dürrî'nin Gümülcineli olduğu İstanbul Âtîf Efendi Kütüphanesi'nde kayıtlı bulunan [*Dürrî Dîvânı*] dikkatle incelendiğinde anlaşılacaktır. Kütüphane katalogunda Dîvân'ın Erzurumlu Âhmed Dürrî Efendi'adına kayıtlı olduğu görülmüş; ancak yapılan araştırmalar katalogtaki bilgilerin hatalı olduğunu göstermiştir. Yazmanın 1a varlığının sol üst köşesi yıprandığı için kopmuştur. 1a'da [*Dîvân-ı Dürrî*] kaydı ile kütüphânenin mührü bulunmaktadır. 1b varlığının ilk satırında Dîvân'ın Gümülcineli Dürrî'ye ait olduğu [...*Dürrî el- Gümülcinevî*] ibaresinden açık biçimde anlaşılmaktadır. İlk varaktaki yıpranmadan dolayı eksik kalan 1b'deki ilk satırın [*Dîvân-ı Dürrî el- Gümülcinevî*] şeklinde başladığı anlaşılabilir. Diğer yandan Ankara Milli Kütüphane Mikrofilm Arşivi'nde de söz konusu yazma A-3952 numarada [*Gümülcineli Dürrî Dîvânı*] ismiyle kayıtlı bulunmaktadır. Ayrıca Dürrî'den bahseden kaynaklarda söz konusu yazmanın Gümülcineli Dürrî'ye ait olduğu da belirtilmektedir.”⁴

Bunun dışında Dürrî'nin Gümülcineli olduğu, Gümülcine üzerine yazdığı şehrengizlerinden de anlaşılmaktadır. “Gümülcine Yaylağı Âhâlisine Dürrî Efendi'nün İrsâl Eyledüğü Şehrengizdür” başlığıyla verilen Gümülcine Şehrengizi'nde bu yer ile ilgili detaylı bilgiler verilmektedir. Gümülcineli olmayan birinin bu şehri, bu derece ayrıntılı tanıtabilmesi pek mümkün görünmemektedir.

⁴ İlyas Yazar: *Türkoloji Araştırmaları Dergisi*, “Dürrî'nin Şehrengizinden Gümülcine'ye Bakış”, Sonbahar 2007

1.2. DİVÂNI

Dîvân'ının tespit edilebilen tek yazma nüshası İstanbul Âtîf Efendi Kütüphanesi'nde olup No: 2072'de kayıtlıdır. Kütüphanede bulunan Dürrî Dîvânı'nın katalog fişinde yazmanın 51 varaktan oluştuğu, ta'lik hatla yazıldığı, 200x145 mm. ölçüsünde olduğu ve H.1035 tarihinde istinsâh edildiği bilgileri bulunmaktadır.

Elimizdeki bilgilere göre Gümülcineli Dürrî'nin tek yazma nüshası mevcuttur ve bu nüsha İstanbul Âtîf Efendi Kütüphanesi'nde kayıtlıdır. Elimizdeki bu nüshanın tavsifi şöyledir:

Âtîf Efendi Kütüphanesi Nüshası:

Arşiv Numarası	: 34 Âtîf 2072
Eser Adı	: Dîvân-ı Dürrî
Yazar Adı	: Ahmet Dürrî Erzurumî ⁵
Fiziksel Nitelik	: 51+3 sayfa
Dili	: Osmanlıca
Yazı Türü	: Arapça Ta'lik
Bulunduğu Yer	: Âtîf Efendi Yazma Eser Kütüphanesi

Söz başları kırmızı ile yazılan bu nüsha, kahverengi kapaklı olup kağıt kaplı mukavva cilt içindedir. Bu nüshada 1b-12b'de kasideler, 14a-45a'da gazeller, 45b-49b'de mesneviler (şehrengizler), 43a-44b'de ilk 7 tarih, 51a-52a'da ise son 5 tarih ve ayrıca 51b'de kıt'a ve matla'lar yer almaktadır.

Âtîf Efendi Kütüphanesi'nde bulunan bu Dîvân "AEK" şeklinde kısaltılarak belirtilmiştir. Dürrî Dîvânı'nda 8 kaside, 140 gazel, 12 tarih, 3 mesnevi (şehrengiz), 2 kıt'a ve 2 matla' vardır. Bu eser, dîvân tertibine uygun olarak hazırlanmıştır. Ayrıca Dîvân'ın derkenarlarda 1 mesnevi, 6 kaside, 7 tarih ve 39 gazel bulunmaktadır.

⁵ Bu bilginin hatalı olduğu ve bu Dîvân'ın Ahmet Dürrî Erzurumî'nin değil, Gümülcineli Dürrî'ye ait olduğu belirtilmişti.

1.2.1. NAZIM ŞEKİLLERİ

1.2.1.1. Kasideler

Gümülcineli Dürrî Dîvânı'ndaki 1.2.3.7. ve 8. kasideler Karaçelebizâde Mehmet Efendi'ye; 4. kaside Kemâl Efendi'ye; 5. kaside Şerif Efendi'ye; 6. kaside Bosna Valisi Mehmet Pâşâ 'ya yazılmıştır.

1. kaside 61 beyit, 2. kaside 67 beyit, 3. kaside 26 beyit, 4. kaside 45 beyit, 5. kaside 27 beyit, 6. kaside 31 beyit, 7. kaside 48 beyit ve 8. kaside 40 beyitten oluşmaktadır. Bu kasidelerin tümü methiye tarzında yazılmıştır.

1.2.1.2. Mesneviler [Şehrengizler]

“Türk Şairleri Antolojisi”nde Dürrî'den bahseden Sadedin Nüzhet ERGUN ve kendisinden bu bilgileri alan diğer edebiyat tarihçileri, Dürrî Şehrengizi'nin 186 beyitten meydana geldiğini belirtmişlerdir. Oysa şehrengizin girişindeki ifadeler ve aruz ölçülerinin farklı olması, şehrengizin 186 beyitten oluştuğunu ancak tek şehrengizden oluşmadığını; Gümülcine Şehrengizi ve Şehr-i Moton Şehrengizi olmak üzere iki ayrı şehrengiz halinde olduğu anlaşılmıştır. Bu konuda geniş bir çalışma yapan Dr. İlyas YAZAR, bu durumu şöyle izah etmektedir:

“Gümülcine Şehrengizi'nin ne zaman ve kim için yazıldığına dair Dîvân'da açık bir bilgi bulunmamaktadır. Dürrî'den bahseden kaynaklarda Şehrengiz'in 1642 tarihinde yazıldığı ve 186 beyitten oluştuğu belirtilmektedir; ancak konuyla ilgili yapılan araştırmalar Şehrengiz'in yazılma tarihi ve beyit sayısı konusunda verilen bilgilerin kesin olmadığını belirtmektedir. Çünkü Dîvân'da yer alan tarih manzumeleri başta olmak üzere, bazı şiirlerde düşülen tarihler değerlendirildiğinde, şehrengizin M.1635–1642 (H.1045–1052) yılları arasında yazıldığı anlaşılmaktadır. Dîvân'da Şehrengiz'in yer aldığı bölüm öncesinde kayıtlı olan yedi tarih manzûmesinde sistematik biçimde M.1620–1640 (H.1031–1049) arasındaki tarihlerin kaydedilmiş olması, Şehrengiz'den

sonraki bazı manzumelerde ise M.1642–1644 (H.1052–1054) tarihlerinin kayıtlı oluşu, şehrengizlerin yukarıda belirtilen tarihler arasında yazıldığını göstermektedir.

Dürrî'den bahseden kaynaklarda değinilmeyen diğer bir husus da Dîvân'da yer alan ikinci bir şehrengizdir. Gümülcine ile ilgili kasidenin ardından, Dîvân'ın 49b-51a varakları arasında kayıtlı “Şehr-i Moton'a İrsâl Olunan Şehrengizdür” başlığı altında Dürrî, XVI. yüzyılın başında Osmanlı topraklarına katılan Mora Yarımadası'ndaki Moton (İtalyanca: Modon, Grekçe: Methoni) şehrine ait bir şehrengiz daha yazmıştır. 48 beyitten oluşan bu şehrengizin H.1052 (M. 1642) tarihinde yazıldığı, 51a'da kayıtlıdır. Yazmanın diğer varaklarında olduğu gibi bu üç manzumenin yer aldığı 45a-51a varakları arasındaki bölümlerin der-kenarlarına tarihler, gazeller gibi çeşitli manzumeler yazıldığı görülmektedir. Dîvân'da açık olan, Moton Şehrengizi'nin H.1052 tarihinde yazılmış olduğudur. Gümülcine şehrengizi ve kasidenin yazılış tarihine ait kesin bir bilgi bulunmamaktadır.”

Sonuç olarak Gümülcineli Dürrî Dîvânı'nda 66 beyitten oluşan “*Gümülcine Yaylağı Âhâlisine Dürrî Efendi'nün İrsâl Eyledüğü Şehrengizdür*” başlığı ile 72 beyitten oluşan “*Der Medh-i Yaylak-ı Gümülcine*” başlığı altında yer alan vezinleri farklı şehrengizler mevcuttur. “*Şehr-i Moton'a İrsâl Olunan Şehrengizdür*” başlığı altında yazılan şehrengiz de dikkate alındığında Dîvân'da mesnevi nazım biçimiyle yazılmış üç şehrengizin yer aldığı söylenebilir.

1.2.1.3. Gazeller

Dürrî Dîvânı'nda 140 gazel yer almaktadır. Bu gazeller çoğunlukla 5-6 beyitlik gazellerdir. Bu 140 gazelin 86'sında kelime ve 24'ünde kelime grubu seviyesinde redif kullanılmıştır.

Dürrî, Dîvân şiiri geleneği içerisinde kalarak genellikle âşıkane ve sade şiirler vücuda getirmiş; ayrılık acısını, sevgilinin umarsızlığını, sevgiliye duyduğu aşkı dile getirmiştir.

1.2.1.4. Tarihler

Dürrî'nin Dîvânı'nda gazellerden sonra yazılan 7 tarih ve Dîvân'ın sonuna yazılmış 5 tarihle birlikte toplam 12 tarih yer almaktadır. Bu tarihler; önemli binaların yapılmasına, Gazi Murat Hân'ın cülusuna, Bahadır Giray Hân'ın cülusuna, Sultan Gazi Murat'ın Bağdat fethine, Ebusuud Zâde'nin Sadr-ı Rum oluşuna, Gümülcineli Hızır Ağa'nın Sipahi Oğlanı Ağası oluşuna, Karaçelebizâde Mahmut Efendi'nin Tarihi Kasrı'nın yapılmasına, Gümülçine'de bir çeşmenin yapılmasına, Mahmut Efendi'nin Sadr-ı Rum oluşuna, Hoca Hüseyin Efendi'nin Kasrı'nın yapılmasına düşülmüştür.

1.2.1.5. Vezin

Gümülcineli Dürrî, arûzun remel, hezec, muzâri, müctes ve rezec gibi çok kullanılan bahirlerinden 11 kalıbı kullanarak bütün şiirlerini yazmıştır. Genel olarak yaygın kullanıma sahip kalıpları kullanmayı tercih etmiştir. Şairin kullandığı kalıplar⁶ dîvân şiiri geleneği içerisindeki genel eğilime uygundur. Dürrî'nin kullandığı arûz kalıplarının nazım şekillerine göre dağılımı aşağıdaki tabloda gösterilmiştir:

<i>Dürrî' Dîvânı'nda Kullanılan Arûz Kalıpları</i>	K	G	m	T	k	mt
Fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilün	2	60	-	3	-	2
Mefâ'ilün / mefâ'ilün / mefâ'ilün / mefâ'î lün	1	11	-	-	-	-
Fe'ilâtün / fe'ilâtün / fe'ilâtün / fe'ilün	3	38	-	2	-	-
Mef'ûlü / mefâ'ilü / mefâ'ilü / fe'ûlün	-	9	2	2	-	-
Mef'ûlü / fâ'ilâtü / mefâ'ilü / fâ'ilün	1	15	-	2	-	-
Mefâ'ilün / mefâ'ilün / fe'û lün	-	2	1	-	2	-
Mefâ'ilün / fe'ilâtün / mefâ'ilün / fe'ilün	1	3	-	-	-	-
Fâ'ilâtün / mefâ'î lün / fe'ilün	-	1	-	-	-	-
Fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilün	-	1	-	1	-	-
Mef'ûlü / mefâ'ilün / fe'ûlün	-	-	-	2	-	-
TOPLAM	8	140	3	12	2	2

⁶ Halûk İpektan: *Eski Türk Edebiyatında Nazım Şekilleri ve Arûz*, Dergâh Yayınları Ankara, 1997.

1.3. ŞÂİRLİĞİ:

Gümülcineli Dürrî ile ilgili şu'ara tezkirelerinde herhangi bir bilgi yer almadığı için onun şairliği hakkındaki düşüncelerimiz hayatından, eserlerinden ve kendisinden bahseden birkaç edebiyat tarihindeki çıkarımlardan oluşmaktadır.

Klasik şiirin aşk anlayışını ve bu anlayışın dile geldiği mazmunları, sade bir dille anlatan Dürrî'nin en önemli özelliği, dîvân şiiri sanat anlayışının zirveye çıktığı bir çağda sade ve anlaşılır bir söyleyişle şiirlerini dile getirmesidir. Kendisi hakkında tezkirelerde ma'lumatın yer almayışının en büyük sebebi, kendi döneminde yaşamış olan şairlerin gölgesinde kalmış olmasıdır.

Şiirlerinde sadece ilmiye sınıfı ve birkaç devlet büyüğüne ait ifadeler yer almış, kendi dönemiyle ilgili herhangi bir sanat anlayışından bahsetmediği gibi o dönem şairlerinden de söz etmemiştir. Kasideleri hacim olarak küçük, dîvân şiiri geleneğinin bir özelliği olan bölümlere ayrılmamış; ancak kasidelerde sadece methiye bölümüyle yetinilmiştir.⁷

Dîvân, itinayla düzenlenmemiş olup sayfa kenarlarına daha sonraları rast gele beyitler yazılmış ve Dîvân'ın sonuna doğru düzensizce manzum tarihler serpiştirilmiştir. Dürrî'nin gazelleri, kasideleri ve hatta mesnevileri sanat yönünden fazla kayda değer değildir. Yer yer ma'na, kafiye kurban gitmiştir.⁸

⁷ Tevhid ve Dua bölümüyle ilgili ifadeler birkaç beyitle geçirilmiştir.

⁸

Sinemde 'aşkuñ ile görmez zâğdan gülü
Gelmez misün bu gülşene ey sine bülbülü

G.133 / 1

Gül-i ruhlarıñla la'lüni yâd eylerin hemân
Görsem eger ki câm-ı ferruñ-bağşla mülü

G.133 / 2

Şiirleri sanatsal açıdan fazla zengin değildir. Birkaç ifadenin dışında dinî ve tasavvufî edebiyatla ilgili kavramlara rastlanmaz. Gazellerinde genellikle aşkın verdiği sıkıntılar, sevgilinin ezâ ve cefâsı ile gurbet gibi temalar işlenmiştir:

Dürrîya âh eyleme gül incinir ol nev-civân
İncidür şarşar nihâl-i taze zîrâ hevâ
G. 3 / 5

Sünbül gibi açılmadadır senüñ gamuñla
Bu sine-i Dürrî' de olân berbere cânâ
G. 6 / 5

Bilmedi urgunluğumu pâre-i sînem gördi
Yine Dürrî baña raħm itmedi ol yâr-ı ğazûb
G. 9 / 5

Sevgilinin kendisine çektirdiklerini dile getiren Dürrî, birçok gazeline sevgilinin umarsızlığını, aşkına karşılık vermeyişini, rakiplere gülyüz gösterdiğini söyleyerek ona sitemelerini ifade eder:

Öldürüp kânum içer dem-be-dem ol gözleri mest
Görmedüm ben o cefâ-pîşe gibi bâde-perest
G. 11 / 1

Vişâlüñ 'îdine er görmedik ey meh-likâ çün kim
Nedür yâ uğruna cânı kurbân itmege bâ' iş
G. 13 / 2

Hicründe baña 'arz-ı didâr eylemedüñ hiç
İkrâr-ı vişâlüñ ile şâd eylemedüñ hiç
G. 14 / 1

Dürrî helâk eyledi âhir senüñle
Havf-ı ğazab-ı Rabb' ibâd eylemedüñ hiç
G. 14 / 5

Seyr iden giryemi beyt'ül-aħzân içinde
Kıssa-ı Yûsuf-ı gül-çehre-i Kenâ'n'ı añar
G. 22 / 3

Görse bir kez 'âşıkun ğayrân olup bî-şevk olur
Bilmezsin la'l-i lebün dürd mü yoħsa mül müdür
G. 35 / 2

‘Âşıkun bûlbûl gibi feryâd u efgân itmede
 Ğonca mı la’l-i lebûn yâ ruĥlarun ter-i gül müdür
 G. 35 / 3

Dîvân edebiyatı mazmunlarını kullanarak “sümbül gibi açılmayı, ol gözleri mest, vişâlûn ‘îdi, ‘arz-ı didâr, beyt’ül-aĥzân, Yûsuf-ı gül-çehre, bûlbûl gibi feryâd u efgân” ifadeleriyle içinde bulunduĝu durumu ve aşk karsısındaki konumunu dile getirmiştir:

Tiĝ-i cevruñle dil-figâr olmadan ĥayy de gül
 Mâiler aĝlar Dürrî-i nâ-şâd elüñden ey felek
 G. 68 / 5

Gül ruĥsârınun eller şafâsını itdi ey meh-rû
 Benüm bûlbûl gibi âzârde-i ĥâr olduĝum ĥaldı
 G. 122 / 2

Dürrî’nin kullandığı aruz ölçüleri yer yer sorunludur. Bazı şiirlerinde kafiye bulmakta güçlük çekmiş ve şiir içine farklı kafiyede beyitler yerleştirmiştir. Sadeddin Nüzhet ERGUN, “Türk Şairleri “ antolojisinde Dürrî’nin sanatı ile ilgili şunları kaydeder:

“Tezkirelerin ihmal etmiş olmalarına rağmen kudretli bir lisana hakim bir şairdir, onun ekseriyetle âşıkane ve sade şiirler vücuda getirdiğini görüyoruz.”⁹

⁹ Sadeddin Nüzhet Ergun: *Türk Şairleri*, c. 3, tarihsiz, s.1188-1189

II. BÖLÜM

GÜMÜLCİNELİ DÜRRÎ DİVÂNI

2.1. KASİDELER

1

Dîvân-ı Dürri el-Gümülcinevi

Bismillâhırrahmanır-raḥîm

Ser süḥan-ı nazm-ı kelâm-ı kadîm

...mend u ıslâh-pezîr Kâra Çelebizâde Meḥmed Efendi Ḥazretleri deyu ol yire¹⁰....Rum ili olduḡ da dürr-i şehvâr ḥâk-i pâyine nisâr olmuşdur¹¹

(1b) Fe'ilâtün / fe'ilâtün / fe'ilâtün / fe'ilün

(Fâ'ilâtün)

(fâ'lün)

1dih-i ma'delet ârây-ı cihân¹²
Levḥaş-âllâh zihî maḡsim-i erzâḡ-ı zamânBârek-âllâh zihî zîb-i fezâ-ı 'âlem
Gülşen-i dehri kılar reşk-i gülistân-ı cinânḤall ider müşkilüñi cümle 'Irâḡ û 'Acemüñ
Alsa ger dest-i kerem baḡşına kilik-i rûziyânḲomaz ehl-i dili jeng-i ḡamlla âlûde
Olur iḡsân mey-i muḡarra ger pirâhen-i cân5 N'ola ḡal olsa ana cümle gelir müşkil
Suḡan-ı nâz iki miftâḡ-ı der-i genc-i beyânPâyına aḡmadadur âb-ı revân dil-i ḡalḡ
Şimdi 'âlemde odur baḡr-ı muḡiḡ û iḡsânZulmet-i ḡamda olan mürde-i dil-teşnelere
Nârdan germi âb-ı ḡayât itdi revân¹⁰ Kenar sayfanın eksikliḡinden dolayı okunamayan kısım¹¹ Kenar sayfanın eksikliḡinden dolayı okunamayan kısım¹² Kenar sayfanın eksikliḡinden dolayı okunamayan kısım

Şeb-i zulmetde fûrûğ-ı meh ihsân eyle
Süveydâ-ı dil-i mûru görürler kûrân

Ne kerem şâhibidür gör o celil'ül-ıkadri
Kemterin cevrine reşk-i efgeñ olurum bükayân

- 10 Bezm-i luţfunda şafağ bade-i nâb-i gülfâm
Nüh felek sâkî-i ihsânına câm-ı gerdân

Şeşdür cûd û sehâyı kapayup Hâtem-i Tayyî
Dest-i aḡir saña ey şâh-ı kerem didi hemân

- (2a) Hâdim-i hâk-i dürrü olmağ ile neyiz-i cerḡ
Buldu seyyâreler içre bu kıadr-i 'izzet û şân

Dest beste n'ola pişinde durursa 'âlem
Eylemiş zât-ı şerifini Hüdâ Kıble-i cân

Şefkat-senc û 'adâlet-gede kim vaşfında
Dem be dem etmede bu beyti cihân vird-i zebân

- 15 Dil-nüvâz-ı za'fâ Râbbına baḡş-ı fuḡarâ
Müstehaḡ birdür hem-nâm Habîb-i Yezdân

Mihr-i pertev kerem-i cerḡ-i 'adâlet zâtı
Kemterîn zerre-i bî-mâye sipihr-i gerdân

Ol şeh-i mülk-i 'adâlet geh murâd itse eger
Çarḡı bî-cünbüş ider kûh-i girân gibi hemân

Ra'şe-nâk eyleye endâmını hem-çün sîm-âb
Nigeh-i ḡışmına dūş olsa eger kûh-ı girân

Çeşm-i kûhun ġamı ol kıadar itdi ki naḡîf
Bîm-i kıâhrıyla anı zerde itse pinhân

- 20 Eridür âteş-i ḡavfıyla anı elbette
Tiğ-i cevrini felek eylese ḡalka 'uryân

Bîm-i 'adliyle cihân-ı fitneden âsude yine
Gûsfendân ile yâran û muşâḡib-i gürgân

Özr-ḡâh olmasa da devrinde biñ âhûya
Ebbed-Âllâh zihî dâd û zihî emn-i emân

Kimse 'âhdında anuñ kimseden itmez feryâd
İde güleşende meger kim yine ṡolâb-ı iḡmân

Nigeh-i hışmla hiç kimesneye nâzar yoğdur
Varsa 'âşık-ı şûrîdeye çeşm-i hubân

25 Kimsenüñ kimseye dokunmağa cânı yoğdur
Yârdan 'âşıkına var ise tîr-i müjgân

(2b) Mihr-pertev-i germâ rütbedür hânuña deryâ
Ey 'atâ-bağş û hañâ-pûş kerem-kâr-ı cihân

Saña taqrîr eyleyen derdümi küstâhâne
Ėüş iderseñ eger ey Hâzret-i Nu'mân-ı zamân

Bilürüm gerçi beyân itmeğe hâcet yoğdur
Eyledi gün gibi hep âh-ı şerer-bâr 'ayân

Dest-be-ser felek-i dehr-i denî perverden
Rûz û şeb olmadadır didelerüm kañre-i çekân

30 Eyledi kañr-ı felek mû-ı serim cümle sefid
Olsa ger didelerümden n'ola eşküm rizân

Berf-nâk olsa ser-i kûh-i şükûh elbette
Dâmeninden olur ol demde anuñ âb-ı revân

Şehr-i Gurand olur muttaşıl âyine-furûş
Tâ la'lüm düşmede bâzâr-gâha her an

Hoğka-ı ġamda beni şu'bede-bâz-ı gerdun
Mihreveş kaşdı bu kim eyleye bî-nâm û nişân

Âh elinden ki beni pîr-i muġân-ı gerdun
Ėaldı meyhâne-i ġamlda ser-i peymâne-keşân

35 Kâse-i çeşümümi pür kaddümi ġam itmiş iken
Eşkümü yine ġomaz itmege bir dem rizân

Hiç ġabil mi bu kim der bana künc-i dâr-ı marîz
Dâd-enduh-ı felekden beni itdi ġayrân

Hâk-i pâyuñda 'aceb mi bu ġadar zâr olsam
Benüm ol nâvek-i ġam-hor der-i cerġ-i nâdân

Benüm ol hâne-i ber--ândâz dise kâse-i cerġ
Benüm ol bî-kes û bî-zâr dilkend-i ġur-ı cihân

Benüm ol geşt-gen-i deşt û beyâbân-ı miġen
Râh-zen-i ġam beni Mecnun gibi ġıldı 'uryân

- 40 Benüm ol çile-keş tekye-i enduh-ı sitem
(3a) Eyledi za'f-ı riyâzet beni bî-tâb û tüvân
- Benüm ol gavt-ı hor baħr-ı belâ vü endûh
Kaṭre-i hûn-sirişküm aña oldu mercân
- Ol çerağum ki beni eyledi pertev-endâz
Şu'le-baḫş-ı haremüñ Hazret-i Maḫdûm-ı zamân
- Şem'i zâtum benüm iṭfa' ide bir bâd-ı elem
Hıfz idüp dest-i kerem-i taḫtuñla kıl iḫsân
- Ben çerağ-ı der-i 'alinüñ olıcağ lâyıkdur
Olsa pervâne-i mey lutf û keremüñ devr-i Kenân
- 45 Eyledüm ḫâşılı dâmân-ı temennâ-ı küşâd
Eyle dest-i keremüñden zer-i luṭfuñ rizân
- Şu'ledâr-ı haremüñ bâşı için sulṭânum
Hasbiḫâlüm göricek olmayasın rû-gerdân
- Lâyıq-ı merḫametüm ḫâk-ı derüñ bendesiyüm
Bir gedâyum ki felek itdi beni bî-dermân
- Şor tâ gerçi gedâ-ı ğam-ı gerdûn-ı ḫürrem
Benüm amma ki ḫaḫîkatde şeh-i mülk-i beyân
- Benüm ol şâ'ir-i sâḫir ki göreydi şî'irüm
Fıkr û endişeme taḫsin iderdi ḫasân
- 50 Benüm ol dürr-i yetim şadef-i baħr-ı hüner
İtdi menğûş beni guşuna mâh-ı tâbân
- Bir bulunmaz dür-i yektâ-ı girân kıymet iken
ḫatırum itdi şikeste felek-i bî-iz'ân
- Ben seni böyle mi medḫ eyler idüm sulṭânum
Eyledi dehr-i denî neyleyin bî-dermân
- Şimdi 'afv eyle kuşurum yine ḫürmet-i bâḫî
Medḫ-i zâtuñda olupdur bilür ben çok noḫşan
- Hele vâllâh ḫasemdür ki benüm sulṭânum
Fıkr-i evşâfuña hiç yok idi bende imkân
- 55 Söyledüm yine bu nazmı göricek itdi pesend
(3b) Nâzmum Rûm û ḫicâz û taşrâ-ı ḫorasan

Minnet alma hele himmet-i mümtâz gele
Ġâlib oldum yine aĠrânuma bî-reyb-i gümân

Nâzmum cûd û cevruñ Ġati çoĠdur bilürüm
MedĠ-i zâtuñda veli-i bendeñe yoĠdur aĠrân

MedĠ-i zâtuñda Ġuşur eyledi Ġün kim Dürrî
Eylesün bâri murâdınca du'â-ı bî-pâyân

Tâ ki gerdiş ide bu künbed-i ĠarĠ-ı devvâr
Tâ ki şâbit ola anda meh û mihr-i raşşân

60 Ġaşre dek naĠl-i vücûduñ ola pür berg-i Ġayât
Sâyesinde teb-i Ġamdan ola âsûde cihân

Pür fûrûĠ eyleye Ġûrşîd-i cûduñ dehri
Matla-ı burc-ı şerefinden ola daim tâbân

AEK. 1a

2

**Arş-ı penâh Ġazret-i Ġara Ġelebi-Zâde MeĠmed Efendi Rûm ili şadrını tezyif Ġıldıkları
'iĠa olmuşdur**

(3b) Fe'ilâtün / fe'ilâtün / fe'ilâtün / fe'ilün

(Fâ'ilâtün)

(fâ'lün)

1 Ġabbezâ¹³ devr-i pesendîde-i cerĠ-i Ġârem
Oldı bî'atde yine rişte-i cân-ı 'âlem

Müjde-i zevĠ û şafâ virdi Ġarîr-i devri
Ġûş idüp Ġalk-ı cihân oldı ser-â-pâ Ġürrem

Pür cilâ virdi geh mir'ât-ı dile şayĠal-i zevĠ
Ġeşm-i Ġûrşîd i ider şu'lesi pür Ġayr û dunem

Nice mirât Ġayâl eylese meh-i pertevini
Rûz-ı rûşen ola bî-şek şeb-i deycûr ol dem

5 Bâde-i zevĠle pür oldı yine Ġum-ı murâd
Şâd olup her Ġişi aldı eline saĠar-ı Cem

¹³ Ġabbezâ: "ne güzel" manasında takdir edatı

Ne fazldur bu ki eşkâl û suver û 'işret için
Cânlanup eylediler 'azm-i gülistân-ı İrem

(4a) Ol kadar 'ayş û şafâ üzre cihân kim cânuz
Sağar-ı bâde-i nâb âla ele şeyh'ül harem

Nice sağar ki olur rind-i sitem-dîdelere
Katre-i bâdesi sad sâle telâfi-i elem

Nice bâde anı nûş eylese bir pîr-i za'if
Tıfl-ı yek-rûze kadar gelmeye aña Rüstem

10 Mest-i ol bâde-i nâbuñ nice Eflâtûnî
Her vücûh ile ider bağşa gelince mülzem

Sâkîyâ feyz-i Hüdâdur didiğüm bâde benüm
Degme kimse olamaz bezmine anuñ maḥrem

Getür ey sâkî-i endûh-ı zevâ ol meyden
Ben de nûş eyleyeyin def' ola tâ dildeki ğam

İçüp ol bâde-i pür feyz û şafâ-mend olayın
Alayın cân û gönülden elüme levḥ û kalem

Yazayın medḥini bir fâzıl-ı devrânüñ kim
Görmeye mişlini 'ömründe bu çeşm-i 'âlem

15 Nice fâzıl ki anuñ medrese-i fâzılında
İde kim sühtesi seyyid-i 'aşrî mülzem

Böyle vaşf eyler anuñ zât-ı kerim û al-i şânun
Gelseler bir yere medḥ itmege eşrâf-ı ümem

Dürr-i derya-ı süḥan mihr-i sipihr iḳfâl
Feyz -bağşâ-ı meh-i şer'î İmam-ı 'Azam

Râfi'-i cevr-i sitem ma'delet-efza-ı cihân
Menba'-ı şefkat û hem-nâm-ı ḥabîb-i ekrem

Nâr-ı tennurda ide kârını neşide-i cânbâz
Taḳvîyet-bağş meh-i 'adl-i ziyâ virdügi dem

20 Rişte-i şu'le-i mihr üzre olurdu lü'lü
Feyz-i ihsânına düş olsa eger zerre-i kem

(4b) İ'tikâd -ı 'uḳala böyledür inşallâh
Ehl-i dil görmeye 'ömründe anuñ cevr-i sitem

İmtilâ-pâre-i nân-ı keremünden dünyâ
Rize-i cüftesidür zâd-ı beyûş-ı bezm

Gülşen-i dehrde ol zât-ı kerimü'ş-şâhuñ
Kaddi bir nañl-ı lutfdur biri ihsân-ı kerem

Âb-ı ihsânı ile bûse-nümâ lâle-i bâğ
Cümle bî-râğ ola reşk ide aña bâğ-ı İrem

- 25 Eylemiş Hazret-i Hağ şânını ol deñlü şükûh
Eylemez bendeleri cürha tenezzül bir dem

Pâyine nâşiye-sâ olmaga gelse hürşid
Zerre-i hâk-i deri kılmaya tañrik-i kadem

İ'tikâdum bu ki hiç gelmeye dehre böyle
Cevri yoğ himmeti çoğ zât-ı pesendide-i şemm

Görse bir ehl-i dili hâğ-i mezellet içre
Çıkarur arşa hemân lûtfunu eyler sellem

Her ne eylerse haða itmez işâbet eyler
Cânib-i Hağdan olur kalbine her şey mülhem

- 30 Kilk-i telhîs-i nüvişi aña mizâb olmuş
N'ola pişinde rivâyetine disem 'ayn-ı kerem

Cûy-ı ihsânını görse nice eyler refât
Kebk-i kûh-sâr aña reşk-âver olurdu muhkem

Âb-ı ihsânı doğunaydı eger bir kerre
Şûre-i zâr-ı dil ola minnet-i ezhârum

'Adlî bir mertebede bim-i dih-i 'âlem kim
Fettan-ı rûy-ı zemîn râh-revî mülk-i 'adem

Zehr-i kâhriyla anuñ ejder-i düşmen-i mesmûm
Olsa minnet-i ğazabından n'ola a'dâ sersem

- 35 Ğazâbı olsa müjesi eger lâhûnuñ
Küşte-i tir-i nigâhı ola şirân-ı ejem

- (5a) Kimse 'âhdinde anuñ kimseden itmez efĝân
Öper gülşende meger bülbül-i şûride-nefesem

Nıgeh-i hışmla hiç kimseye nâzar yoğdur
Var ise 'âşıkına dilber-i müşgin perçem

Fazılâ-rütbe-i dehâ Hazret-i Nu'mân-ı münşa
Ey keremkâr-ı hüdâvend pesendîde-i sitem

Gülşen-i devlet û iqbâlüne girdüm nice kez
İtmedüm râyiha-ı yek gül-i ihsânını şemm

40 Sen diriğ itmez idüñ şâmil idi haqqa veli
Ni'metüñdür bilürüm hep baña bu cevr ü sitem

Hâr-ı harmanla pür pâre olup bu dil-i zâr
Kaldı bî-çare daği çekmededür renc ü elem

Ey keremkâr şifâhâne-i ihsânuñdan
İderin şimdi o mecrûha ricâ-ı merhem

Rence merhem ki olur mürde-i enduha devâ
Nice merhem ki olur râyihası dâf'-i gam

Dâverâ baht-ı siyâhdan katî çokdur şükûhum
Cevr ider baña müdamî sebebin hiç bilmem

45 Eylesem derd ile bir âh cihân-sûz eger
Haşre dek gonca ola hasret-i âb-ı şebnem

Nahl-i maqşudumu gülzâr-ı dilümden çağurup
Ğars idüp ğayrı yire yâr ile eyler anı cem

Hâşılı yâr cefâsı baña te'sir itdi
Dest-i gamda kıdd-i hamküstem olupdur hatem

Beni güldürmedi hiç bu felek-i bî-inşâf
Gam-ı hırmânla itdi gözümüñ yaşını yemm

Ben seni böyle mi medh eyler idüm sulţânım
Olmasam hicr-i endûh-ı vâlih ü ebkem

(5b) 50 Bâ-huşuş ola benüm tab'-ı mu'âf-ı kârum
Şimdi dehr içre sühan-senc ile meşhur-ı 'alem

Tab'um ol mihr-i ziyâ-güster ma'nedür kim
Çeşm-i nâ-ehle virür şüphe-veş hayr ü nem

Fikrüm ol silk-i beyândur ki naziri yokdur
Anda gûyâ ki mâ'na-ı dürr-i pâk-i manzem

Ne mihr şalsa eger pertevini âfâka
Mehde ancak gülef-âşâ kıala leyl-i târem

Tâze ta'bir-i 'acemdür suhanum ehli bilür
Dağl-i beyhûde iderler bir iki lâyıķ hem

55 Nâ ehl-i tab'a dağl itse kırmız û jengi
Hiç kabul eyleye mi sâğar-ı pür enver-i Cem

Ehl-i dil mihr-i ziyâ göstere gül-râh olamaz
Diyemez mihr-i ruğ şâhid-i endişeme kem

Gelse şehri dilüme mülk-i tabi'atdan eger
Dür-i medhûn getürür kafile-i endişem

Ėonca-ı bağçe-i zât-ı kerem bahşuñ için
Ber-murâd eyle beni luţfuñla kıl hürrem

Ėayrilerle beni bir tutma kapun bendesiyüm
Ne revâ bir tutma bûmla hic murğ-i harem

60 Ne revâdur güle rûbâh û denâet-pîşe
Şayd-ı nahçir ide maħrûm ola seyrân-ı çem

Bağma a'dâ sözüne ehle ri'âyet eyle
Dil-i nâ-ehl ola tâ sûhte-i âteş-i Ėam

Nâ ehl eylediğüñ lütfu feramûş eyler
Ehl-i dil böyle ider vaşfuñı amma ki rağam

Ėaşre dek zinde iden nâmuñı ehl-i dildür
Nazm-ı Firdevsi ile nite ki şâhân-ı 'acem

Zimmet-i himmet-i endişeme din olsun kim
Bir kitâb eyleyeyin ben vaşfuñı ey şâh-ı kerem

65 İrdi sür'atine ey Dürrî o baħr-i cûduñ
(6a) İdelüm Ėayr û du'âsın bize budur elzem

Tâ ki her şeb ola ârâste vü incilâ felek
Tâ ki her rûz ola Ėurşîd ile enver 'alem

Ėaşre dek zat-ı şerifi ola yâ Rabb bâķi
Devr ide vefķ-i murâdınca bu cerħ-i nârum

AEK. 3b

3

Gül-i gülistân-ı fazilet-serv-i serfirâz-ı mekremet Hazret-i Kara Çelebî-zâde
Mehmed Efendi Şeref-feza-yı şadr-ı Rûm ili olduğda bülbül-i dil-i şeydâ bugüne
nağme-serâ olmuşdur

(6a) Mefâ'îlün / mefâ'îlün / mefâ'îlün / mefâ'î lün

1 Gehî miğfer olur gülşende geh şekl-i siper gonca
Bu resm ile hezâruñ âhına göğüs gerer gonca

Çemen-i ikliminüñ sultân-ı âlişânıdur gûya
Zümürüdden bâşına tâc-ı sultânı giyer gonca

Yeşil destârını şârmış yine ser-pûş-ı sürh üzre
Mişâl-i âl-i pür-iclâl mümtâz-ı şerr gonca

Elüñe bir zümrüd sağar almış bezm-i gülşende
Hezarî eyleyüp hûnunda 'ayş û nûş ider gonca

5 Anuñ pervâne gibi bülbül etrafını devr eyler
Olup bezm-i çemende yine şem'i pür şerer gonca

Engâmda rûzigâr itmiş devrini pür gubâr-ı gam
Dilinden def'i gamçün da'ima sâgar tutar gonca

Hemân bir Mevlevîdür tekye-i gülşende gûya kim
Hevâ-ı 'aşk ile pür şevk olup gâhi döner gonca

Bâhar irdi gülistân gûyiyâ kân-ı cevâhirdür
Zümürüdd-sebze şâh-ı erguvân mercân güher gonca

Yine gördüm elinde sübha-ı mercânı var gûya
Cefâdan bülbül-i şeydâya istiğfâr ider gonca

(6b) 10 Gülistân içre gördüm dest-mâlî haylî âl olmuş
Meger kim hûn-ı eşk-i bülbül-i zârı siler gonca

Kulağına ne koydu kim bilür bâd-ı seher anuñ
Hezâr-ı zâra hışm idüp yine başın şalar gonca

Meger kim bülbül-i şeydâ leb-i dildarı vaşf eyler
Anuñ çün âlinup bezm-i çemende ter düşer gonca

Bizüz bezm-i gülistânda eyledi la'l-i dilberden
Zebân-ı hal ile virdi bize şimdi haber gonca

Niçün meyl eyleyüp anuñla revân itdüñ gülistânda
Sen ey bülbül dimez miydüñ ki şâyed olamaz gonca

- 15 Mü'essirdür şu deñlü bülbülün âh-ı figânı kim
Giribânuñ hemân gûş eyleyince çâk ider gonca

Açılmaz hileden dâmenine zer şahın-ı gülistânda
Meger kim muqaddem şadr-ı felek-quadre baqar gonca

Semîyy-i mefhar-ı 'âlem-i Muhammed nâmı 'İsî-dem
Gülistânı kemâlinde anuñ faşl-ı dehr gonca

Hidv-i asûmân qadr û hüdavendâ kerem-bahşa
Olupdur bağ-ı fazılla her kelâmı mu'teber gonca

Çemende mihr-i ruhsârın görüp oldu gül-i handân
Yine şimdi çerâğ-ı mihr-i enverden yaqar gonca

- 20 Besim-i himmetle terbiyet bulaydı bir kerre
Dehân-ı dilbere benzerdi gülşen içre her gonca

Bâhâr-ı devletüñde gülşen itdi mumdur şimâsı
Çıyâs itme gülistânda açıldı ser-te-ser gonca

Devâm-ı devletüñ çün tekye-i gülşende sultânum
Bâşın açup niyaz eyler Hüdâ'ya her seher gonca

Bu halkın bâşına çıkmazdı her lahza Hüdâvendâ
Seng-i hâk-i derüñde olmasa hâşıl eger gonca

- (7a) Bâhâr-ı devletüñde qalması şâd olmadık bir dil
'Aceb mi açılursa şahın-ı gülşen içre her gonca

- 25 Olup Dürrî-sıfat daim du'ân devlete meşgûl
Bâş açup seherlerde bûyunu dürd ider gonca

Gül zâtuñ Hüdâ hıfz eylesün âsib-i âfetden
Bâhâr olup gülistân-ı cinânda âb-ı ter gonca

AEK. 6a

4

Gül-i gülbin û efdâl-1 serv-i dilârâ-1 bâğ-1 'izz û iqbâl Hâzret-i Kemal Efendi vakfe-i şalişede şadr-1 Rum ili olduğda bî-zâr-1 dil gûya bugüne destân serâ olmuştur.

(7a) Mefâ'ilün / fe'ilâtün / mefâ'ilün / fe'ilün

1 Vezân olunca nesim-i bâhâr-1 ferruğ-dem
Çemenler oldu o dem reng-i gülistân-1 İrem

Sefine-i güle olmuş nesîm-i keşî rân
Bâhâr mevsimi girmez deyü ele her dem

Zümürîdin çemen û dürr-i pâk-i jâle ile
Nazâr kıldı çemen-zâr pür güher pür yemm

Şeh-i gül eyledi ezhârdan 'asâkir cem'
Kıışâ-1 sahn-1 çemen içre çekdi serv-i 'alem

5 'Aceb mi nâfiz olursa şeh-i gülüñ emri
Geh hâr kılmada icrâ-1 hüküm-i seyf-i kalem

Gül ile lâle de gül bezm-i şâh-1 nevrûza
Çekildi şanki tabaklarla gûne gûne ni'am

Sürâhî meclis-i şâh-1 bâhâra gönca olup
'Arah meşâbe-i serar anda cem' olan sitem

Hezâre kâse ile zehr içürmek için gül
İçinde hurde-i zer sanma koydu câma besem

Nevâ-1 nâlesini eylemişdi nevrûzî
Hezâr kıldı şabâyı görünce tarz-1 'Acem

10 Nuğûd-1 jale ile gönca kîsesin pür idüp
Hezâr eyitdi gül-i şâhidine 'arz-1 derem

(7b) Şeher zamanı de gül jale çeşm-i ziñde
Cefâ-1 dehr ile anuñ da gözleri pür nem

Açıldığın göricek güllerüñ gülistânda
Hezâra nerde güneş itdi yârümi dem

Müşa'bid-i felegi gör ki gönca-1 beyza senüñ
Uçurmağ çün ider qalbini tolu şebnem

Mişâl-i humbara gonca içinde jale degül
Ki kılmış anda tıfil-ı hezâr cem'-i derem

- 15 Bahâr-ı sani şanki 'aşk-ı bî-cândur
Ki şarmışdur kıddine serv-i serkeşüñ muhkem

Çemende kaçır-ı zümürüd olup yine gonca
Konuldu yer yer ana hârdan nice sellem

Meh û mihr gelürler çarh-ı sünbülîstâna
Çemende şun'-ı Hüdâ itdi başka bir 'âlem

Temevvüc itdi yem-i sebze-zâr cünbüş idüp
Hubûb idince peyâmı nesîm-i cân muqaddem

Gümân olundu ki bu baħr aħzâr itdi ħurûş
Şâlnca şıyt-ı hezârân şada-ı dem ber dem

- 20 O baħr-ı aħzara olmuşdur erguvân-ı mercân
'Acem mi olsa dürr-i şâhvâr aña şebnem

'Acemidür ki şitâbân olursa cûy-ı bâhâr
Diler ki ola anuñ baħr-i güfte-i manzûm

Güzide-i gurema ħâiz-i 'ulûm-ı tagannî
Yegâne-i fazılâ dâver-i ħuceste-ķadem

Żâhir-i şer'-i Muħammed mudeķķık-ı emced
Fünûn-ı 'ilm ile o ħadd-i fezâil içre 'alem

Mu'in-i şer'-i muţâhhar Kemâl Efendi ki odur
Müsellem-i fazılâ muķteda-ı cümle ümem

- (8a) Derûnî mehbiţ envâr-ı feyzdir ta'accüb
25 Terâküm eylese anda mâ'nâ-ı mülhem

Anuñla baħş-ı fezâ'il olunmaķ emr-i muĥâl
'Alemde şeyyid-i 'asr olsa da olur mülzem

Bana ne oldu saĥâ içre çünkü ħâtemden
Keremde Bermekîân gibi n'ola olsa 'alem

Olup medâyiĥüñi yazmada senüñ 'âciz
Revân ider gözinüñ ķanlı yaşlarını ķalem

O silk-i 'ilm-i hünerdir ki tab'-ı bâħir dek
Daķıķ-i ma'niler anda leâli-i munazzım

30 Müdmin-i bâb-ı mâ'anî vü bâb-ı 'ilm-i bedî'
Kilid-i tab'-ı şerifüñle miftah her dem

Zamân-ı devlet-i 'adlünde olsalar ta'accüb
Zaman-ı nağme-i ney lâl-i gûş-ı ceng-âhum

Mülkünde buldı ta'abın sitâreler içre
Çapuñ mülâzimi olmağla yezz-i a'zam

Cihân-ı re'fete gülzârdur derun-ı dilüñ
Çaddüñ o gülşene bir serv oldı hicr-i 'alem

Ne serv û serv-i serfirâz-ı gülşen-i efdâl
Ne serv û serv-i dilâra-ı bostân hem

35 O gülistân-ı keremdür ki bâğ-ı efdalüñ
Nihâli hür û seâ dilberi 'atâ vü kerem

Bil-mendimüz leyân-ı kefâ-ı kerem-bağşâ
Cihâniyâne-i dilüñ oldu çün veliyyü'n-ni'am

Dil-i fütâteye de dest-gîr ol ki meded
Koma ayakda beni aña behremend olalum

Berât-ı pâk-ı Hüdâ 'izz ü şâne-i illâ 'ali
Bî-nûr-ı vech beni cell-i ruha illâ kerem

Be-çâr-yâr-i güzin û be-âh û zâr-ı ğurbet
Bâşuñ dide-i 'âşık sine-i sûzı ğam

(8b) Be-ruh-ı Şeyh Muhammed ki ğonca-ı bâğüñ
40 Kim oldı zümre-i ervâha tulu'-ı mahrem

Beni murâduma ir gör ki ey hüceste-ğışâl
İrişdire seni mağşûda râzık-ı 'âlem

Yeter hep işleri ey Dürrî cân-ı mecruğuñ
Eger urursa aña dest-i şefkati merhem

Gider şikâyeti şimden gerü ki oldı saña
Duâ'-ı devleti elzem şenâ-ı kadri âhum

Nite ki feyz-i bâhâr-ı hüceste-i mağdem ile
Bâhâr-ı 'âlem ola reşk-i gülistân-ı İrem

45 Bulup zamân-ı 'adâlet-nümâsı ferr-i rebî'
Ola bî-mâr vücûdı şükufte vü hürrem
AEK. 7a

5

Gül-bûy-ı 'adl-bağ-ı bâğ-ı siyâdet Şerîf Efendi Hazretleri şadr-ı Rûm ili olduĝda
hağ-ı pây-ı zîbâ-ı tûtîyâ mişâli 'arz olmuşdur

(8b) Mef'ûlü / fâ'ilâtü / mefâ'ilü/ fâ'ilün

1 'Aşkuñla buldı rütbe-i 'alî dil-i harâb
Cerha çıkardı zerre gûyâki âfitâb

Çîn çîn idüp bana gül eyleme haţţâb
Bağrumı delmesün yine ol rişte-i 'ikâb

Nâr-ı gamuñ yakûp dilüme virdi hayli tâb
Teskin-i söz için n'ola didem de görse âb

Her demde ey perî çıkarur âteş-i hicâb
Bezm-i taRabbda ol gül-i ruhsârdan güllâb

5 Az görme âb-ı dîdemi sen ey felek habâb
Gerdân olur anuñla göre bu ne asiyâb

Herkes dilinde 'aşkuñı eylerdi irtikâb
Bâzâra uysa idi eger evdeki hesâb

(9a) Bezm-i gamuñda laht-ı ciğerdür baña kebâb
Didem piyâle oldu sirişküm şarâb-ı nâb

Âh eylesem o seng dil içre görüp hiţâb
Kûha disem gelürdi baña kûhdan cevâb

Şehbâz gamzesi süzilüp kılmada şitâb
Âhir beni tamâm ider ol çeşm-i nim-hâb

10 Geldi hayâl-i zülf-i siyeh-fâm müşg-i nâb
Çüb düşdü çeşm-i hastama n'ola dökerse âb

Ey dil cihânda çekmeyeyin dirseñ ıztırâb
Var ol yegâne-i 'ulemâya kıl intisâb

Ya'ni Şerif Efendi odur şimdi cem-i mâb
Luţfundan eyler ol seni elbetde behre-yâb

Ol cem-i cenâba şu'le-i zerrîn-i âfitâb
Lâyîk olursa hayme-i kâdr yitemez tınâb

Ey şadr-ı şâfi maşdar-ı her fenn û her kitâb
Her taşaşür-i kelâmuñ olur nice faşl û bâb

- 15 Yetmez mi saña devlet ayâ lutf-ı bî-hisâb
Cedd-i şahîhüñ ola resûl-i felek nişâb
- Ûadrüñ piyâlesinde nüh eflâk olup cünâb
Kaldı içinde şanma şafak-i cur'a-ı şarâb
- Ûadrüñ semendidür senüñ eflâk-ı nüh kıbâb
Meh ile âfitâb felekdür iki rikâb
- Bahtuñ 'arûsı yaqdı meger pâyina hizâb
Gökde şafağ de gül görinen ey felek-i meâb
- Difâfuñ oldı zühre-i zehrâ-ı kâm-yâb
Dehdür felek-i celâcil aña necm-i bi-hisâb
- (9b) Ey destgir-i 'âciz-i efgende-i türâb
20 Ey nem ribâ-ı dide pür âb-ı ciger-kebâb
- Ben pâymâle tevsen-i gerdûn idüp şitâb
İtdi harâbe hâne-i gönlüm daği harâb
- Feryâd çarhdan ki ayâ şadrınâ miyâb
Eyler ruh-ı murâduma ebr-i gamı niğâb
- Feryâduma yetişmez elüñ ey felek cenâb
Bağlar felekde dūd-ı dilüm heybet-i şehâb
- Akrân olup piyâle-i kâmile neş'e-yâb
Ûaldum diriğ cür'a-veş û üftâde-i mürr-âb
- 25 Şeşvâyı ço cenâbına gel virme ıztırâb
Dürrî du'âya başla ki oldur saña şevâb
- Tâ kim felekde dâbir ola meh û âfitâb
Tâ'kim müzeyyen ola nücûm ile nüh kıbâb
- Nâzil olup 'adûña senüñ çarhdan 'azâb
Tîr ola düşmenüñ diline daimâ şihâb

6

Âşaf-ı fitne-i ribâ kâtil-i ehl-i şikâ bim-bağş-ı dillerde a'dâ-ı 'Arab- medâr
'Abâza Muhammed Pâşa dâ-i bu sene olup şarf-ı şaltanatından iki hil'at-i fâhire-i
def'ine anda bendegâne 'arz olunmuşdur.

Fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilün

1 Barek-âllâh zihî hil'at-ı ferhunde kadem
(9b)¹⁴ Kıldı ahbâbuñı gül gibi kudüm-ı harem

¹⁴ (9b) Sayfasının Derkenar Kasidesi

KASİDE-1

Der-medh-i Mağmud Efendi

Levhaş-âllâh ey 'adalet-bağş ferağ cüzü
Nûr-ı 'adlün eyledi şerefinde 'ömr-i âlûzu

Şol kadar envar-ı 'adlün 'aleme virdi ziyâ
Oldı zâhir çeşm-i nâ-binaya şimdi her biri

'Adl-vâr olsun ol kadar anı dâmân-bağş olur kim
Hükmüne aşlâ kırmaz mek-ârâ bâd-şarşarı

Sen devr-i 'adlünle halkı musahhar eyledün
Olmadı bir kimse yokdur er gelir fermân yeri

Âb-ı 'adlünle 'âlemi şol deñlü seyr-i âb itdüm
Gitdi bağrûñ serâba şimdi bir mâhileri

Halkı memnûn eyleyüp dil-beste itdi kendüye
Şâhid-i cevri ü cevri başınun kakülleri

Bûy-ı rânâ bir âmân ü sitem eyleyüp ol kakülleri
Beste itdi bî-mârını çilen vâhin sevdâları

Mağmur-ı bezm-i dil-firûzsuñ sensün mah-ı cebinüm
Anda zann eyleme gelürüz ben mağmûru

Cümle hemdem kitâb-ı kadrün olmuştur kerem
Şüphedir şüphe-âşândur sera-ser hatırı

Her kelâmuñ dürr-i meknun belâgata sezâ
Nağd-ı cân ile halâyık âñâ dâim müşteri

'Adlinün hiç şırrı yok fazluñda ammâ bi-hâb
Seyyîdi ilzâm ider necabetinün bir kemteri

Hele kelâmuñ 'aleme bağş-ı fütuhat itmede
Şimdi sensün haşılı bu 'âlemün şeyhü'l-ekberi

Levhaş-âllâh zihî hil'at-ı zî-kıymet kim
Olmaya aña bâhâ ola eger yemm-i dürr hem

Hubzâ hil'at-ı zibâ ki harâc-ı Rûmuñ
Olmaya kıymet yek riştesi ey şâh-ı kerem

Hil'at amma nice hil'at ki şuâ'-ı hurşîd
(10a)¹⁵ Ser-rişte-i zerrînidür anuñ müdgam hem

¹⁵ (10a) Sayfasının Derkenar Kasidesi

KASİDE-2

Sensin ol nu'mân-ı şân kim göreydi fazluñı
'Aciz iderdi vaşf-ı zâtuñda âhum ger Dürri

Çün kim hıfz ide âyine-yi âfetden harâm
Hazret-i Sultan İbrahim İskender Dürri

Ya'ni ol şâh-ı mükerrem lütfun idüp bu 'aleme
İtdi ihsân ü pür 'adalet yine haşmını

Haq mübarek eyleye hünkâra meh-peykerini
Lütf-ı bî-pâyânıñı ola pişe-i huzûru

'Aleme virdi nizâm ü intizâmı 'adl ile
Komadı iklim-i 'Osmanide hiç şûr-ı şeri

Cümleten pâk itdi dehri fitne ü rüşvetden
Ser-mest ü refi' eyledi rûy-ı zemînden beni

(10a) Sayfasının Derkenar Gazelleri (1-2)

GAZEL 1

Eyledi millet-i mesîhiyye seccâdemüz-'an-'aşıl
Tekye oldı eşkiyânıñı devr-i 'adlünde yeri

Şimdi devrinde perişan-hatır ahâli kalmadı
Eyledi bâd-ı sabâ var ise zülf-i dilberi

Dil-nüvâz-ı rahmet cezâ vü 'adalet gösterür
Ey hamıyyun-ı şer'i nass-ı kaçı'ı seffri

Şıgmaz çarh üzre namuñ böyle baħr imiş
Mülk-i ressam қаза ey ehl-i 'alemüñ cevheri

Hazret-i Mahmud Efendi fazıl-ı devrân
Mâlik-ül mülk-i bî-bân şehir-i fezâil serveri

Nażım-ı ahvâl-i 'alem şahib-i lütf ü kerem
Cây-ı şer'i mükerrem ehl-i fazıluñ şehri

Görmedi çeşm-i cihân zatuñ gibi bir dürr-i hisâl
Bulmadı mülk-i seyâhat eyleyin baħr-i feleki

5 Nedür ol naqş-ı dil-ârâ nedür ol hûbb-likâ
Refiküñ peyder-pey ider cümle qalem-kâr-ı 'Acem

Nedür ol şa'şâ'a kimse baqamaz göz qamaşur
Mihr-i raşşân gibi nûr-efgen-ı rûy-ı 'âlem

İtdi peydâ meger ol hil'atı hayyât-ı ezel
Görmemiş mişlini zirâ ki anuñ bir adem

İki hil'at saña ihdâ' idicek şâh-ı cihân
Gûş idenler didi qat qat aña lâyıqdur kerem

Bundan artık nice ihsâna dağı lâyıqsın
Sensin ol dâver-i Dârâ dürr-i Cemşid-i haşem

10 Hüsrevâ sen hele bir devlete mâliksin kim
Görse biñ cân û dille qul olurdu saña hem

Hayme-i qadrüñ olup künbed ü çerh-i devvâr
Şu'le-i mihr û sipihr oldu tınâb-ı muhkem

Buse-i pâ-y-i şerifüñ meger almaq ister
Mâh-ı nev qâmetini bükür bakup eyledi ham

Sensin ol âşaf-ı Dârâ vü dürd-i deryâ dilegüm
Vaş idüp zâtuñı bu beytini oqur hep 'âlem

Qâhramân-ı himmet- zâl heybeddür sitem-siret
Hamza kuvvet 'Ömer 'adl vezirler efham

15 Qâtil-i ehl-i şifâ' ser-figen-i her a'dâ
Âşaf-ı fitne-rubâ dâver-i ferhunde pişem

Hûbb-endişe kerem-pîşe Muhammed Pâşâ
Cânib-i Haqqdan olur qalbine her şey mülhem

GAZEL 2

Âb-ı ihsânüñla bulaydı eger kim şerbet
Gülşenüñ faşl-ı şitâda açılurdu gülleri

Bir naqş baqladı gülşen kim hezâr be-ezhâr ile
Aña şad taşsin iderdi sitem idince arzı

Her kişi şayd-ı hümâyı kâm iderdi bî-ta'ab
İltifât ü himmetüñ olsa eger kim bu şehri

Hıfzuña düşen ol kim pervâne-i aşüfte-dil
Şem'ine bir gireni nâzik şâl olur bâl ü peri

Dil-nevâz-ı ' ulemâ müttebi'-i ihsân û 'itâ
Genc-bağış-ı şulehâ âşaf-ı Cemşid-i hürrem

(10b)¹⁶ Tiğ-zen-i hamle-figen-i reşk-i Nerimân-pîş
Dürr-i şehvâr-ı 'adn ma'den-i cihân-ı kerem

Ne ki hışımla rûyine nigâh itseñ eger
Heybetüñden düşürür yayını elden Rüstem

¹⁶ (10b) Sayfasının Derkenar Gazelleri (3-4)

GAZEL 3

Çametüñ nahl-i gülistân-ı faziletdür senüñ
Fazl -ı def'i diyânet hem ekser yâr-i Dürri

Gülistân-ı 'adlünü hiç kimseye ta'bir idemez
'Arşa peyveste-ser servi vü nahl-ı'ar'arı

Dem be dem gülzâr-ı haremünde nevâlar eyleyüp
'Andelib-i dil oğur bu şi'r-i muğni-i künzi

Rahle-i beşer mürde-i reşk eyledi der Dürri
Kakül-i şermende itdi hüsn-i çin-i zülfü

Biñler niyâz itsen çoğutmaz bir gül vaşlın saña
Bir şikâr-ı har hicrân eyler amma dilleri

Neyledüm cânânuma benüm günahum yandur
Bağmaz oldı ruyuma lütfüñ ile aşlâ ol peri

'Alemi meftûn deryâyı iltaf eyleyüp
Akmadı bir kez dime bu bende-i gaml-perveri

Bilmezsin cevri ü cefamı levha-ı ihsânımı bâlâ
Derd-i derûnunda saña şimdi engiz bir muzmeri

Tali'üm görsem eger berâ-ı 'anğaşın
Müptelâ olşam olup ben 'aşık-ı efvûni

GAZEL 4

'Aşiyân eyler gelür elbette başımuza besim
Çalsa bir murg-ı elem bî-lâne olşa serseri

Müntehî birdür hürriyet ebr-i sipih-i zâlimüñ
Tiğ-i cevri hicrâna cânâ geçti micmeri

Merâmum bihbûd-ı lütfüñla şifâ-saz ol medet
Ey şifâ-ı hikmetüñ hulled-ğuda neşveri

Nice yıllardur koynunda bir du'a göstere kim
Çayra muhtâç itne ihsân it bu geda-ı hakîri

Sen dururken çayriden ümîd-i ihsân itmem
Ben serâp içre temennâ itmem benlü ferî

- 20 Bâd û bâr-ı hüşkûn üstünde eger tîr atsañ
Nice fersah piş-i rahşuñda kalur dil ol dem
- Rahşuña dersem eger n'ola bir haqq-ı cennet
İntihâ-ı başaridür aña her vuzı'a-ı kadem
- Hiç uşûluna hâlel gelmeye itse reftâr
Nâr-ı tennurda şebde yüzüñ añar vaqt-ı nağam
- İçdi dil goncaların bâd-ı rebî' lutfuñ
Bağ-ı cân oldı ser-â-pâ hadd-i endâz-ı İrem
- Dil pür guşşaya mihr-i keremüñ düş olsa
Kalmayup zerre kadar zâ'il ola şebnem-i gam
- 25 Kapayup şimdi cevri der idi dest-i âher
görse ger sende olan cevri û sühân-ı hâtem
- Hiç dükenmez katî evşâf-ı hamdüñ çokdur
Vaşf-ı zâtuñda olursa n'ola bu dil-i ebkem
- Vaşfuñı eyledüm amma ki kuşurum bildüm
N'ola eylerse beni semm-i hacâlet-i sersem
- Aşafâ devlet û iqbâl-i füzûn olmağ için
İdeyüm hayr û du'â ki bana budur elzem
- El açup böyle ider hayr û du'â ki Dürrî
Haqq te'âlâ vire maşşud û murâduñ her dem
- 30 Devlet û menşub û şânuñ ne fayda idüp
İlleti gidere mürüvvet saña ey şâh-ı kerem
- Tağasın rahş-i sebk sipihrüñe altun zencir
Olasın şâh-ı cihâna bana vezîr-i a'zam
- AEK. 9b

7

Derhişte-i lütuf û veliyy-ün-ni'am K̄ara Çelebi-zâde Maḥmud Efendi Ḥazretleri
ḥâmî-i yek şehri-i ekberin ḥâk-i pâ-ı şeriflerine 'iṭa olmuşdur.

Fe'ilâtün / fe'ilâtün / fe'ilâtün / fe'ilün
(Fâ'ilâtün) (fa'lün)

(11a)¹⁷ Ḥabbezâ ey şâh-ı iklim-i mâ'ni vü beyân
1 Şayt-ı ṭabl-ı 'alem efzâlûñle memlûdur cihân

Levḥaş-âllâh ey fazilet-pîşe-i rûy-ı zemîn
Şimdi sensin dehrde müşkil-küşa-ı ins û cân

¹⁷ 11a) Sayfasının Derkenar Gazeli

GAZEL-5

Si û dû sâl oldu tereddüd ideli dergâhuma
Sebeb-i iḥsânûñ 'iṭâ kııl eyle lütf-ı bihteri

Ṭutma yeksân bende-i dergâhuña âgyâr ile
Bir ṭutulmaḡ zaḡ ile lâyıḡ mıdur kebk-i Dürrî

Gerçi âyân-ı felekdür ey şeh-i âlicenâp
Ma'rifet sende mu'ârızı eylemek biz ebteri

Derhr-i dün perverder olmuş mürüvvet resmine
Sen mürüvvet kânısın ey mülk-i lütfuñ serveri

Lütf idüp Maḥmûduma Ḥasan kulu ile kayd
Pâyına ḡarazi itdigim şu belâḡat-ı künzi

Nazm-ı zâtıñ seng û şu kadar fenâ görse benüm
Nazmıma Ḥasan ile taḥsîñ iderdi arzı

Bin ah-ı sitemüm kadar şevüm ehl-i dil 'âlâ bilür
Kadirüz zer gibi şinâsa kadar cevri ü cevheri

Kıl du'âyı devletin şimden gerü iksâr-ı bâkî
Dürriyâ bahtın şadâ' eyler kelâmıñ ekşeri

Nitekim daver ola ḡareminle necm ü şehab
Nitekim mihr-i ziyâ baḡş eyleye şolanları

Merdle destinde lücâm-ı tavsın devlet müdâm
Eyleye zirinde cevelân ola Mevlâ yaveri

Müstedâm 'ömr ola maḡşûduna nâ'il ola
Bûse-ḡâh çaḡ ola ol âsitân-ı pür ferî

Ḥazret-i Maḥmûdum devâ'ül-ḡadriñ ḡaḡkı eyleyüp
Eyleye iltâf-ı bi-pâyânûñ şun ḡizmetini

Şol du'âlar şad kıla itdüm bi-ḡaḡḡ-ı enbiyâ
Ol maḡbûl Ḥüdâ-ı Ḥâlîḡ-i ins û peri

Şemsedür cild-i kitâb kıadrüne mihr-i münîr
Göncadur gûyâdevât ğark içre riñdân

Ķâmetüñ naĥl-i gülistân faziletdür senüñ
Eylemiş murĝ-ı mâa'rif anda şimdi âşiyân

5 Sensin ol fâzıl ki dürr-i taĥrir û tefsîrlerüñ gören
Bârekellâh ey fazilet-pîşe-i devr-i zamân

Olmasa tîryâk-ı luĥfuñ 'âleme mebzûl eger
Bîm-i mâr û ğamla durmazdı yerinde murĝ-ı cân

Devr-i 'adlünde senüñ eylesün fitne terk-i diyâr
Ķalmadı hiç iĳlim-i 'Oşmanîde hiç aña mekân

Şâhid-i iĥsânıñ zülf-i muĥarrâsın görüp
Reşkle ĥâtır-ı perişân sünbül-i bâĝ-ı cinân

Seyr idüp mercân-ı baĥr-ı lüĥf-i bi-pâyânuñ
Bâĝda pejmürde-i reşk oldı naĥl-i erguvân

10 Göncalar oldı şüküfte bülbülüñ göñlü küşâd
Nevbâhâr-ı devletünde cümle 'alem şâd-mân

Bülbül-i ĥoş-naĝme oldı cami'-i gülde imâm
Ehl-i 'aşĥ aĝdı aña âmâķı pür itdi figân

Nesr-i tâyr naĥl-i bezmüñdür şefiĥdür bâdesi
Sâķî-i luĥfuñ elinde nüh felek raĥl-ı girân

Nûş iden 'ömründe bir kez bâde-i iĥsânüñ
Neşe-i devletle olur ĥaşre denlü kâmurân

Nâvek-endâz û fezâ'-ı mâ'rifetsin şimdi sen
Olamaz ĥavs-ı ĥuzah saña kepâze bir kemân

(11b)¹⁸ Haşılı miftâh-ı tab'-ı hikmet-âmizüñ ile
15 Müfettihdür hep reng-i bâb-ı mâ'anî vü beyân

Çeşmedür gûyâ dehânuñ sözlerüñ âb-ı Hızır
Gûş iden taḥsil ider oldum ḥayât-ı câvidân

Her saḥn tab'-ı şerifüñde ḳubbe-i cevher olur
Anuñ için saña reşk-i endâzdur hep baḥr-ı kân

Vaşf-ı tab'-ı pâkin hiç kimse taḥrir idemez
Kâtib daḥi eyleye anı meger şebt ü 'ayân

Şafḥa-ı çarḥ urra nâmuñ böyle taḥrir eylemiş
Ḥazret-i Maḥmud Efendi fâzıl-ı devr ü zaman

20 'İlmler nu'mansın sen 'adl ile ḳâzî-i şerîḥ
Dehre mişlüñ gelmedi hiç görmedi çeşm-i cihân

Görse ger bir kimseden bir kimse şimdi dest-be-rû
Cân atup saña ḳaçar eyler şikâyet-i râygân

¹⁸ (11b) Sayfasının Derkenar Kasidesi

KASİDE-3

Der-medḥ-i Şulṫan Siyavuşpâşâ -zâde

Bülbül-i kuh bağ-ı dilküşânîñ ḥoş nevası der
Amma gülsen ben daḥi la'lüñ ḳabâyı der

Gelür urûm-ı himmete n'ola bir dâne olsa dil
Şem'i benüm şu'le-feşân şeb-küşâyı der

Yusuf ile dürr la'lüñi uydurdu baña yâr
Lutf eyleyüp virmege bu ağız ger anı der

Güller açılsa bülbül-i şurideye n'ola
Çoḳdan bezmümi meclis-i pek âşinâyı der

Dest ü ser yüz urmaga mani' olur raḳibe
Heb çekdüm ki şabâ-ı bende benüm el belâsı der

Gülzâr-ı dehre şemleri viren fer ü şevki
Ne bülbül şâdayı ne güller şafâyı der

Ol şah-ı mülk meger mülk-i cûy-ı cevrinüñ
Hiç şüphe itme Dürrî cem şad-nümâsı der

Şâh ü yâr-i 'izzet o sulṫan-zâde kim
Künc-i kanâ'atı sayalım kim 'itayı der

Bir Mevlevîye gülsen dergâhı ḡoncadur
Başında berg ü berri anuñ istivâyı der

Zâtına nûr ü dide-i 'âlem disem n'ola
Ḥâk-ı dürrüne çeşm-i 'aliya ki Dürrîya der

Dest birdin görmüştür baña zulm itdi felek
Diñle feryâdum benüm de ideyin saña beyân

Eyledi âmâc-ı miñnet bir ten-i ham köşemi
Cânuma geçdi haddengi hem-çü tîr-i kâhramân

‘Aşk bî-cân-ı elem şarmışdı nañl-i kaddüme
Tutdı murğân gam-ı gerdündan anda mekân

25 Baña cürmüñ itdi zulmüñ göreydi zerresin
Kendüni Haccâc zanneylerdi şeyh-i âşafân¹⁹

Dürr-i bañr ma’rifetle bir yanında bilür
Benüñdür teşhişin itmez pîr-i mu’tada zamân

Dehr-i dün-perverdür ol bilmez mürüvvet nitdigi
Sen mürüvvet kânısın eyle cihâna râygân

Heb biri zevk ü şafâ olur nihâl-i kaddüñ
Bağ-ı cesim-i zerdüme luţfuñ olursa bâgbân

(12a)²⁰Çokdan eylerdi beni fersûde hürşîd-i elem
Olmayaydı ebr-i luţf-ı bañşuñ sâye-bân

30 Merhamet-bañşâ keremkâr-ı evvelin-i bañşuma
Ey harir-i nem ribâ-ı dide pirân-ı cihân

¹⁹ Haccâc: Çok eskiden Irakta vâlîlik yapan fakat Hz. Resul-ü Ekrem’in (A.S) soyundan gelenlere ve onlara taraftar olanlara çok zulmeden, haddini aşmış bir zâlimin ünvanı. Asıl ismi Yusûf bin Sakafi’dir. Haccâc -ı Zâlim diye de anılır.

²⁰ (12a) Sayfasının Derkenar Gazeli

GAZEL 6

Kuyuna uğramazsa ‘aceb mi ‘adû-ı zâğ
Ol hane-i kaşr-ı hayy şahin yuvası der

Heb şûre-i Şaffâd lüţfudur bir bir olan
Mirât-ı tab‘-ı pâkine ‘ağlı cilâyı der

Dünyâyı kendüne bu kadar bende eyleyen
Ol lütf-ı dil-fürûzı o cûd ü şehâyı der

İkşâr-ı cenâbına gül virmez ızdırâb
Dürrî âhım olan saña du’a-ı hayr der

Yâ Rabb’ömr-i devlet ü şânın ziyâde kıl
Senden ‘ibâdınıñ bu demâdem ricâyı der

Nazm-ı hasb-ı hâlümü gör eyledüm âb-ı hayât
Hame-i lû'lû-feşânum aña kıldum nâverân

İdesin mecmu'a-yi hüsn-i kabule müşbet-i kayd
Mâhdan mâhya dek itdüm ricâ-ı pür-fîgân

Âb-ı nâb lutf-i bî-pâyânuñ ile revân
Bağ-ı cismde kıanaya rûy tutdı nağl-i cân

Âh-ı sûzânım şem'idür zulumet-i endûhda
Cism-i zerdüm oldı gûyâ kim aña zer-i şem'adân

35 Derd-i gamla ağlasam deryâ olur rûy-i zemîn
Cân û dilden âh etsem dehre olur sümbülistân

Dest-i gamda hâtem itmezdi kadeh-i küştemi
Râhl-i dilden olduğum bilse bula cerh-i bî-amân

Eger lâzım geldi şimden soñra kendüm bilürüm
Dürr-i şehvârum tab'um idem bir bir beyân

Şağne-i cerh üzre nâmum böyle şebt olmuş benüm
Mâlik-i genc-i mâ'ani şâh-ı iklim-i beyân

Kimdür inkâr eyleyen şâh-ı mâ'ani olduğum
'Arşa-i 'âlemde Dîvânım dururken raygân

40 Ne nazir-i Fâryâbını ne kemâl-i enverî²¹
Esb-i tab'-ı âsumân seyr ile olmaz hem-gaman

(12b) Dem-be-dem medh-i şenâñ itmekdür endişem benüm
Vaşf-ı zâtuñ eylemekdür rûz-ı şeb-pişüm hemân

Âşinâyum yemm-i medhüñ ile tâ rûz-ı elest
Sözlerüm dürr-i ter olup n'ola olsa nükte-dân

Hep götürdüğü metâ' medh-i zâtuñdur senüñ
Şehr-i dilden ger diyâr-ı fikre gelse kârbân

Vaşf-ı zâtuñ her ne deñlü eylese Dürrî eger
Pür kuşur olmak muqarrerdür ser-â-pâ bî-gumân

45 Vâcib oldur kim du'âñı eyleye şimden gerü
Âmin âmin diye tâ kim sâkinân-ı âsumân

²¹ Fâryâb: Belh'e yakın bir şehir, ırmakla sulanan yer

Nitekim iktibâs-ı nûr ide hürşidden
Nitekim mihr-i ziyâ-bahş ola cerh üzre'ayân

Düşmen-i bed-ğâhuñ bağrına tîr olup şihâb
Külle-i 'adâña cerh ola senüñ gurz-ı girân

Devlet-i şânuñ terakki olup 'ömrüñ ziyâd
Haqq müyesser eyleye saña hayât-ı câvidân

AEK.10b

8

Mısrır'dan mir-i dil olmuş gelür Mekkî-yi haremî Kâraçelebizâde Maḥmud Efendi
Hazretlerinüñ mülhem-i güher-i emirlerine 'arz olmuşdur

(12b) Fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilün

1 Bezm-i ğamda eşk-i hûnum bana oldu şerâb
Meclis-i 'aşka n'ola laht-ı ciger olsa kebâb

Mihr-i ruhsârüñ görüp cânüñ kamaşdı gözleri
Şanma maḥv olup ḥabâb-ı câma irdi inkılab

Rind odur kim göz yumunca cerh-i giriftârun
Başın kıldırmaya hergiz bâdeden an'çün ḥabâb

Mübtelâyum şimdi bir dildâruma ruhsâra kim
Pertev-i mirât-ı rûyuñdur felekde âfitâb

5 Çeşme-i mihre şanurlar kim konulmadı nâv-dân
(13a)²² Her kaçan çin çin izhâr idüp itse 'itâb

²² (13a) Sayfasının Derkenar Kasidesi

KASİDE-4

Dürr-i Haqq Maḥmud Efendi

Şerhâne mişlini görmüş degildi çeşm-i cihân
Şerhane rûzunu 'âlem-nümâ idi her adın

Şu hane-i ḥâmi ki âyine-i Skender idi
Olurdu bezm ile hicrân o ḥaneden seyr iden

Nazarı kaşr-ı cevri kim idi hem nâm
Kuvvet idi ki aña reşk iderdi kışşasun

Mişâl-i kamet-i dilber sûtün-ı kuzini
Olurdu kılları nüh mişline gören ḥayrân

Şanma irdükde şeb şeyre gider mihr-i münir
Dilber eyler var ise ruhsârına zülfün niğâb

Karşı tîr-i âhuma zerrîn-siper tutar felek
Şanma zâhirdür sipihr-i gîtî-cûda mâh-ı tâb

Bâd-ı âhum câmi'-i cerha virince zelzele
Düşer bir kıandili anuñ şanma âtıldı şehâb

Mihr olmazdı sipihre mâh û mihr-i tâb-dâr
Oldur devlet-i penâh itmeseydi intisâb

10 Men'-i 'ilm û hüner 'allâme-i 'âli-güher
Zât-ı Maḥmûd isem maḥdum-ı dâniş-i iktisâb

Mihr-i gerdûn-ı fazilet mâh-ı evc-i mâ'rifet
Necm-i burc-ı mükerremet fehâmesidür bâb

KASİDE-4 (Devam)

Veli-ni 'metüm ol dil-nüvâz-ı 'âlem kim
Beni ol câ'y-ı müferraḥa eyledi iskân

Hadd idüp bu felek senüñ zaḫuna şundi devam
Ḥavale itdi fikrüñ şedîd ile yârdan

O cây-ı dikleşe bir damla dilemem aşlâ
Nice yağarsa gelir 'ayşumla öyle hemân

Nice şühân ki kodum şahn-ı ḥâne-i damlasına
Gören şanur ki o dâm içre oldu güller 'ayân

İçinde mâhi-i gam durmaz da'ima ḥavârık ider
Şükürler ider ana her laḫza bu dil-i nâlân

Takrir-i cân her neşvesi ḫab' ider anı
Maḫfil oldu ḡazeli dilüm ḡam-ı bârân

Sen anı dile kabâyı itme eşk-i câna der ol
Beni efendüm unutmuş deyü olur giryân

Aḫîd ider dime lütf idüp Ḥasan Ağana
Gör anı var yürü yâr-ı ḫâtrânı kıoma virân

Var Dürr-i şeydâ ü 'âda-ı ender
Bina-ı nüḫ ḫanenüñ evşâfı ey şeh-i 'irfân

Ricâm odur ki Ḥüdâdan baḫş-i eşk-i ḡarib
Bir âh-ı 'aşık-ı nâlân be sine-sûzân

Bîmâr-ı devleti bulsun همیشه kararlık
Ḥoḫunmasun aña hiç tenüne bâd-ı gaml ü ḫazân

Hemیشه ḡonca-yı baḫtın isem lütf-ı Ḥüdâ
Mişâl-i ḡonca bâḡ-ı behişt ola ḫılvân

Dürrî evc-i 'ulâ Maḥmud Efendi kim anuñ
Asumân-ı 'ilme olmuşdur vücudu ifnâb

Ol fazilet-pîş kim neşr-i sühan itse olur
Her kelâm-ı hikmet-âmizinde mezmur bir kitâb

Ol suvâr-ı merd-i meydân-ı hüner kim yaraşur
Olsa gerd-i pâ-ı esbi kehl-i çeşm-i şeyḥ şâbb

15 Ol şâh-ı 'irfân ki ider gerdûn şu'a-ı mihreden
Ḥayme-i câh û celâlin ḳadrine zerrîn ṭunâb

Füruş-ı zerrîn ḳaşr-ı 'âli tâḳı cerḥ û câriḥin
Asitân-ı rûyune zer-i ferrâşe-i cürm-i mâh-tâb

Ḥâne-i iclâlüne nisbet kühen-i peygûledür
Bu sipihr-i feylesof vakâruña fenâ-yâb

Beñzese fi'l-cümle ger elfâz-ı gevher-bâruna
Kevkeb-i Dürrî'ye ta'n eylerdü lü'lü-i hoş-âb

Pâk-dil-i 'âli-nejâd isen sen ol vâlâ vü ḥûb
(13b)²³ Kim senüñ zâtuñda olân 'ard-ı nişâna yok ḥisâb

²³ (13b) Sayfasının Derkenar Kasidesi

KASİDE-5

Dürr-i ḥaḳḳ Maḥmud Efendi

İtdi âhum felekin âyinesin zeng-âlûd
Görmeyelerdi şafâ anña raḳib-i bî-sûd

Şimdi bir ateş-i ḡam var ki dil-i şeydâda
Şerer-i kemteri vü sûz-efgeni mâr-i Nemrûd

Ḥoḳḳa-ı ḡamda bî-şûveyde bâz-ı gerdûn
Ḥamra-veş ḳasrı bulmam eyleme anña tabûd

Niçün ey Dürrî-i şeydâ bu ḳadar âh-ı dilüñ
Eyleme eşkümi nevmîde endûhla 'ayyûḳa ḥûd

Yürü var pây ü destüne sür yüzüñi
Her ne derdüñ varsa anda Dürrî mevcûd

Malik ü ol Ḥazret-i şâh-ı kereme 'iṭâ eyle
Yan yaḳıl micmer-i naḥfiḳa girüp hem-çün Yehûd

Dime ki ey Dürrî-i dil-efrûz nam-ı 'arz-ı 'iṭâ
Dime ki ey ḥazret-i şâh-ı kerem ü baḡ-ı cûd

Şehid-i ber-ni'am ḫalîḳ-i cihân her an 'âdil
Şâdân ü müjde şerâ ey dil-i endûh-âlûd

- 20 Lem' a-ârâ-ı cihân-ârâ-ı tab'ından senüñ
Yeter cerh-i felek itmekdedür nûr iktisâb
- Bülbül-i dil-i bâğ medhüñde okur bu şi'irümi
Oldı bu şi'r-i Turkî her satırı gûyâdürr-i nâb
- İtdi meftun 'âlemi rûyuñda olân âb û tâb
Mihr-i gerdüna 'aceb midür düşerse ıztırâb
- Bim-i şehbâz hayâl-i çeşm-i mestüñden senüñ
Âşiyân-ı çeşme aşlâ uğramaz hiç murğ-ı hab
- Tahtudur şeker-zebânuñdan gelen incirin
Her ne deñlü eylesen düşmânla baña hitâb
- 25 Kûyuñ etrafın sırtüñ cüstle yemm ideyin
Hiç aña yol bulmaya varmağa ağıâr û kilâb
- Ruğları olur 'arağ-riz ateşin mey görse yâr
Şanki ateşle çıkar berg-i gül-i terden gül-âb
- Meyve-i lafız oldı cûy-ı tab'um ile perveriş
Her sözümdür bâğ-ı nazma bir kelâm-ı mustetâb
- Esb-i tab'-ı âsumân seyrümle olmaz hem-ğaman
Ne Kemâl-i Aşfâhânî ne Zâhir-i kâr-yâb
- Olmasa mirât-ı hâtırda gubâr-ı guşşa ger
Nev 'arus-fikretüm yüz gösterürdi niğâb
- 30 Ehille nâ-ehli teşhiş itmeden kâldı felek
Pîr-i ma'tûh oldı anda kâlmadı hiç ferd-i tâb
- Lutfuñ ümmid itmeden kâldum cefâsı yandur
Pây-mâl eyler beni lâyıķ mıdur hem çün türâb

KASİDE-5 (Devam)

Düş-ı mehrüñe hak kıl koma afetde beni
İde beni zerre-i küncünde izhâr-ı vücûd

Nice kez bendeñe lütf eyledüñ aman itdüñ
Her biri şâhife-i cân ü dilüm üzre nümûd

Bilur ben eyledigüñ lütfüñü inkâr itmem
Şanma köşküñ seni erbâb-ı dil ola maḥbûd

Bildi derdli şanmam o hüdâvendigâr-ı cihân
Pây-ı şekvâyı şadefendi.....

Nâle vü feryâdum iklim û cism-i zerd mi
Ceyş-i endûh destüm itdi Һarâb ender Һarâb

(14a)²⁴ Ben du'â-gû-1 der-i 'âlûñ iken lâyıķumdur
Cerĥ-i ğaddâr ide her dem baña şad-gûna 'azâb

Dest-i luţfuñla çerâĝ itdüñ beni sen ey cadû
Hiç revâ mıdur ki itfâ' ide bâd-1 ıztırâb

35 Luţf idüp seyl etmek çeşm-i destmâl-i luţufla
Ĥâtır vir anı mi'mâr-1 ihsânuñla yâb

Şâhidî maķşûdu bende der-kenâr itsem n'ola
Ĥalk-1 'âlem olmada hep der-i kûyuñda behre-yâb

Çünkü taķrîr eyledüm ĥâl-i dil-i sultânuma
İdeyüm şimden gerü ĥayr û du'â-1 şevâb

Ellerin açup du'â-guyî cerĥ ide şubĥ û mesâ
Şanma kim oldı 'ayân beyhûde meh û âfitâb

'Ömrüñ efvân û müeyyed ola deyü devletüñ
Daimâ Dürrî gibi budur du'â-1 şeyĥ-i şâb

40 Nâz û ni'met bir ķarâr û 'izzdür ķamet bir medâr
Fer-i şevket-i pâyidâr-1 'ömr tâ rûz-1 ĥisâb

AEK. 12b

²⁴ (14a) Sayfasının Derkenar Gazeli

GAZEL-7

Gel hemân ĥayr û du'a ile derûn-1 dilden
Rûz û şeb ĥaşre dek olsun bu cihânda meş'ûd

Dâima âyine-i lütf-1 Ĥüdâ'ya ĥayr-ĥâl
Göstere rûy-1 şafâ bahre-i kâm û tevĥîd

MESNEVİLER [ŞEHRENGİZLER]

1 Gümülcine Yaylağı Âhâlisine Dürrî Efendinuñ İrsâl Eyledüğü Şehrengizdür

Mef'ûlü / mefâ'îlü / mefâ'îlü / fe'ûlün

(45a) Ey bâd nedür sende bûyını ferağ-efzâ

1 Yaylâğ-ı Gümülcineye mi uğraduñ âyâ

Her nefha-i cân-bağsuñ olup nefha-i 'anber
Yaylâğımıza uğradıguñ oldı muğarrer

Gördüñ mi o yaylâğı niçe rûh fedâdur
Her kûşesi cennet gibi bir cây-ı safâdur

Ezhârını gördüñ mi açılmış mı ser-â-pâ
Reşk itmede mi bûyına yâ zülf-i dilârâ

5 Ta'tir-i dimâğ itmede mi müşğ-feşânumı
Yaylâğımız ey bâd-ı şabâ 'ayn-ı cenânumı

(45b) Eşcârı anuñ kâmet-i dilber gibi a'lâ
Tûbâ dir idüm kûte eger olmasa tûbâ

Her yer bün-i nâhlinde ağar mâ-i Fırâtı
N'eyler içen ol şuları yâ âb-ı hayâtı

Gördüñ mi ya Kâra Oluğı anda ne şorur
Dünyâda hayât âbı dinür işte o budur

Bir mürde-i gam içse anuñ âbını fi'l-hâl
Bir hâlet irer kim olur ol mürde iken şâğ

10 Var mı niçe biñ âb-ı revân-bağşıya anuñ
Her birini içdükde şafâ itdi mi cânuñ

Gördüñ mi Yağuz Puñarı reşk-âver her şey
Farğından ururlar çukur uruncaya hey hey

Gördüñ mi ya sükkânını gayretde mi her gâh
Her kûşe-i seyr üzre mi şöhetde mi her gâh

Gördüñ mi ya sen Hâzret-i Monla-ı zamânı
Taqvâsına reşk itmede mi Şeyh Yamâni

Yâ Yümni Efendiyi de gördüñ mi melekdür
Bir bendesi mehdür birisi çarh-ı felekdür

15 Pâyına yüzüñ bir dağı ey bâd sürersüñ
Öp dâmenini benden anuñ haqqı süresüñ

Yâ ide mi vâ'iz Ramazân-ı nâm Efendi
Kürsiye çıkup itmede mi 'âleme pendî

Yâ Pir Muhammed Çelebi anda mı ey yâr
Her lahza ola 'âtıfet-i haqq ile dil-şâd

Yâ anda mı gördüñ mi o her-câyı birâder
Bilesüñ 'acabâ ülfeti kimler ile eyler

Añmaz bizi şohbet-i yarâna var bir gâh
Biz hod-gam-ı hicrân ile itmedeyüz âh

20 Gördüñ mi Hızır Ağayı ol rûh-ı revânı
Ol menba'-ı zevkı o kerem-kâr-ı cihânı

Ol hızr-ı yem-i cûdı o fermân-ber-i şâhı
Ol mefhar-ı aqrân o ser-i hayl-i sipâhı

Gördüñ mi o tarh eyledigi hâneyi anda
Var mıdur anuñ mişli gibi bâğ-ı cinânda

(46a) Etrâfına pâ-beste ya var mı niçe bâşe
Her birisinüñ cengi geçer mi kara taşâ

Yâ dide-i dilber gibi gâyetle güzel mi
Cengine diger gamlze-i ser tiz muhal mi

25 Hêb kâline sırr-ı felegi almağ olur mı
'Ankâya ve Simurğa dağı şâlmağ olur mı

Gördüñ mi Şulağ Ağayı zevk üzre mi her-bâr
'İşretde ola dâ'im o racüllere ser-dâr

‘Osmân Ağamuz anda urup dutmadı yâ
Halk ile yine itmede mi yok yere gavgâ

Tesbîhi elinde dedeyüm deyü gezer mi
Şeyhi evine hû dimege gâhi gider mi

Kendisi dede odası bir tekyedür anuñ
Hep ağzını ihsânı ile dutdı cihânuñ

30 İn zâde babam nişler ola oğlın erişdi
Afyon-ı vefâyı o şoğuk şuyıla yutdı

Yâ anda mı gördüñ mi hasım Aḥmed Ağayı
Ol zât-ı kerem-piše-i ol merd-i vegâyı

Her meclise gelse o feraḥ-bâḥş muḳarrer
Mülk-i ‘ademe deñlü hemân gam-güzer eyler

Yâ anda mı ol zâ’ir Mekke vü Medineye
‘Abdî Çelebüm fer viren ol rû-ı zemîne

Ḥaḳḳâ ki ‘aceb zât-ı seyidinde şiyemdür
Her lafz-ı revân-baḥşı anuñ râfi’-i gamdur

35 Ey bâd-ı şabâ ide mi şorduñ mı Receb Beg
Yârân ile şoḫbetde mi gördüñ mi Receb Beg

Bildür ki gibi var mı çıgirgân yine bâzî
Atmacasına itmede mi ‘işt-ı mecâzî

Sulṫân yeri sayyâdı küse ḥâce gelür mi
Bir şarıca atmaca getürdüm saña der mi

Gördüñ mi Ḳayyım-zâdeyi ol zât-ı şerifi
Ol nüşa-i meşhûre-i ol ḳadd-i naḫifi

(46b) Şarı köpegi aña muḫabbetler ider mi
Ol bir yere gitse o da ardınca gider mi

40 Yâ anda mü‘ezzin yine ol şavt-ı ḫasen mi
Atmacalara künde kesen o usta Ḥasan mı

Gördüñ mü vârup anda Derviş ‘Aliyi
Ol padişâha mülk-i fenâ’i o veliyi

Destinde midür lülesi boynında mı şâlî
Cilbendi meyanında mı içinde mi mâlî

Yâ üni yetişmiş mi gâzel-hânlık ider mi
Güñ görilicek hâbe varur burnı uzar mi

Yâ Pir-Muhammed Çelebi aña güler mi
Vâ'llâh siñiri çekdirirem ben sana der mi

45 Derviş ola ehl-i dil ola bir kişi ey dil
Her tîr du'âsına anuñ 'arş ola menzil

Yâ 'Abd-i agâ itmedi mi yârânı ziyret
Her birisinüñ meclisine verdi mi lezzet

Gâhî küsülür gâhî temeluklar ider mi
Atına binüp çiftliğine doğru gider mi

Eyyûb Çelebi anda sa'âdetle buyurmuş
Kuşlık olıcağ bâşını örter de uyurmuş

Yâ anda mı tâlibleri ol suhte-gâni
Her birisinüñ var mı yanında ya civânı

50 Yâ kûşe-be-kûşe yine şöhetleri var mı
Şeyh Oluğ başında her 'işretleri vâr mı

Yâ anda midür suhte başı Ahmed Efendi
Görseydi öperdi elini Şeyh H'âcendî

Evvelki gibi var mı anuñ bâşe vü bâzı
Şağ mı 'acaba öldi mi yâ ol şârı tazı

Bıldırki gibi yine semirmiş mi şolur mı
Aşşâm olıcağ şubha degin daği ulur mı

Çoğdur daği ey bâd-ı şabâ sende haberler
Şerh eylemez binde birin gerçi ki diller

(47a)²⁵ Dursun oralar anda mı ñâ-çârum ağâmuz
55 Ol merd û zen-i dehr olan ol 'aceb nümâmuz

Yaylağa nice çıkdı 'aceb ol kıoca eşekle
Vâr ise anı besledi arpa ile kepekle

İlk yoğuşa vardukda eşek çekmez iner mi
Bizlengeç ile ardına geçüp iteler mi

Ey bâr eşegi bayulıcağ yolda durur mı
Şamşûn kıovân ol kıoca kıomuz gibi şolur mı

İsma' il Ağâ-zâde bu evzâ' a güler mi
Ol öfkelenüp kirpi gibi çehre büzer mi

60 Luţf itdi mi yârâna yine hâzret-i hâlık
Dutuldı mu Aķçayda firâvân ala balık

Cân şöhetin ol çâre yine eylediler mi
Dürrî de geçen yıl buradaydı didiler mi

Bilmem dağı kimler bu sene çıkdı o câya
Ol Cennet-i a' lâ olân ol kân-ı şafâya

²⁵ (47a) Sayfasının Derkenar Kasidesi

KASİDE-6

Müjdedür bâd-ı şabâ yârâna olsun şâd-mân
Maĥv ider dilden ġamı yaylâğ-ı Kıarluğ bî-gümân

Gerçi erbâb-ı hazır Yaylağ-ı Kıarluğ kıomuş ad
Vech-i varuña ismi ola bâğ-ı behişt-i 'âşıkân

Dâimâ erbâb-ı dil zevk itmek için üstüne
Güyyâ çarĥ-ı zümürd-fâm olmuş ana beyân

Şol kıadar virmiş şükûfa zinet ü encüm aña kim
Reşk ider anuñ fezâ-yı sinesine âsumân

Her seher bâd-ı şabâ eyler niyâz andan geçer
Ayr görür ĥalkuñ meşâmına şem'ine feşân

Pertev-endâz ola mı eşcârına şems-i münir
Eylemişdür sâyesi ferş-i zemîn zer-feşân

Kanı bir seyyâĥ-ı 'âlem gördün mü gelsün destün
Âb-ı kevşer ĥâk-ı 'anber böyle yaylâğ-ı cihân

Evvelâ âb-ı cinân görse İskender eger
Olmaz idi tâlib-i âb-ı ĥayât bi-nişân

'Acizüm vaşf etmede mizâb-ı pür-figen âbım
Kim ider bir desti peri Dürrfya mı nevcivân

Her kim ana çıkdıysa selâm ile firâvân
Her demde olalar gül-i cennet gibi handân

Ey bâd-ı şabâ Hazret-i Âllâh'ı severseñ
Ol cây-ı ferâh-bağşa o yaylâğa giderseñ

- 65 Yârâna selâm dil-i nâlânumı 'arz it
Anlara olan 'ışk-ı firâvânumı 'arz it

Mâmül olan oldur ki kabul eyleyeler hep
Bizden de selâm eyle deyü söyleyeler hep

AEK. 45a

2 Der medh-i Yaylağ-ı Gümülcine

Mefâ'îlün / mefâ'îlün / fe'ûlün

- 1 Te'alâllâh zihî yaylâkı 'alâ
Mekân-ı pür şafâ vü cennet-asâ

Nazârgâh-ı Hüdâ-ı lem-yezeldür
Ana cennet dimek gâyet mağaldür

- (47b) Refi'ül-ğadrdür ol cây-ı a'lâ
Âyağ altındadır bağsañ Budinâ

Dinür yaylağ-ı kârlık ol mekâna
Anuñ her köşesi benzer cinâna

- 5 Dem cân bağş-ı 'İsadur hevâsı
Bütün dünyâ anuñ hep mübtelâsı

Hevâsına eger düş ola mevti
İderdi cümlesin fî'l-hâl ihyâ

'Arz-ı yaylağdan âb ü hevâdur
Dimiş gerçi bir ihbatı senâdur

Serez yaylâkınuñ hoşdur binası
Bunuñ ammâ güzel âb ü hevâsı

Cinân ol 'aceb midür bu yaylağ
Gören de görmeyen de cümle müştâğ

- 10 Çokdur yaylâk anuñ yanında a'raf
Bu kula ka'il olur ehl-i inşaf
- Kiyâhî cümle-i nu'mândur sübhân
N'ola ol câya reşk eylerse Rızvân²⁶
- Heman cânânenüñ zülfine beñzer
Şafâ kesb eyler andan ehl-i diller
- Anuñ her bir otı derde devâdur
Anuñ her bir şeyi câna şafâdur
- Kiyâhanda o deñlü var ki hâlet
Eger bir ehl-i derd û ehl-i miñnet
- 15 Hemân şem itdüği sâ'atde fi'l-hâl
Ne hikmetdür ki olur Rüstem-i Zâl²⁷
- Çemen şanma ol çâre oldu peydâ
İdüp ihsân-ı bî-payân Mevlâ
- Anuñ sükkânını agrâz itmiş
Yeşil dibâyı pây-endâz itmiş
- (48a) Anuñ sengi hemân la'l-i Bedağşân
Göreymi hâtem eylerdi Süleymân
- Anuñ her hâkı gûyâki misk û 'anber
Dimâğ-ı 'âlemi eyler mu'ağtar
- 20 Nedür yâ ol dürr-i hitân-ı mu'allâ
Var altında nice âb-ı muşaffâ
- Anuñ yeri gâyetle bâlâ
Siphrde nerd-bân olurdu a'lâ
- Mişâl-i kıdd-i dilber her nihâli
Anuñ her köşesi cennet mişâli
- O câda hayli çokdur mâ-i a'lâ
Degildür cümlesin kıabilin çü imlâ
- Hemân meşhûr olânı ile tağrîr
Dilâ eyle dilegin çok ta'bîr

²⁶ Rızvân: Cennet'in kapıcısı olan büyük melek

²⁷ Rüstem-i Zâl: Şark edebiyatında kuvvet ve cesaretin timsali olarak bilinen ve Zaloğlu Rüstem diye veya "Rüstem-i Sistani" nâmiyle meşhur İranlı bir kahramandır.

- 25 Biri âb-1 hâyat û cân-bağşâ
İder âb-1 hâyatun tarzın icrâ'

Eger bir nağl-i hûşke degse ol mâ
İderdi anı ol sâ'atde hazırâ

Birine İftikâr oluğu dirler
İçenler şuyunu taşsin iderler

Şekerden tatlu sütden aqdar ol mâ
Odur 'âlemde âb-1 cennet-âsâ

Birisi daği mîzâb-1 kazancı
İçinde eyler şafâdan çok kazancı
- 30 Anuñ yanında gam-1 eşcâr efzûn
Kadd-i gılmân-1 cennet gibi mevzûn

Birisi daği hayr-âb-1 kilisâ
Gelür imâna içse ger Dürrî-sâ
- (48b) Birisi vağiydür bir- âb-1 en'am
Anı nûş iden âlur dehrden kâm

O şu gibi cihânda bir şu olmâz
Anı nûş idenüñ hiç beñzi şolmaz

'Ömr-i fânî dinür bir mâverâna
Şafâlar bağş ider nûş ile câna
- 35 Birisidür anuñ civân oluğu
N'ola dirsem aña ben cân oluğu

Eger nûş eyleseydi ânı mevtâ
O sa'atde hemân eylerdi ihyâ

Dedem oluğu derler birine hüsâm
İçince zâ'il olur cümle gam

Biri Türk olugudur vaşf olunmaz
Anuñ mişli bu 'âlemde bulunmaz

Ne şudur terk olugunda olan şu
'Îzâr-ı terk-i Şirâzî midür bu
- 40 Biri şeyğ olugudur gâyet a'lâ
Terağ- riz û ferağ-bağş û muşaffâ

Şovukluğuyla nef ile uymaz âb
Civânı şeyh ider şeyhi ise şâb

Birisi sühalar oluğu anuñ
Ter û tâze olur içdikde câmuñ

Birisi daği dürr-i mîzâb olmaz
Hele dünyâda mişlüñ görmedik biz

Havzlı nârdandur perî anuñ
Var anda lezzeti havz-ı cinânuñ

45 Birisi daği dürr-i mizâb-ı ağa
Döneydi mürdeler içeydi şağa

(49a) Biri egerletti mizâbı ki haqqâ
İçen ömründe görmez zerrece dâ

Birine daği qar oluğu dirler
Yanında lezzet ile talh şeker

Harâret-keşlerüñ ol çaresidür
Anuñ bir katresi buz pâresidür

Cihân içinde ser-çeşme budur bu
Gören var mı aña beñzer şûkda şu

50 Eger ser-çeşme olmasaydı ol mâ
Aşkarken buz dutardı anı zibâ

Biri de orta oluğdur hem-çü şekker
Rica-ı lezzet eyler âb-ı Kevser

Çatâl oluğ denir birine haqqâ
Ser-dâ'ıya düşer tîğ oldı gûyâ

Ûzfer oluğ denir birine cânâ
Ömr uzunluğudur var iç ol mâ

Biri mizâb-ı mescitdür o mânuñ
Yüzi şuyu odur âb-ı cihânuñ

55 Biri Aḥmed Pâşâ mizâbıdur hem
Anı nûş idene kâr eylemez sitem

Birisidür anuñ kıble oluğu
İderse ser-fürû n'ola ki her şu

Odur 'âlemde âb-1 cennet-âsâ
Misâl-i âb-1 Zemzem rahat-efzâ

Biri 'ayn-1 şafâ kim mebni'-yi zevk
İçen anı olur ol demde pür şevk

Şekerden lezzetli artıkdur anuñ
İçince haz ider gâyetle cânuñ

(49b) Birine şâh-1 veli mizâbı dirler
60 Suyun taşsîn iderler hep içenler

Anuñ mişli bu 'âlemde bulunmaz
Canândan gayrı yerde ol şu olmaz

Biridür kuz-1 bagar mevtâ ider hayy
Çoğdur yaylâka andan urulur hey

Refi'dür ol maḥal mihr-i cihândan
Olur peşîn hümâ seyr ol mekândan

Bu yaylâk içre şular daḥi çoğdur
Cem'isin vaşfa lâkin tâb yoğdur

65 Anuñ her birisi bir âb-1 kevşer
Anuñ her birisi kand-1 mükerrer

Anuñ her birisi taḥrir-i müşkil
Anuñ her perîsi taḥrir-i müşkil

Eger kitâb olsa kâğıd kılmayaydı
Bu ne çarḥ aña bir cüz olmayaydı

Yine ey Dürrî-i pâkize güftâr
Suṭûr-1 şî'rin itdüh durr-i şehvâr

Nedür şâyeste-i tâc-1 ferîdimüz
Şu'a-1 reşk-baḥş-1 mihr-i gerdûn

70 Bu nazmıñ rûze-i şehri beyândur
Mizâbın anda heb âb-1 revândur

Senüh bu nazmuña olur nazîre
Nazir olursa ger mihr-i münire

Birisi oldı gerçi kim bu evşâf
Yine taşsin ider her ehl-i inşaf
AEK. 47a

3 Şehr-i Moton'a İrsâl Olunan Şhregizdür

Mef'ûlü / mefâ'ilü / mefâ'ilü / fe'ûlün

1 Var şehr-i Motona yüri ey bâd-ı şitâbân
Kıl câme-i hâk-i rübânı çâk-i giribân

Pürdür içi gâzîyle ol şehr-i cenâbuñ
Vaşf eyleyeyin diñle biraz hazzide cânuñ

(50a) Gâzileri deryâ yüzine cenge gidince
Kâfir yaqasın yırtı lîkâsın işidince

Kâfir yaqasında yaqlarlar niçe kâfir
Hiç ol kıyılarda kıyılmaz kıyar anlar

5 Havf eyleyüp ayva kıparur ya kızıl elma
Maltanuñ urur her biri ayağına balta

Halkı acı kuvvetliler olmaqla ser-â-pâ
Her lâhza o şehruñ öper ayağını deryâ

Ey bâd-ı şabâ haşılı ol şehre inince
Ol kân-ı gâzanuñ içine doğru girince

Gâziler benden anuñ eyle du'âlar
Her birine ta'zîm ile kıl nice senâlar

Ağalarına 'ışk-ı firâvânumı 'arz it
Yârâna selâm dil-i nâlânumı 'arz it

10 Me'mul olân oldur ki kıbul eyliyeler hep
Bizden de selâm eyle deyu söyliyeler hep

Hâtırlarını her birinüñ şormaz ele al
Şoñra di ki deñklik sözümi eyle meger kâl

Kâfir didi mü'minlere bir kes dise hâlid
Münkir olıcak ol kışı ol bulmasa şâhid

Ammâ ki yemîn eyleyüp ol kes dese hâşâ
Vâllâh bu söz hâtıruma gelmedi aşlâ

Ta'zîr-i şedîd aña olur vâcib û elzem
Haqqâ ki budur kıavl-i eşşâh mezheb-i A'zam

15 Kezzâba revâdur ki kötekden eşer olsun
Yüzi gözi sünbüldeñ anuñ bes beter olsun

Gömgök ola sünbül gibi yüzi gözi ya'ni
Havf eyleye kizb eylemiye bir sözi ya'ni

Kezzâba vire Hâzret-i Âllâh belâsın
Bir derde anı uğrada bulmaya devâsın

(50b)²⁸ Hâce Hasanun oğlu yalanın tulumudur
Bir doğrıca söz söylemek anun ölümüdür

Doğrı sözi yok cümlesi manend-i gümândur
'Ömri 'garaz-ı kizb û fitenle güzerândur

20 'Âkıl olan ol yâda sözi dinlese hâşâ
Beng ola yâ mest ola yâ câhil-i rüsvâ

Hâşâ ki guzâta diyecek söz ola ol söz
Bu sözi diyen şaşa revâ mı diyeler yüz

Ben hod-guzât niçe ihsânını gördüm
Her birisinün lutf-ı firâvanını gördüm

'Âlim bilür 'âlemde hemân kadr-i gazâtı
Hızr olmayan âdem ne bilür âb-ı hayâtı

Ƙadr-i zerini zerger olan a'lâ bilür ey dil
Kimyâyı şanur bilmiyen âdem görücek gül

25 Hâce Hasanun oğlu ki meşhur-ı zamândur
Kizb ile sefâhet ile mezkur-ı cihândur

Gör şâhşını kim nice şekm-ğâre-keşidür
Her demde anun kizb û fiten cümle işidür

²⁸ (50b) Sayfasının Derkenar Mesnevisi

MESNEVÎ

Ey bâd-ı şabâ Hâzret-i Âllâh'ı severseñ
Ismarladıgum sözde kuşur itme iderseñ

Hâce Hasanoglu gibi kılmaz sûretün hiç
'Âlemde görünmez tokuz günden şıfatun hiç

Her kim ki gâzâtun der ise haqqına kemlik
Dünyâda vü 'uqbâda o hiç bulmaya iyilik

Ƙazı vü gaziye garaz ide beni Mevlâ
Ümmetin diyemem iki cihânda ide rüsvâ

Kem nesneye yeltendi hele tazeliginde
Şimdiden anuñ kizb û 'arâz pirliginde

Evvel emir anı göricek yer tuya beñzer
Kizb ile derûni doludur kim şuya beñzer

Ġâyetle müddemağ keşine beñzer ol oğlan
Pek kendüni görmiş giderek olur o şeytân

30 Lâ havl û ta'avvünd ile amma kovulur ol
Mü'minleri azdırmaga aşlâ bulunmaz yol

H'âce Hasanuñ hâtırı vardır gele ey bâd
Vaşf-ı veledin itme dırâz olmayana şâd

H'âce Hasana beñzememiş zerre kadar bu
Ol şâlih û dindâr 'arâz ile bu 'acîb hû

Her oğul atâsına ta beñzer mi cihânda
Beñzerse eger nâdir olur rûz-ı zamanda

Gör Hazret-i Nuha veledi eyledi 'işyân
Ġarğ eyledi deryâya anı Hazret-i Raḥmân

35 Lâ-'âşamî kulını göre Rabb-ı cihânuñ
Peygamber iken oğlını Ġarğ eyledi anuñ

AEK. 49b

GAZELLER

Der-Ḥarf-i Elif

1

Fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilün

- 1 İdeli bâde-i 'aşkıñ beni mest û rüsvâ
Gözüme zerre kadar şimdi görünmez dünyâ
- Bir cilâ virdi ki mir'ât-ı dile şaykal-ı 'aşk
Şûretiñ seyr iderin her ne zamân baqsâm aña
- Fülk-i dil oldu ğarîk-i yem-i emvâc-ı niyâz
Şarşar-ı nâza dañi yok mı nihâyet cânâ
- Şöyle mest oldu ki dil câm-ı mey-i 'aşkuñla
Şimdi yeksandur aña zevk û vefâ derd û cefâ
- (14b) Mest-i dembeste-i 'aşkuñ olalı Dürrî-i zâr
5 Ser-i kûyuñda varup eylemez oldu ğavgâ

AEK. 14a

2

Fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilün

- 1 'Aşkla aram ki deşt-i cünûndur baña
Cûy-ı sirişküm benüm râh-nümûndur baña
- Sûz-ı derûnum rûz-ı füzûnumdan olmada
Ḥâl-i ruñuñ dilberâ dâğ-ı derundur baña
- Zülf ü ruñ-ı meh-veşüñ âhuma bâdi olur
'Ârız-ı pür âteşiñ sûz-ı füzundur baña
- 'Aşkla bî-tâb olup dil hareket eylemez
Lâzım olân bir zamân şabr û sükûndur baña
- 5 Ṭab'-ı bülendümle ben Dürrî-i nâzik-dilüm
Rütbe-i mihr-i felek pây-e-i dündur baña

AEK. 14b

3

Fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilâtün

- 1 Ağlamakdan gözlerüm hûnin olunca dilberâ
Gül hâk-ı pâyiñi ayr gördi kemâl-i şabâ
- İdemez oldum şikâyet kimseye ol şâh-ı merdan
Anlaruñ da diñlerüm hep sözlerini andan yaña
- Ter düşer âh itdügünden 'âşık-ı şeydâ senüñ
Şöyle nâzuñdur hevâdan nem kapar ol meh-liqâ
- Dağlar şanman görünen cism-i zerdümde benüm
Sinemi sûrâh sûrâh eyledi tîr-i cefâ
- 5 Dürrîya âh eyleme gül incinir ol nev-civân
İncidür şarşar nihâl-i taze zîrâ hevâ
- AEK.14b

4

Fe'ilâtün / fe'ilâtün / fe'ilâtün / fe'ilün**(Fâ'ilâtün) (fa'lün)**

- 1 Girye itdürme gel 'uşşâkıña ey nahl-i cefâ
Kaşdın oñmağsa alma şağın âh-ı fuçarâ
- (15a) Giryeden ğayrı günâh eylemedüm yanuñda
Yüzi şuyuyla olân bendeñe raħm eyle şehâ
- Göricek hâlümi şâyed ki teraħhüm idesin
Hele bir kez bağa sinemdeki dâğa cânâ
- Hâl-i gerdânuñı ki seyr itdürüp öldürme beni
Kañumi boynuña alma şağın ey meh-liqâ
- 5 Dürrî-i bendeñi de defter-i 'uşşâkıña yâz
Mübtelâdur kanı çoğdan o belâ-keşde sanâ
- AEK. 14b

5

Fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilün

- 1 Tayanup hüsünüle şimdi bucağa cânâ
Gel düşürme beni cevruñle sıcağa cânâ

Nazar it 'âşık-ı 'anķâ-dile bakma ğayra
Şâhbâza ne revâ meyl ide zâğa cânâ

Öper zülfünü şimden gerü hattuñ geldi
Kim bakar vaķt-ı bâhâr oldı mu sağa cânâ

Dağ-ı sinem gül-i ter-i bülbül dil-i nağme serâ
Seyre gel dağı neler var bu bağa cânâ

- 5 Mest-i dembeste-i 'aşķ olalı Dürrî düşdi
Guft û ğudan kesilüp künc-i ferağa cânâ

AEK. 15a

6

Mef'ûlü / mefâ'ilü / mefâ'ilü / fe'ûlün

- 1 Nür-efgen iken çün ruğuñ 'âlemde cânâ
Hâcet mi ķâlur mihr-i şabâ göstere cânâ

Bu mekteb-i dilde bana ol hâce-i 'aşķuñ
Şad fenn-i muĥabbet oķudur ezbere cânâ

Haķķa böyle cefâķâr idicek bilmez idüm ben
Düşdüm saña meyl eyleye mi pistere cânâ

Çepçevre bâşumda görinen pişe-i dağum
Döndürdü ser-i bî-mâruñı çenbere cânâ

- (15b) Sünbül gibi açılmadadır senüñ ğamuñla
5 Bu sine-i Dürrî' de olân berbere cânâ

AEK. 15a

Der Harf'ül Bâ

7

Fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilün

- 1 İtdi meftûn 'âlemi rûyuñda olân âb û tâb²⁹
Mihr-i gerduna 'aceb midür düşerse ıztırâb

Bim-i şebbâz hayâl-i çeşm-i mestüñden senüñ
Gelmez oldı âşiyân-ı dideme hiç murğ-ı âb

Ruğları olur 'arağ-riz-i ateşin mey görse yâr
Şanki ateşle çıkar berg-i gül-i terden gül-âb

Gerçi yağduñ ruyuma çin çin izhâr idüp
Deldi amma bağrumı ol tiğ-i bürrân-ı'itâb

- 5 Şevk-i 'aşkıñda şatardı her kişi kalasını
Uysa ey Dürrî eger bazara evdeki hesâb

AEK.15b

8

Fe'ilâtün / fe'ilâtün / fe'ilâtün / fe'ilün

(Fâ'ilâtün)

(fâ'lün)

- 1 Nedür ey dilber-i fettân baña azâra sebeb
Yine der-i luğf-ı kerim itmege ağıyâra sebeb

Yok yere 'âşığı biñ pare ider ol hunî
İstemez cevri-i cefâ itmege bir pâre sebeb

Ne ekersen dil-i zârı ne şorarsan hâlin
Bu kadar cevruñdür 'âşık-ı bî-mâra sebeb

Çekerin cevriñi ol kâş-ı kemânuñ ammâ
Bulmadum cürmüme hiç ey dil-i bî çâre sebeb

- 5 Olsa Dürrî n'ola evşâf-ı ruhuñda güya
Dilberâ ayinedür tûtiye güftâra sebeb

AEK. 15b

²⁹ Bu gazelin ilk beyiti son kasidede de mevcuttur.

9

Fe'ilâtün / fe'ilâtün / fe'ilâtün / fe'ilün**(Fâ'ilâtün)****(fâ'lün)**

- 1 İtdi pertâb baña yeter sitem-bâr-ı ğazûb
Müstedâm ola beni añdı o mekkâr-ı ğazûb
- (16a) Şanma hûrşid-i felekdür görinen düşdü aña
'Aks-i mir'at-ı ruḥ-ı dilber ğadar-ı ğazûb
- Öldürem yolda görürsem dirmiş yârini
Kanî ol gün ki olam beḥište-i dildar-ı ğazûb
- Kaşları kavseyn-i cefâ her müjesi tîr-i kaçâ
Gâhi damla-ı çeşmeyüz sitem-kâr-ı ğazûb
- 5 Tiğ-i hun-rîzini almış eline ğamzeleri
Katl-i'âmm eylemek ister gibi hünkâr-ı ğazûb
- Bilmedi urğunluğumu pâre-i sînem gördi
Yine Dürrî baña raḥm itmedi ol yâr-i ğazûb

AEK.15b

Ḥarf'ül-Te

10

Fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilün

- 1 Eyledi senüñ ḥavâdiş câm û şâhbâ-ı şikest
İtdi aḥir ḥâtır-ı rindân rüsvâ-ı şikest
- Ebruvânuñ dilberâ luḥf eyle berçîn eyleme
Lâzım olur ğamzeñe gel eyleme yâr-i şikest
- Mâh-ı nev şanma felekde senüñ âh-ı 'âşıkân
Eyledi fânus-ı mihr-i 'âlem-ârâ-ı şikest
- Dilber eyleme ḥazer her pâresi ḥançer olur
İtme şemşir dil-i 'uşşâḳ-ı şeydâ-ı şikest
- 5 Bezm-i ğamda Dürrîyâ ol şâh-ı hüsne göz kapar
Şanma bâd itdi ḥabâb-ı câm û şâhbâ-ı şikest

AEK. 16a

11

Fe'îlâtün / fe'îlâtün / fe'îlâtün / fe'îlün

(Fâ'îlâtün)

(Fâ'lün)

- 1 Öldürüp kânum içer dem-be-dem ol gözleri mest
Görmedüm ben o cefâ-pîşe gibi bâde-perest

Cilve-ger olmadı 'aks-i ruḥ-i alûñ bir kez
İdeli seng-i sitem âyine-i ḳalb-i şikest

N'ola ger ğavṫa-ḥor-i baḥr-i ğam olsaḳ şimdi
Aşınâ idi göñül 'aşḳuñ ile ruz-i elest

- (16b) Taḳ-ı ebrûda iken düşse zekân çâhına dil
'Âşıḳuñ pâye-i iclâli olur mı hiç pest

- 5 Ḳomadı genc-i mâ'anîye cihânda Dürrî
Bir senûñ gibi şeh-i mülk-i belâgat daḫi dest

AEK. 16a

12

Fe'îlâtün / fe'îlâtün / fe'îlâtün / fe'îlün

(Fâ'îlâtün)

(fa'lün)

- 1 N'ola cevri eyler ise baña ol âfet ḳat ḳat
Beni çok geḳdi raḳib eyledi şerbet ḳat ḳat

Beni dūr itmesün ol meh-liḳâdan yoḫsa
Siper çerḫi deler nâvek-i ḥasret ḳat ḳat

Bildi tekrar dilüm derdini çözdü şikeñ
Oḳudı nâmemi ol şâh-ı melâḫat ḳat ḳat

Veli yerden yere çaldı düşürüp zülfüñden
Baña cevri eyledi ol kân-ı leṫâfet ḳat ḳat

- 5 Ururdı her nâvek-i müjġânı dile zaḫm û cefâ
Olsa Dürrî n'ola cismümde cerâḫat ḳat ḳat

AEK. 16b

Ḥarf'ül-Şe

13

Mefâ'îlün / mefâ'îlün / mefâ'îlün / mefâ'î lün

- 1 Nedür kûyumda derseñ âh û efgân itmege bâ'ış
Nedür yâ bendeñe cevr-i fezâdan itmege bâ'ış

Vişâlûñ 'îdine er görmedik ey meh-likâ çün kim
Nedür yâ ugrunda cânı ıurbân itmege bâ'ış

Ne mihmân-ı ğamuñ pür ne seg-i kûyuñdur bilmem
Gül olunca kebâb cânımı suzân itmege bâ'ış

Çün öldürmez beni cellâd-ğamlzeñ şahñ-ı 'aşkıñda
Nedür yâ câme-i 'aqlumdan 'üryân itmege bâ'ış

- 5 İdersin Dürrî hem tâb-ı nâr-ı 'aşkla bir teb
Yine dersin nedür çak-ı giribân itmege bâ'ış

AEK. 16b

(17a) Ḥarf'ül-Cim

14

Mef'ûlü / mefâ'îlü / mefâ'îlü / fe'ûlün

- 1 Hicrûñde baña 'arz-ı didâr eylemedüñ hiç
İkrâr-ı vişâlûñ ile şâd eylemedüñ hiç

Ey şûh seni Ḥazret-i Ḥaqqâ şalayum mı
Şalduñ beni hicrâna yâd eylemedüñ hiç

Hicrân-ı eleminden saña feryâd ide gördüm
Guş itmedüñ efgânımı dâd eylemedüñ hiç

Öldürdü raqibi didiler ey şeh-i hûbân
Gerçekse eger böyle cihâd eylemedüñ hiç

- 5 Dürrî helâk eyledi âhir senüñle
Ḥavf-ı ğazab-ı Rabb'ibâd eylemedüñ hiç

AEK. 17a

15

Mefâ'îlün / mefâ'îlün / mefâ'îlün / mefâ'î lün

- 1 Dilâ dâm-ı belâdur fikr-i zülf-i dil-rübâdan geç
Yeter yastalık azâde ol gel bu hevâdan geç
- 'Alâ yokdan müberrâ ol huzur itmek murâduñsa
Ėaml-ı dünya ile alûde olma masivâdan geç
- Şağın cuy-ı ümid û vaşl-ı dilberden ki buyundur
Gel ey dil uğrama âna pûl-i mihr-i vefâdan geç
- Nigâh-ı merhamet itmez saña bir kimse 'âlemde
Gerek câm-ı vefâdan geç gerek tîğ-i cefâdan geç
- 5 O dildârûñ tavaf-ı Ka'be-i kûyu muraduñsa
Çıkar destâr û cübbeñ Dürrîyâ tâc û kabâdan geç
- AEK. 17a

16

Fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilün

- 1 Tîr-i gâmdan hâlâşsuñ ey dil bî-mâr û güç
Ol tabîb câna yalvar Ėayriden timâr û güç
- 'Arz-ı hâle kûyuña varmağâ yokdur tâkatüm
Zerre deñlü komadı bende Ėam-ı dildâr güç
- Yanıma gelmez ki feryâd û figânum Ėuş ide
Ol şeh-i mülk-i cemâle hâlümü ihbâr güç
- (17b) Gördiler sinemde yârûñ tîğ-i 'aşğ û yârasın
Bildiler şimden gerü urğunluğum 'inkâr güç
- 5 Nağd-i cân ile şatar kâlâsını biñ nâz ile
H'âce-i 'aşğ ile ey Dürrî 'aceb bâzâr güç
- AEK. 17a

Harf'ül-Hâ

17

Fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilün

- 1 Gülşene olmuş yine revnağ-efzâ zerrîn kadeh
 'Îş ü nûş eyyâmidür şun sâkıyâ zerrîn kadeh

Varmağa sor bahâra kendini tezyin için
 Başına dürr düzse şebnemden sezâ zerrîn kadeh

Pâyına yüz sürdi dildâruñ gezerkeñ gülşeni
 Şimdi halkuñ başına çıksa n'ola zerrîn kadeh

Haşre dek 'uşşâkâ tahdını iderdi neşve-dâr
 Şunsa bir kere eger ol meh-liğâ zerrîn kadeh

- 5 Baña incinmişdi bârışdı görüşdi ol civân
 Merhabâlar itdi şundi Dürrîyâ zerrîn kadeh

AEK. 17b

18

Fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilün

- 1 Komadı dilde ğam ü cerh cefâkâr ferağ
 Pür narh olduğuma eyler o ğaddâr ferağ

Dehanuñ hoşka-ı ma'cûn-ı müferrih mi senüñ
 Gelür 'uşşâkuña her itdigüñ azâr ferağ

Kalması zevk ü haqîkatdan eşer 'âlemde
 Şorup ahvâlümü virmez baña dildâr ferağ

Virmez efkâr-ı hazân bülbüle gülşende şafâ
 Eylemez hicrüñ añın ey yâr vişâle ferağ

- 5 Yâr ile gülşene çık âb-ı gerdânı seyr it
 Nitdigüñ sen de gör ey Dürrî-i bîmâr ferağ

AEK. 17b

Harf'ül- Hâ

19

Fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilün

- (18a) Eylemiş ruhsâruñı keyf-i şarâb-ı nâb û sürh
1 Gülşen-i hüsn içre açılmış gül-i sır-âb-ı sürh

Nâvek-i endûh hicrûñ bağrumı hûn eylemiş
N'ola olsa eşk-i çeşm-i 'âşık-ı bî-tâb sürh

Küşte-i şimşir nâz itmek dürür 'âşıkları
Giymiş ol yâr gâzabun kim bugün eshâb-ı sürh

Hûn-eşkiyle yazarsam nâme-i hicrân-ı dil
Çekmez ol kayd mûrâd olsa eger nâ-yâb-ı sürh

- 5 N'ola hûn-în olsa şerhâm bâb-ı fenn-i 'aşkıda
Dürrîya taḥrîr olur zirâ ki faşl-ı bâb-ı sürh

AEK. 18a

Harf'ül-Dâl

20

Fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilün

- 1 Bezm-i cihânda ehl-i dile sâgar-ı ümmîd
Daim tehi görünmededür çün helâl-i 'îd

Terk eyledüñ riyâyı koyup tâc-ı evhamı
Pîr-i muğâna cân û gönülden olup merîd

Bağ-ı cemâl-i dilberüñ ol tâze gülleri
Yer yer açıldı kimi sürh û kimi sefid

Deşt-i cünûnda geşt iderin yalnız û müdâm
Vâdi-i 'aşkıda hele şimdi benüm ferîd

- 5 Ol bî-vefâdan eyleme şeftâlu-ı arzû
Dürrî olur mı bâr-ı dürr olmak nihâl-i bîd

AEK. 18a

Harf'ül-Zâl

21

Fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilün

- 1 Taliḥ-veş nâmuñ gelür şânum dil-i zara lezîz
Şerbet-i la'lüñ gelür bu cân-ı bîmâra lezîz

Taze zaḥmuñ zaḥm üzre merhem-i bihbûd olur
Pâre-i tîgüñ gelür bu cân-ı efkâra lezîz

Dilberüñ sîb-i zenaḥdânına beñzer var ise
Meyve-i gül-zâr-ı cennet ola hem-râda lezîz

- (18b)³⁰ Kaṭresinden behre-yâb olsa zülâl-i dilberüñ
Şeker-i şerbet-veş olur baḥr-ı zahira lezîz

- 5 Şeker-i bâlûde pür minnet-i aḡyârdan
Bir dilim nânı gelür Dürrî-i mey-ḡâra lezîz

AEK. 18a

³⁰ (18b) Sayfasının Derkenar Gazeli

GAZEL-8

Mîhr-i gerdûnda hemân ḡâtruma yâr geldi
Gözüme girye gelür cân ü dile zâr gelür

Ġam-ı hicrân beni ol deñlü za'if eyledi kim
Şimdi bu cân-ı nermîn tenüme bâr gelür

İtsem ümid-i ḡamle-i tiḡ lütfüñ eger
Göñlüme nâvek-i müjgân ü қаzâ kâr gelür

Ey felek mâye-i ḡalbüm keraḡet yaḡma benüm
Zevḡ gelmezse aña cay-ı'ömr-i dildâr gelür

Ḥarf'ül- Râ'

22

Fe'ilâtün / fe'ilâtün / fe'ilâtün / fe'ilün**(Fâ'ilâtün)****(fa'lün)**

- 1 Âh ider dil-i kaçan ol serv-i hırâmânı añar
Zâr-edâ olan bülbül gûyâ gül-i handânı añar

Ḳanımı çokdan içerdî o cefâkâr ammâ
İçilen bâde-i nâbî yenilen nânı añar

Seyr iden giryemi beyt'ül-aḫzân içinde
Ḳıṣṣa-yı Yûsuf-ı gül-çehre û Ken'ânı añar

Ġûşunu ḫalk meger kim güle teşbib itmiş
Ġûş-i cânânuma mengûş añılup anı añar

- 5 Dürrîyâ çâh-ı elemde onurlanduk ḳalduk
Yokdur ihvânı zamandan dil-i nâlânı añar

AEK. 18b

23

Fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilün

- 1 Serleri erbâb-ı 'aşḳuñ zîr-i çevgânuñdadur
Başımız ey şeh-süvâr nâr-ı meydanuñdadur

Ža'fla Ḥâtem gibi zerd-i nazâr oldu veli
Bu dil-i ḫam-küşte yine dest-i hicrânuñdadur

Düştüme serpince şâhin gamzeñden ḫencâmı
Murğ-ı cân-ı nâtüvânım zülf-i fettânuñdadur

Ġam de gül gülzâr-ı kûyuñda gezerse serserî
Âşiyân-ı murğ-ı dil naḫl-i hırâmânuñdadur

- 5 Şimdi tâb-ı hicr ile Dürrî itdüñ sine-çâk
Rûz-ı ḫaşr olduk da ammâ dest-i dâmânuñdadur

AEK. 18b

24

Fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilün

- (19a) Dilber bezmde baña geh rağl-i girân virür
1 Gûyâki mürde-i ğam-ı hicrâna cân virür

Bâd-ı cefâsı rûyumı bir şekle koydu kim
Ol şekl-i berge şarşar-ı tünde hazân virür

Cellâd çeşm-i 'aşıkı durmaz helâk ider
Ammâ ki 'İsî gibi ruğ-ı revân virür

Sinemde 'aşkla açılan kanlı yaralar
Gülzâr-ı ğamda mâşiyet-i ergûvân virür

- 5 Ey Dürrî ben nice ideyin sînemi siper
Her bir hadengi tîr-i kazâdan nişân virür

AEK. 19a

25

Fe'ilâtün / fe'ilâtün / fe'ilâtün / fe'ilün

(Fâ'ilâtün)

(fa'lün)

- 1 Gider ağıâr ile seyre beni ferdâya şalar
Kays-veş bu dil-i bî-çâreyi şahrâya şalar

Çeşm-i mesti şabr-ı 'uşşâkı perişân eyler
Kâhramândar şanar kendüni âlâya şalar

Tâbiş-i ğamdan elem çekme n'ola 'uşşâk
Anlaruñ üstüne ol serv-i revân-asâya şalar

İsteyen 'aşk-ı haqîkîyi ham-ı dil içre
Ola 'aşk-ı mecâziden aña mâya şalar

- 5 Her zaman cevr û cefâ eyleme Dürrî kulına
Şağın ey ruğ-ı revânım seni Mevlâ'ya şalar

AEK. 19a

26

Fe'îlâtün / fe'îlâtün / fe'îlâtün / fe'îlün
(Fâ'îlâtün) (fa'lün)

- 1 Nefha-ı kâküli kim bûy-ı semenden yegdür
 ẖadd-ı bâlâsı dağı serv-i çemenden yegdür
- Reşg ider zülf-i semen-bûsuna misk-i Tâtâr
 Dîdesi dîde-i âhû-yi Huten'den yegdür
- Hûrî-i cennet o perînüñ yüzini görse eger
 Şübhesiz der idi bu her vechile benden yegdür
- (19b)³¹ Âşıkâ cevri-cefâ gayriya luţf eylersin
 Sevmeyenler seni yanuñda sevenenden yegdür
- 5 Göster ol günleri yâ Rabbî raqibe diye bâd
 Ne qadar kemse de Dürrî yine senden yegdür
 AEK. 19a

³¹ (19b) Sayfasının Derkenar Gazeli

GAZEL-9

Dehânuñ goncasın hazan iden nâz ü sitemdür
 Şadâ-yı bülbül gûyâşüdü iden tekellümdür

Güzin-i suhendür ey âfitâb-ı adnî-yi istiğnâ
 Ruhuñdur burc-ı hüsnün mâhî hâlûñ anda encümdür

Çıkarsa dîd-ı âhum n'ola dilde nâr-ı 'aşkuñ var
 Meyüñ coş ü hurûşu neşâ-ı keyfine hamradur

'Aceb mestânedür çeşmin qatî celladdur gamzen
 Nigâhuñ ey peri-rû zehrin lütf ü terahhümdür

Diyer saña 'aşkuñdan 'aceb mi olmasa hâli
 Şehâ dersen haqqı kâm ü mül-i haqqâ te'alümdür

ẖaddüm ham eyleyüp hüsnüñ eyledi bâr-ı elemi Dürrî
 Sirişküm aña târ oldu inleyen dil-i derûnumdur

Figâna başlamış gûş eyledüm gülşende bülbüldür
 Murâdı cevri- gülden qâdı-i şehrimüz mużallimdür

Tutupdur bim-i 'ar ile qatî-i râh-ı 'adem şükür
 Sitem ü mihr ü vefâsı diler merd gibi kimdür

O bir şâh-ı 'adâletdür ki hüsn-i qadrine anuñ
 Kevâkib-i menâh zerrîn-i pür garra ise sitemdür

Kelâm-ı cevher ü hikmet ma'ârif kânıdur tab'-ı qadrine
 Kef-i dest gezem peyvesü anuñ mah-ı gerdün baqr-i kulzümdür

Şadâ-yı naql ü şadrın hıfz ide eshiyâ qadrini
 Ki ana bende-i şemirdür 'arz-ı elmâsı tedaümdür

27

Fe'ilâtün / fe'ilâtün / fe'ilâtün / fe'ilün

(Fâ'ilâtün)

(fa'lün)

- 1 Raķibe pür sitem ehl-i dile Şehâ çok olur
Cihânda 'âşık-ı bî-çâreye belâ çok olur

Eger ki 'âşıkı yok bir cihâna meyl itsem
Gör ne ki Őâli'mi aña mübtelâ çok olur

Raķibe mihrüñ işitdüm nice yâre didi
İnanma ademe dünyada iftirâ çok olur

Görünce dağ-ı siyâhum hevâ-ı zülfüñle
'Acebleme beni Dîvânedede haĥâ çok olur

- 5 'Aceb mi Dürrî öperse bezmde yârüñ elin
Miyân-ı meclis-i mestânda merĥaba çok olur

AEK. 19b

28

Fe'ilâtün / fe'ilâtün / fe'ilâtün / fe'ilün

(Fâ'ilâtün)

(fa'lün)

- 1 Çıkmasun hâneden ol meh yine ğavĝa çıkar
Düşürür birbirine ĥalkı temâŐâyâ çıkar

Çıkarup ĥançerini yâr dimiş kaŐdum var
Yine bu kaşdı ĝoreñ suz-ı dil-i Şeydâya çıkar

Va'd-i vaşl eyledi diler deyü Şâd ola ĝöñül
Tecrübem ĝeçdi benüm va'desi ferdâya çıkar

Ķo mecâzı ise de dildeki 'aŐkuñ dersuni
Giderek cûları seyr eyle ki deryâyâ çıkar

- 5 Ey perî Dürrî-i bî-çâreye zulm itme Őaķın
Yoĥsa feryâd ile dergâh-ı mu'allâyâ çıkar

AEK. 19b

29

Fe'îlâtün / fe'îlâtün / fe'îlâtün / fe'îlün

(Fâ'îlâtün)

(fa'lün)

- (20a) Şanma yâbâna bakup gayriyle ülfet gözedür
1 İltifâţ itmege 'uşşâkına fırsat gözedür

Ki eger bir nıgeh-ı luţf ile bî-çârelerin
Raħm idüp 'âşık-ı miskîni ol âfet gözedür

Eylemez rütbe-i iķbâle nigâh-ı ħasret
Merdâne-dil olân künc-i ķanâ'at gözedür

Gözi açık geçinür zâhir ħüdeyn veli
Gözi dürd olmuş anuñ suġra-i ni'met gözedür

- 5 Kâbes idi ehl-i vefâ oldu cihândan gitdi
Dürrîyâ ķâlmadı 'âlemde ħaķıķat gözedür

AEK. 20a

30

Fe'îlâtün / fe'îlâtün / fe'îlâtün / fe'îlün

(Fâ'îlâtün)

(fa'lün)

- 1 Hicrüne tâb idemez bu dil-i cesķ kime gider
Arzû-ı ser û zülfüñ ile tâ Çine gider

Yemm-i 'aşķuñda eger eylesem ümmid-i kenâr
Felek dil-i şarşar-ı ħıramânla 'aksine gider

Ceyş-i ġam-ı mülk dile gelse sirişķim dökülür
Def için düşmeni zirâ nice gencine gider

Kuy-ı çevġanuñ olur şahn-ı ġam-ı 'aşķında
Sen kıyâs itme sırr-ı 'âşıkı müftine gider

- 5 Görseñ ey meh-liķâ båd şanurduñ anı
Kûyuña şevķ-i vişâlüñ ile Dürrî ne gider

AEK. 20a

31

Fe'îlâtün / fe'îlâtün / fe'îlâtün / fe'îlün**(Fâ'îlâtün)****(fa'lün)**

- 1 Dayimâ şohbetüñ ey dil o gülüñ hâr iledür
Nice âh itmeyeyin haţası ağıâr iledür

Vişâle hürrem iken hicrin añup nâle ider
'Âşıküñ ağlaması gülmesi hep yâr iledür

Atma yâbâna dil-i zâr-ı felâket-zedeyi
Revnağ-ı ter û muhabbet güzelüm zâr iledür

- (20b) Merdâne-i veli var kûy-ı fenâda yoğla
Anları şanma gönül cübbe vü destâr iledür

- 5 Tab'um ey Dürrî benüm cevher-i dânişdür
Durma yaz nicesi hep lü'lü-ı efkâr iledür

AEK. 20a

32

Mefâ'îlün / mefâ'îlün / mefâ'îlün / mefâ'î lün

- 1 Dime ancağ melâhatda o yâr-i semir vardur
Göreydüñ ey dil-i şeydâ bu 'âlemde neler vardur

Fedâî cân û baş idüp alurlar kalha-i vaşluñ
Rezm-gah-ı muhabbet içre serden geçdiler vardur

Şağın tiğ-i cefâ vü cevre mağrur olma sultânüm
Senüñ her 'âşık-ı zârûnda âh-ı pür şerer vardur

Şırrın bâd-ı şabâya çin-i zülfünden gelür şimdi
Bilür ahvâlini dildârûñ anda çok haber vardur

- 5 Şağın kûyuna yârûñ varma tiğ-i âhsız Dürrî
Varırsuñ gâfil olma anda çok cây-i haţar vardur

AEK. 20b

33

Fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilün

- 1 Ol raqib-i rû-siyah yâr ile câm-1 Cem çeker
 'Âşık-1 bî-çâreler baqup müdâmî gam çeker
- Neylesün kaql-i şafâ-1 hümâyı senüñ 'âşıklarüñ
 Çeşmine anlar senüñ hâk-1 dürrüñ her dem çeker
- Ġamlmı zerzun itme câm-1 ğonce-i nevestede
 Qâhr-1 ğulden bülbül-i şûrîde dillersem çeker
- Heft ser bir ejderhâdur bu sipihr-i kî necû
 Daima qaşddür vücûduma dem eyler dem çeker
- 5 Yalñuz ben çekmezin yârüñ ğümân-1 cevriñi
 Anı ey Dürrî bî-çâre bütün 'âlem çeker

AEK. 20b

34

Fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilün

(21a)³²Şolucan-ı aşk yârũn zülf-i 'anber-bûyudur
1 Şahn-ı miñnetde ser-i 'uşşâk anũn kûyudur

Dağ-ı sînem taze güldür sinem aña penbedür
Eşk-i çeşm-i hûn-feşânum bağ-ı miñnet cûyudur

'Andelib-âsâ beni şubh û mesâ-zâr eyleyen
Bir civân-ı nâzenũn-i gülistân ruyudur

Tâb-ı hışmında beni şanmak gör nicedür Dürrî
Yâr-i mañcûbuñ 'arağ-nâk olmağ iksir hûyudur

5 Yanar h'âb-âlûd çeşm-i dilrübâ bakmaz aña
Dürrîyâ zîrâ raķib 'âşıklarınıñ tûyudur

AEK. 21a

³²(21a) Sayfasının Derkenar Gazeli

GAZEL-10

Tirin Mecnûna ol kaçış yâdur kemân ider
Evvel emirde bûte-i cânım nişân ider

Şemşir-i tîr-i gamzesi 'uşşakı öldürür
'İsa-veş herkese o la'l-i bî-bağş cân ider

İtdüm cihânı eşk-i dem-âlûd ile 'aķık
Sevdân girân mülk-i yemmi çok ziyân ider

Cân-ı riştesini va'd ü vişâli eylese eger
Anuñmiş dil-rübâya göñül el-amân ider

Çarpıldı bir peri-yi sehhâre nâgehân
Dürrî-i şuna yok yire âh ü figân ider

35

Fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilün

- 1 Kâkül-i şeb-bû mudur câna senüñ sünbül müdür
 Hâbbe-i âlûde-dâmdur hâl-i raḥn-ı fülful müdür

Görse bir kez 'âşıkuñ ḥayrân olup rûşen olur
 Bilmezsin la'l-i lebüñ dürd mü yoḥsa mül müdür

'Âşıkuñ bülbül gibi feryâd ü efgân itmede
 Gonca mı la'l-i lebüñ yâr ḥarruñ ter-i gül müdür

Her kişi saña muḳayyed her biri bir derd-mend
 Yoḥsa 'âlem hep saña dil-beste-i kâkül müdür

- 5 Erguvân mı kanlı yârüñ daḡ ü sineñ gül mü yâ
 Dem-be-dem feryâd ider Dürrî dilüñ bülbül müdür

AEK. 21a

36

Fe'ilâtün / fe'ilâtün / fe'ilâtün / fe'ilün**(Fâ'ilâtün) (fa'lün)**

- 1 Sana dil derdini söyleyse ḡamından söyler
 Aña incinme şehâ sen eleminden söyler

Diñledüm bülbüli Dîvân-ı şeh-i gülde bugün
 Rûzgâruñ o daḡi heb siteminden söyler

Sîḡ-i miḥnetle felek baḡrunı delmiş anuñ
 Nây hep derd-i dil-i pür neḡamenden söyler

- (21b) Dili söyletseñ eger yârdür yaraşur
 Diñleseñ câm-ı mey-i nâbı çemenden söyler

- 5 Tûṭi-i dil n'ola ey Dürrî olursa ḡuyâ
 Medḡ-i cânâneyi hep ḡand-i feminden söyler

AEK. 21a

37

Mef'ûlü / fâ'ilâtü / mefâ'ilü / fâ'ilün

1 'Aqlum alan benüm o perî-rû degül midür
Mecnûn iden bu 'âlemi hep o degül midür

Bilmez miyin ben anı ne hercâyî yârdür
Dam-ı niyâza uğramaz âhû degül midür

Ĥabs eyleyen cezâir-i hicrâna dilleri
Ol fitne-i cevâd gözleri câdû degül midür

Gülzâr-i hüsn içinde açılmış o mehveşüñ
Lâle-'izârı kâkül-i şeb-bû degül midür

5 Mengûş-i gûş hüsn-i qâbul eyle sözlerüm
Vaşf-ı ruĤuñda her biri lü'lü degül midür

Cânımız fedâ şü yâra ki 'uşşâkına diye
Al istediğüñ işte şü pehlû degül midür

Dünyâya bîm-i cândur o zencîr-i kâkülü
Ey Dürrî çekdiğüm hep o qorqu degül midür

AEK. 21b

38

Fe'ilâtün / fe'ilâtün / fe'ilâtün / fe'ilün**(Fâ'ilâtün)****(fa'lün)**

1 Meyl idüp kâkül-i dildâra dil-i cân düşer
Şañma bir dâm-ı belâdüme mürĤân düşer

Dil-i sevdâ-zede girdâb-ı ümide düşmüş
Ol deryâ gibi kenâr itmege her an düşer

Rast geldüm yine karbân-ı mîrâna ser û pâ
Ka'be-i kûyuna yarüñ dil-i nâlânı düşer

Alma bûse-i la'l-i leb-i cânanuñ
Bezm-i şaĤbaya girüp câm-ı dirâşşân düşer

5 Qadd-i cânânuma beñzer deyü qaddi Dürrî
Serve gülşende yine cay-i qarâdan düşer

AEK. 21b

39

Mefâ'îlün / mefâ'îlün / mefâ'îlün / mefâ'î lün

(22a)³³ Bana raḥm eylesün derseñ o yâre derd-i dil göster

1 Teni zerd-i nazâruñ üzre açup şerḥa-ı dil göster

Şurâḥî-i ğulğul iseñ bâde koy câma ey sâḳı
Yine huşyâr olân ehl-i bezmde ḳân-ı dil gösterPür it dâmân-ı ğülzârı şabâ varâḳ-ı ğüllerle
Bu bezm-i ğülistânda cûduñu dönen şaçuñ gösterŞehâ 'uşşâḳuña luṭf eyle ḳurbân itmeden evvel
Meh-i 'îd ruḳuñ zülfüñ şehâbın ref' ḳıl göster5 Ölünce Dürrî-i bendeñ ḳapuñdan şâhum ayrılmaz
Dimez ol ğayra bendeñ gibi luṭf it baña meyl göster

AEK. 22a

33

(22a) Sayfasının Derkenar Gazeli

GAZEL-11

Şanma ki bir bir olan ruḳ-ı dilberde cândur
Sevdâya uğradın beni ḥüsnüñ ğazâldurÜmmid-i bûse-i dehânum eyledüñ deyi
Öldürme yok yire beni şâhum vebâldürḲılma miyân-ı yâr beni der âğuş açun ümid
Ey dil bu fikri itme ḥayâl muḥâldurBezm-i cihânda sâgar ümmid-i ehl-i dil
Dâim teḥî görünmede ğuyâhelâldurEvşâf-ı gerdeninde bu şi'ri o dilberüñ
Ey Dürrî seyr iden didi 'âḳd'ül belâldur

40

Fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilün

- 1 Cân-ı dil zülf-i siyâhuñda hayâlün bendedür
Gerçi senden dûrum amma 'aql û fikrüm sendedür

Aşiyândur her biri murğ-ı cefâ cevruñe
Şol benüm dağ-ı mezâd itmege câna tendedür

Derd-i âhum cürha çıksa ey melek-sîmâ n'ola
Âteş-i endûh-ı hicrûñle gönül süzendedür

Çarh-ı sergerdân 'aşkı mihr û mehe âvâre gibi
Yalñuz bu dil de gül ol şâh-ı dünyâ sendedür

- 5 Sek-i amânun itseñ 'âleme hünere-dil eger
Hiç dimezsın Dürrî tûtî-i sahn yakındandur
AEK. 22a

41

Fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilün

- 1 Serv-i nâzum luţfuña 'uşşâkın nâlân-ı muntazar
Beñzer ol yârana kim ıştırâb-ı 'ummân muntazar

Şubh irişdü câma hâb-ı nâzdan kâlk seherde
Pâyûña yüz sürmege mihr-i dirâşşân muntazar

Şâhâ zevk û şafâ-bağşdur âğuş itmege
Himmet-i pîr-i muğâna tâc-dârân muntazar

- (22b)³⁴ Küşte-i şimşir-i gamzem eylerim dermiş beni
Şimdi bu ihsânuna dildârımuñ cân muntazar

- 5 Ol raķibün suhre-i dehr olduğun görseñ yine
Hayli demdür böyle vaz'-ı cürha 'irfân muntazar

Vaşf-ı dilberde yine tarh ile bir nâzik gazel
Hep nazire itmege ey Dürrî yârân muntazar
AEK. 22a

³⁴ (22b) Sayfasının Derkenar Gazeli
GAZEL-12

Bîm-i 'adlûñle şeh-i müjgânım diyen perverün
Tâze bâza kebk-i denür ki kusfendâna muntazır

Ol gül-i gülzâr fazl-ı Hâk hazândan şanmasun
Şeyh gelmez dehre olma ey gülîstân muntazır

42

Fe'ilâtün / fe'ilâtün / fe'ilâtün / fe'ilün**(Fâ'ilâtün)****(fa'lün)**

- 1 Eyledi 'âleme bu âh-ı seher-gâh eşer
İtmedi qalbüne amma ki senün âh eşer

Ateş-i âh-ı dilüm 'âleme te'sir itdi
İtmedi hiç dil-i pullâruña ey şâh-ı eşer

Hâlümü sormağa mu'tâd de gül ken şorduñ
İtdi inşâf meger qalbüne ey meh-i eşer

Eylemiş çâk-ı giribân yine ol gonca-i nâz
Meger itmiş aña bu nâle-i cân-gâh-ı eşer

- 5 Gûş-i cânânuma girmez dime zârım Dürrî
Sen hemân yalvara gör eyler aña gâh eşer

AEK. 22b

43

Mefâ'ilün / mefâ'ilün / fe'ülün

- 1 Dehânuñ hoqqa-i fağfûra beñzer
Vücut-ı nâzikün billûra beñzer

Cebinün âfitâb-ı 'âlem-ârâ
Ruhuñ amma meh-i pür nûra beñzer

Gümüşden servdür ey şâh qaddün
O nazik sâgaruñ kâfûra beñzer

Seher vardum bana raħm itmedi yâr
Süzülmüş gözleri maħmura beñzer

- 5 Şikeste senün ğamla şişe-i zevk
Hemân Dürrî dil-i meksûra beñzer

AEK. 22b

44

Fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilün

(23a)³⁵ Kâtl-i 'uşşâkı kaçan ol gözi cellâd ister
1 Hâncer-i ğamlze-i dil-dûzi imdâd ister

Ol kadar itdiği tekmi kitâb-ı şîre
Ne sebak ister o meh-pâre ne üstâd ister

Tigüne boynun egerse dil-i bî-çâre n'ola
Bu bâhâne ile ğamuñdan başun âzâd ister

Şerhalar açdığınıñ vechi bu kim sine sine
Dil-i sûd üzre bir kâmet-i şimsâd ister

³⁵ (23a) Sayfasının Derkenar Gazelleri

GAZEL-13

Bâĝ û kalb-i dilrübâdan kim gelen vuşlat kıpar
Eylar ol sa'at perişân şarşar-ı firqat kıpar

Küşte-i şemşir-i 'aşk dilrübânüñ haşrindeñ
Şehdinden sünbül âh-ı 'ömr şuret kıpar

Bâĝ-ı kalbinden gül-i ihsân kıparmaqdur gücü
Hayrda cevr-i simâli kıpdu mu dehşet kıpar

Bülbül ol al bülbülü gül gibi ey şakı ele
Meclise şal ğulgüle bir nefha-i 'işret kıpar

Dağı kesmek hüner mi kuhuñ-veş hurde kıpar
Bir tek kalb-i yârdan perverde-i şefkat kıpar

Dürrîyâ kıdd-puş olup şanur kıyâmet kıpdu
Hânesinden her muhsin bâr-ı serv-i kamet kıpar

Ne benüm gibi kişi dehre bir 'ali kişi gelür
Ne senüñ gibi bu 'alem içre girân-ı bâr kıpar

GAZEL-14

Gözüne sürme çeküp âfet-i cân oldu o yâr
Ĝamzesi tîĝine zâĝ urdu şaşın ey dil-i zâr

Sinesi künc-i muzlimdür o şâh-ı hüsnüñ
Ejder zülf-i çemendür hay bekler her-bâr

Zulmât içre hemân 'ayn-ı hayata bikrüz
Düşücek çâh-ı zeķân üzre o zülf-i dâ olur

Zâ'if-i bahrünü kıydu zerre kadar bende vücud
Göñlüm ey mihr-i hüsn al ele raķm eyle ne var

Nice inkâr ideyin mübtelamı cânâneye ben
Cism-i pür şerhâda ey Dürrî 'alametler var

- 5 H̃ab-ı nâzından o gül çehrelî bî-dâra müdâm
Bağ-ı kûyuna varup nâle vü feryâd ister

Âhın kalbini nerm itmege yârûñ Dürrî
Âteş-i âh-güdâzında pûlâd ister
AEK. 23a

45

Fe'ilâtün / fe'ilâtün / fe'ilâtün / fe'ilün
(Fâ'ilâtün) (fa'lün)

- 1 Kânımı durmaz içer bâde-i aḥmer mü şanur
Bilmezsin yoḥsa dil-i zârımı saġar mu şanur

Ḥançer û tîrini dayim bana 'üryân eyler
'Âcaba bu dil-i bî-çâremi miġfer mü şanur

Durmaz emr-i şer cevri ile ider fersûde
'Âşıkun fers-i dil-i zârını mermer mü şanur

Öpmege doymadı la'l-i lebini tenhâda
O cefâ-pîşe 'aceb ġayri beni dürr mü şanur

- 5 Yaşunı durma gözümde geçirür ey Dürrî
Cûy-ı eşk ile gönül def-i ġam eyler mü şanur
AEK. 23a

Ḥarf'ül- Zel'

46

Fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilün

- (23b) Şanma hicrûñden senûñ câm-ı messerret çekerüz

- 1 Ḥasret-i la'lün eyler sâġar-ı miḥnet çekerüz

ġarra olma dil-i pûlâdüña ir çarḥ-i şaġir
Şimdi biz şihḥat-i ġumân û ġam-ı ġurbet çekerüz

Şanma kim âh iderüz yâri raġib ile görmez
Merd-i 'aşkız aña şimşir-i ḥamiyyet çekerüz

Ey perî vaşluña ḥasret çeker ancak aġyâr
Biz ḥayâl-i ruḥ û pür tâbuña ḥasret çekerüz

- 5 Bilmeden ḥani her ḥubbu görmez meyl iderüz
Dürrîyâ anuñçün böyle nedâmet çekerüz
AEK. 23b

47

Fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilün

- 1 Ârzû-yı kâkülünle Şam'a girmiş çıkmışuz
Fikr-i la'lünle diyâr-ı câma girmiş çıkmışuz
- Nice demler penbe dağ ile pürdür hüsnumüz
Ka'be-i 'aşkuñdan çok ihrama girmiş çıkmışuz
- Çarh-ı 'aşk-ı dil-rübânun hep çıkardık naşsunı
Ol raşad-saz-ı tercüme-ârâma girmiş çıkmışuz
- Biz o serv-i kâmetün bir neble-i azâdeyüz
Kayd û bend-i zülf-i sünbül-fâma girmiş çıkmışuz
- 5 Dürr-i meknûn ola ey Dürrî 'aceb mi şî'rimüz
Bağr-i vaşf-i yâr-i sîm-endâma girmiş çıkmışuz
- AEK. 23b

48

Mefâ'ilün / mefâ'ilün / mefâ'ilün / mefâ'î lün

- 1 Huzûr-i kalbimüz yoğ şehri ğamla hâne-i çobânuz
Şabâ zülfün dagıtmış anuñçün dil-i perişânuz
- Qazâsı sînemüzde dâğımız âmâc-ı miñnetdür
Sadâsı senün cevruñdür bizi zan itme nâlânuz
- Yeter ol abdâl-ı 'aşkuz âhımız şal götürdü
Şorarsañ hâlimüz mend-nişîn künc-i hicrânuz
- (24a) Dirîğâ irmedün ser-i menzil-i vaşlına cânânun
Nice yıldur geh deşt-i miñnet-i 'aşkında pûyânuz
- 5 Sezâsı efser-i şâhân iken güftârimuz Dürrî
Hayflar dayimâ zîrüm miñnetle pinhânuz
- AEK. 23b

49

Fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilün

- 1 Açdı kul muşhafını h̄'âce-i bâd û nevrûz
Bülbül hoş nağmuñ tâli' kıldı vü firûz
- 'Andelibe sihri def'-i humâr itmek için
Jâle gûya ki 'arağ-ı gönca-ı gülzâr ise kûz
- Ruğ-ı dilber gülü püser-i mürde reşk itdi
Âteş-i gamla dil-i goncayı kıldı pür sûz
- Devr-i müldür dem-i gül geldi gelün 'ayş idelüm
Sâkiyâ girmez ele böyle müferriğ bir rûz
- 5 Umma ey Dürrî felekden şağın ısrâr-ı serdür
Kağrı ehl-i dili şâd itdi bu çarğ-ı kîne-sûz
- AEK. 24a

50

Fe'ilâtün / fe'ilâtün / fe'ilâtün / fe'ilün

(Fâ'ilâtün)

(fa'lün)

- 1 Her kimün 'askeri eşg-i 'alemi âh olmaz
Milk-i 'aşka dil-i âşüfte gibi şâh olmaz
- 'Âlemün nağşında ol rind ki âşüfte de gül
Menzil-i merd-i rasad-sâz gibi câh olmaz
- Tâb-ı hürşid-i melâhatle yazılmış cânâ
Dehenün gibi senün miyve-i dil-hâh olmaz
- Destüne câm-ı Cemal 'âlemi seyr it zîrâ
Varmayan mey-kedeye 'ârif-i âgâh olmaz
- 5 Kaş-veş râh-ı mağabbetde yüri pûyân ol
Dürrîyâ sâye gibi hiç saña hem-râh olmaz
- AEK. 24a

51

Fe'ilâtün / fe'ilâtün / fe'ilâtün / fe'ilün

(24b) Göñül ki kendüye bir ğam-güsâr arar bulamaz

1 Beyâna sırr-ı ğam-ı 'aşkı yâr arar bulamaz

Hevâ-ı firqat-ı yâr ile felek-i dil her dem
Gezerüm ğamı amma kenâr arar bulamazNiyâza başlayıcağ biz o ğuşeler etse
Göñül bunuñ gibi bir şive-kâr arar bulamazMâh-ı cebinüñi hûrşîd-rûyuñu seyre
Fütâde-dil seni leyl û nehâr arar bulamaz5 Firâkuñ âteşi Dürrîyi tâb-nâk itdi
Zülâl-i vaşluñ ey gül'izâr arar bulamaz

AEK. 24b

52

Mef'ûlü / fâ'ilâtü / mefâ'ilü / fâ'ilün1 Ruhsâr-ı aluñi gören 'âşık gül istemez
Seyr eyleyen o kâküli sünbül istemezĞuş eyleyen kelâm-ı şafâ-bağsuñi senüñ
Hergiz şadâ-ı fâhite vü bülbül istemezCûy-i ümid-i vaşluñ eger beni ben alsada
Erbâb-ı 'aşkuñ uğrâr aña hiç pul istemezDâmân-ı kûh destini tutar Kays-veş hemân
Mecnunlaruñ kemend-i ser-kâkül istemez5 'Uşşâka künc-i ğamda hayâl-i lebüñ yeter
Dürrî şîfat-ı elem-keş baħruña milh istemez

AEK. 24b

Harf'ül-Sin

53

Mefâ'ilün / fe'ilâtün / mefâ'ilün / fe'ilün

- 1 Nice demdür vâd-ı 'aşkuñ gezer dili bü-l-heves
Vaşluña hiç olmadı bir gün müyesser û dest-res
- Cûy-i dil-cûyu ğaddâr-ı tâbdâruñdur senüñ
Göñlümi ey meh-likâ alan benüm manend-i ħass
- Ben daħı girdüm kaçâr-ı 'aşkuña cânâ senüñ
Gerden-i cânâda dil-i pür zârum olmuşdur ceres
- (25a) Gonca-i nergis irişüp açılır göñli gözi
Zâhid bâd-ı bahâr eylerse gülzâra nefes
- 5 Dürrîyâ söyle za'if itdi beni kim hicr-i yâr
Pâyınuna başum uçurdı benümle pür mekes
- AEK. 24b

54

Mefâ'ilün / fe'ilâtün / mefâ'ilün / fe'ilün

- 1 Âteş-i sûz-ı derûnum oldı eflâka maħâs
'Âķıbet olur ser-i a'dâya bir tağyire taş
- Kûh û deşte gitmezin terk eyleyü küyuñ senüñ
Eyleme cânâ beni Ferhâd eyle kıyâsa kıyâs
- Sen o ħûrşîd-i cihân-ı 'işvesüñ kim dilberâ
Mihr-çeraħ şu'le-i rûyuñdan ider nûr iķtibâs
- Ġam yemm-i 'aşkum benüm 'aşk-ı mecâzidür deyü
Ĥâne-i 'aşk-ı ħaķîķiye mecâzidür esâs
- 5 Şayķal-ı cân-ı mey-i ħumâr ile pâk eyleyüp
Dürrîyâ mirât-ı dilde zerre deñlü koma pâs
- AEK. 25a

Harf'ül-Şin

55

Fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilün

- 1 Düşmen ile şayf-ı kem bezm eyleyüp hümâm imiş
Ol hümâ-ı pervâz evc-i nâr-ı gayra râm imiş

Câm-ı billurı görünce ecelüme düşdi hemân
Âfitâb-ı gönca-i dil câm-ı âteş-i fâm imiş

İltifât añla cefâ gördükçe ey dil yârdan
Luţ u ihsânı o şahuñ 'âşıkâ düşnâm imiş

Yalvarup göçdüm miyân-ı yâre ârâm eyleyüp
Künc-i vaşlına meger miftâh anuñ ikdâm imiş

- 5 Âb-dâr olsa dürr-i eş'âr-ı Dürrî'nüñ n'ola
Baħr imiş gönlüñü süveydâ anda gayr-i hâm imiş

AEK. 25a

Harf'ül-Şâd

56

Fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilün

- (25b) Umma ey dil zülf-i pîç pîç cânândan ħalâş
1 Ķangı kişidür olân girdâb-ı 'ummândan ħalâş

Ķâk-i pâ-yi yâri çekdüm dideme ayıtdı beni
Cüst ü cû-yı sürme vü kuħl-ı Şafâħandan ħalâş

Rûyuma tağyirsüñ solmaz ey şâh-ı 'âlicenâb
Dâmen-i ħâb-ı teğâfûl-i dest-i efgândan ħalâş

Çünkü düşdük dâm-ı zülf-i müşg-fâm-ı dilbere
Umma sen şimden gerü ey murğ-ı cân andan ħalâş

- 5 Şufi vü pîr-i muğân ol Dürrîyâ câm al ele
Olmağ isterseñ eger anda devrândan ħalâş

AEK. 25b

Ḥarf'ül-Dâd

57

Fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilün

- 1 Dostum şirîn femüñdür havz-ı rıdvândan ğaraż
La'l-i cân-baḥşuñdur amma âb-ı hayvândan ğaraż

Derd-mend-i 'aşqa kûyuñdur senüñ dâr'üş-şifâ
Âyağüñ toprağındur kuhl-i Şafâhândan ğaraż

Ka'be-i kûyuñ tavâfindan taḡarrübdür murâd
Ḥâşılı sensin bu denlü âh-ı efgândan ğaraż

Defter-i 'uşşâk-ı yâre kâr odur kayd olsun
Dane taḡşil eylemekdür şanma dünyadan ğaraż

- 5 İştılâḥ-ı ehl-i dilde pür cefâ dilberlerüñ
Ġamze-i ḥûn-rîzidür şîmşir-i bürrândan ğaraż

Hâli fülful kâküli sünbül ruḥı pür tâb-ı gül
Âfitâb-ı rûy-ı dilberdür gülistândan ğaraż

Ḳalb-i dilberdür murâd ey Dürrî hep pûldan
Anı zemm itmekdür amma âh-ı sûzândan ğaraż
AEK. 25b

Ḥarf'ül-Ṭâ

58

Fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilün

- 1 Hoş ṭaravet virdi rûy-ı abdâr-ı yâre ḥaṭ
Döndü şaḥn-ı gülşen-i ḥüsnünde sünbül-i zâra ḥaṭ

- (26a) Mülk-i ḥüsnuñ pâdişâhı sensin ey rûḥ-ı revânüm
Saye-i bir hümâdur gelmedi ruḥsâra ḥaṭ

Evvelde bend oldı dile zülf-i girih-girüñ gibi
Biz der idük gelse olsa luṭfuna bir çare ḥaṭ

Mayil olduk küfr-i zülfine deyü Mansûr-veş
Ḳaşd ider şimdi dil-i bî-çâremi bir dâra ḥaṭ

- 5 Afitâb-ı burc-ı ḥüsne var ise irer bir kûsûf
Dürrîyâ geldi kıyâs itme ruḥ-ı dildâra ḥaṭ

AEK. 25b

Harf'ül-Zâ

59

Fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilün

- 1 Baña ey meh-rû gelür her itdügün azâr hâz
 Şerbet-i la'lüñden eyler bu dil-i biçâre hâz
- Def'-i gam itdüm görüp haţţ û 'izâr û rûyuñu
 Hûb-rû âb û çemenden itdi cân-zâr-ı hâz
- Amma ki öpdüm ruñuñ gör derüm şafâlar eyledüm
 Virdi baña nûş-i mey-i seyr gül-i gül-zâr hâz
- Mihr û cevruñden 'iâ kıl baña ey meh-rû birrin
 Her ne gelse senden eyler bu dil-i gam-vâr hâz
- 5 Ben gözüm yaşuni deryâ eyledüm gelsün hemân
 Seyr-i deryâdan iderse Dürrîyâ dildâr-ı hâz

AEK. 26a

Ḥarf'ül-'Ayn

60

Mef'ûlü / fâ'ilâtü / mefâ'ilü / fâ'ilün

- 1 Olur câm-ı la'lüñ dil-i zâra nâfi'
O şerbet gibi ki ola bî-çâre nâfi'

Ne hâlet komuş Ḥaḳ lebün hoşkasında
Olur şerbeti her dil-i nigâra nâfi'

Şarâbuñ 'acepdür senüñ ey gül-i ter
Hezâra muzırdur veli-yi hâra nâfi'

Dirîgâ ki terkîb-i la'l-i luḫfuñ
Olur her zamân derd-i aġyâra nâfi'

- (26b)³⁶ Hoş eyler beni Dürrîyâ çeşm-i zaḫmum
5 Olur derd-i çeşm-i şeker-pare nâfi'

AEK. 26a

³⁶ (26b) Sayfasının Derkenar Gazeli

GAZEL-15

Baña evvelki gibi eylemez oldıñ iltâf
Saña geçmiş gibi şâhum beni haşımılığma

Ḥacer'ül-esved hâkın daḫi pûs eylerem
Seher demdür iderin Ka'be-i küyüñü tavâf

Bâġ-ı dehrüñ gül pür minneti istemezsin
Buyunu cânuma eyler o daḫi baḫş-ı ru'âf

Dehen-i mûra düşen dâne-i almak ister
Çok görür anı 'acepdür felek-i bî-insâf

Ḥarf'ül-Ġayn

61

Fe'ilâtün / fe'ilâtün / fe'ilâtün / fe'ilün
(Fâ'ilâtün) (fâ'lün)

- 1 Miḥnet-i hicrûñle çekdiğüm âlâma diriğ
 Derd-i 'aşkuñla güzâr eyleyen eyyâma diriğ
- Ḥayflar bezm-i ğam içre çekilen bâdemüze
 Yarsız gördüğümüz meclis ile cama diriğ
- Camı meclisde mezimmetle alur ağızına âh
 Dehen-i vâ'ize düşdü mey-i gül-fâma diriğ
- Derd-i 'aşkuñla senüñ ğurbete düşdük ğâhî
 Bizden ey şûḥ-ı cihân eyleme bir nâme diriğ
- 5 Ser nedir kim yoluna viremem ey dil yârüñ
 Cânımu eylemez ben o gül-endâma diriğ
- 'İşveler itdi açmaz sine-i sîmînini yâr
 Dürrî yine düşürdü tama'-ı hâma diriğ
 AEK. 26b

Ḥarf'ül-Fe

62

Fe'ilâtün / fe'ilâtün / fe'ilâtün / fe'ilün
(Fâ'ilâtün) (fâ'lün)

- 1 Ey perî ğamze-i celladuña inşaf inşaf
 Hurî ta'lim iden üstâduña inşaf inşaf
- Tir-i hicrâna hedef ḥançer-i ḥarmâna siper
 Ey gönül ḥatır-ı pûladuña inşaf inşaf
- Bağrumı tîr-i ğamuñ deldi yine raḥmuñ yok
 Bu kadar cevri ile bî-dâruña inşaf inşaf
- Ey gönül hicr eyle efğanuña efsus efsus
 Derd ile nâle-i feryâduña inşaf inşaf
- 5 Bu kadar ğuşşa-ı cânanı çeker âh itmez
 Dürrîyâ bu dil-i nâ-şâduña inşaf inşaf
 AEK. 26

63

Fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilün

1 Baña evvelki gibi eylemez olduñ iltâf
Saña geçmiş gibi şâhum beni haşımılığına

Hacer'ül-esved hâkın daği pûs eylerüm
Seher demdür iderin Ka'be-i kûyuñu tâvâf

Bâğ-ı dehrin gel bir minneti istemezin
Buyunu cânuma eyler o daği bahş-ı ru'âf

Dehen-i mûra düşen dâne-yi almak ister
Çok görür anı 'acebdür felek-i bî-inşâf

(27a)³⁷ Cümle-i sînesinüñ dağını Dürrî yakduñ
5 Eyledi nâvek-i müjgânuña şâhum ihdâf

AEK. 26b

³⁷ (27a) Sayfasının Derkenar Gazeli

GAZEL-16

'Aşk bir yemdür aña bu dil-i âvâre şedef
Meger dendânuña bir dürr-i şehvâre şedef

Şanki deryâ-ı melâhatda o nâzik dehenüñ
Dürr-i yektâ ile pür ey gözi şehhâre şedef

Mürşid isterseñ eger sırr-ı ma'naya yüz sür
Dest-i üstâda girüp қа'il olur kâre şedef

Ehl-i dil pest ü dînf olsa n'ola af'etde
Rû-ı deryâda çıka kamer-i bîçâre şedef

Bahr-i Hazrâda gülistânda 'acaba diseler
Dürrîyâ jâleye der mijeñin şehhâre şedef

Ḥarf'ül-Ḳâf

64

Fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilün

- 1 Geçmesün gerdanına hiç kimsenüñ zincir-i 'aşk
Yohsa bir Leylî'ye olur Ḳays-ı bî-tedbir-i 'aşk

Olurun deşt-i muḥabbetde ol âhû-dîdeyi
Ḳâmetüm itdüm kemân-ı âhum itdüm tîr-i 'aşk

Nâr-ı âhumdan şaḳınur Dürrîyâ bile raḳib
İns û cinne eylemez hiç râhmet şîmşir-i 'aşk

Tekye-i 'aşk-ı mecâzîde olan 'âşıkları
Bir gün elbetde ḳomaz irşâd ider bu pîr-i 'aşk

- 5 Şöyle maḥluḫ oldu kim 'aşk ile ol mâh-ı peykerüñ
Eyler oldu her muşavver -i Dürrî taşvir-i 'aşk

AEK. 27a

65

Fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilün

- 1 Nâlem âheng-i sirişk olsa n'ola nâr-ı firâḳ
Hışm idüp ḳaddümi cenk itdi yine yâr firâḳ

Geçirüp rişte-i âlâmı dil-i sûrâḫa
Sübḫa-veş aldı ele şeyḫ-i cefâ-kâr-ı firâḳ

Pister-i ḡuşsa vü endûha düşer elbetde
Örtüp üstüne lihâf-ı 'Acemi bî-mâr-ı firâḳ

Her ḳaçan kûyuña 'azm eylesem ey şûḫ-ı cihân
İrişüp dâmenüme mani' olur ḫâr-ı firâḳ

- 5 Dürrîyâ şanma revân olmada eşk-i çeşmüm
Eridüp dudagın baḡrum akıdur nâr-ı firâḳ

AEK. 27a

66

Fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilün

- 1 Bî-amândur kimseye rahm eylemez hiç şâh-1 'aşk
Küştelerden pişte olmuşdur siyaset-gâh-1 'aşk

Bir gün olmaz kim nice 'uşşâk kurbân olmaya
Böyledür elbetde resm-i tekye-i gümrâh-1 'aşk

İtmesin efgende seni aşlâ temenna-yı necât
Bî-ben û pûr mâr endûh û elemdür çâh-1 'aşk

- (27b) Dest-i kudretle bana itdikde Hâlik hûbu
Cânuma tarh eylemişdür âb-1 gusle-gâh-1 'aşk

- 5 Hep gidenler gitdi ifnâ itdi ey Dürrî-i zâr
Şîr-i merdüm-gir endûh ile pürdür râh-1 'aşk

AEK. 27a

67

Fe'ilâtün / fe'ilâtün / fe'ilâtün / fe'ilün

(Fâ'ilâtün)

(fâ'lün)

- 1 Dide bir nem dil ise çâk-1 giribân-1 firâk
'Âşıkı böyle idermiş bu itmiş nişân-1 firâk

Ka'be-i vaşlını yârüñ 'acep görmez isem
Baña göz dikendür hâr û muğaylân-1 firâk

Çıkarup kîş-i visâlınden iter pâbâna
Tîr-veş pîşüm olursa n'ola efgân-1 firâk

Râzımı hâne-i dilde tutamaz 'âşık olan
Yinemez kendüsini hâşılı nâlân-1 firâk

- 5 Ser-i Mecnûn'da de gül lâne-i murğ ey Dürrî
Şârinur başına destâr perişân-1 firâk

AEK. 27b

Harf'ül-Kef

68

Fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilün

1 Gitmez aşlâ hançer bî-dâd elüñden ey felek
Bağrımız hûn eyledüñ feryâd elüñden ey felek

Ûâmetüm ceng-i eşkümi târ eyledi yâr gamuñ
Deff gibi egil dil-i pûlad elüñden ey felek

Ey zen-i zîbâ saña meyl eylemez merd-i cihân
Gitdi zehr-i gam yapup feryâd elüñden ey felek

Kapıldı ebr-i gamuñ hurşîd-ruy geçdi
Gözüme dünya görünmez dâd elüñden ey felek

5 Tiğ-i cevruñle dil-figâr olmadan hayy de gül
Mâiler ağlar Dürrî-i nâ-şâd elüñden ey felek

AEK. 27b

69

Fe'ilâtün / fe'ilâtün / fe'ilâtün / fe'ilün

(Fâ'ilâtün)

(fa'lün)

(28a)³⁸ Mâil-i 'uşşaka cevruñ yoğ mu inşafuñ senüñ
1 Görmeye üftâdeler lâyığ mı ilţâfuñ senüñ

Neş'e-dâr-ı câm olmaz çâk-ı giribân kuluna
Bâdedür miftâh-ı genc-i sîne-şâfuñ senüñ

Her kaçanı itseñ murâd şaş tır-i cevr eger
Dağ beyârum olur sînemde ihdâfuñ senüñ

Misküñi atdı beyâbâna her âhû-yı husten
Ğuş idüñce vaşf û medh-i bûyu taharri-i nâfuñ senüñ

5 Dürrîyâ bir nâr-ı âhuñla olur kârı tamam
Tutalum âhın dil olmuş haşm'ül-fâmuñ senüñ

AEK. 28a

³⁸ (28a) Sayfasının Derkenar Gazelleri (17-18)

GAZEL-17

Beni âvâre itmişdür hevâ-ı zülf-i fettânuñ
Yüzüm yire düşürmüşdür ümid-i bûs-i deđânuñ

Olan efkende-i zülf-i gire girsen senüñ cânâ
Döner ol felege kim gerdânına düşmüşdür 'ummânuñ

Bağasın dest-i cefâ-ı dil-rübâ çâk eylemiş ey dil
Açılmış dağ-ı sinesüñ hep tuymuş râz-ı pinhânuñ

Olursañ haps-i câh ü gam Hüdâ'dan iste dermânı
Senüñ kand-i halâşuñla muğayyed olmaz ihvânuñ

Giribânuñ niçün çâk eylesüñ zamânenüñ Dürrî
Seni pür şeb mi itdi yoğşa nâr-ı 'aşk-ı cânânuñ

GAZEL-18

O şâh-ı mu'adilüñ hâk-i pâyini eyle
Olursa çeşm-i 'ali ile eger devâ itmek

Müyesser ide murâdânını anuñ Mevlâ
Hemân farz-ı 'ayndur aña du'â itmek

70

Fe'ilâtün / fe'ilâtün / fe'ilâtün / fe'ilün

(Fâ'ilâtün)

(fa'lün)

- 1 Hemîşe kârın ola gayrıya vefâ itmek
Revâ mı 'âşık-ı bî-çâreye cefâ itmek

Ümmid-i âb-ı hayât itmedüñ nedür farkı
Dâmenin öpmeği ol şûhdan ricâ itmek

Koyup fütade gibi ağıyâra dest-gir olup
Düşer mi 'âşıka düşer gice merhabâ itmek

Tenüm nişâne-i müyesser-i melâmet itmekdür
Beni o kâşî kemândan felek cüdâ itmek

- 5 Revâ mı Dürrî-i âvâreden kaçup da'im
Mukîm-i künc-i elem mûnis-i belâ itmek

AEK. 28a

71

Fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilün

(Fâ'ilâtün)

(fâ'lün)

- 1 Her kişi bendeñ olurdu böyle gaddâr olmasañ
Ehl-i 'aşka cevri ider mi daim sitem-kâr olmasañ

Âteş-i sûz-i dilüm eflâke çıkmazdı eger
Da'ima şöhet-i ağıyâr-ı bed-kâr olmasañ

Böyle zâr olmazduñ ey dil miñnet-i 'aşk ile sen
Gördigüñ gaddâra meyl ider mi hevâdâr olmasañ

- (28b) Bir nigâhuña virirdi hanumânın ehl-i 'aşk
Da'ima ağmaz 'ayn ider mi cefâ-kâr olmasañ

- 5 İsterüm Dürrî seni şâhbâ-ı 'aşk-ı yâr ile
Şöyle mest olsañ ki 'arakdan hüşyâr olmasañ

AEK. 28a

72

Fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilün

- 1 Şabr eylesem câna şafâdur dersüñ
Çekelüm cevruñi her ne ise vefâdur dersüñ

Leblerüñ şevkine cân virse n'ola 'âşıklar
Dil-i bî-mâra şifâ rûha gıdâdur dersüñ

Çekilür kûyuña 'uşşâk-ı felâket-zedeler
Câyı û âsâyış-i-dil rûh-ı ferâdur dersüñ

Düşseler n'ola gamuñla meye avârelerüñ
Marâz-ı guşşa-ı hicrâna devâdur dersüñ

- 5 'Aşk ile âh-ı pey-â-pey çekelüm ey Dürrî
Dili hursend idelüm bâ-hevâdur dersüñ

AEK. 28b

73

Fe'ilâtün / fe'ilâtün / fe'ilâtün / fe'ilün**(Fâ'ilâtün)****(fa'lün)**

- 1 Cevr imiş 'âşıkı mu'tâdı Muḥammed şâhuñ
Ġamlzedür var ise üstâdı Muḥammed şâhuñ

BaĠla 'ar'arı mest eyledi hengâm-ı hırâm
Cilve-i kâmet-i şimşâdı Muḥammed şâhuñ

Da'ima fenn-i melâhatda taşarruflar idüp
Şîvedür kemterin icâdı Muḥammed şâhuñ

ĠorĠaruz ben sen ey 'âşık-ı âşüfte-göñül
Öldürür Ġamze-i cellâdı Muḥammed şâhuñ

- 5 Dürrîyâ her ne Ġadar eyleseñ âh-ı süzân
Yumuşatmazdı pûlâdı Muḥammed şâhuñ

AEK. 28b

74

Mef'ûlü / fâ'ilâtü / mefâ'ilü / fâ'ilün

(29a) Ol gün anî cânânı hem-râz iderdüñ
 1 Göñlüm ele alur nice aqrâz iderdüñ

Ol gün anî bezmüñde kebâb idi dil-i zâr
 Ser-verüm idüñ câm-ı mey nâz iderdüñ

Ol gün anî kim beste idi zülfüñe şâhum
 adr-i dil-i şeydâyı ser-firâz iderdüñ

Ol gün anî ben 'aşqumı inkâr iderdüm
 Sen muşhaf-ı ruhsârũñı ibrâz iderdüñ

5 Ol gün anî müstaqrâq-ı luţfuñ idi Dürrî
 Cevr itseñ eger gâhen birâz iderdüñ

AEK. 29a

75

Fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilün

- 1 Reşk bahşâ-ı cihân oldı fezâsı fevrinüñ
Oldı kevşerle meger şernimâsı Kozinuñ³⁹
- Âb-ı hayvân mıdur ayâ yevm-i 'İsa mı 'aceb
Mürdeler zinde ider âb ü hevâsı Kozinuñ
- Göre gonca-yı dili açdı ferruḡ-baḡş oldı
Bürku'-ı ğam-fiġen dest-i şafâyı Kozinuñ
- Her nihâlini şadâ eylemede biñ bülbül
Dutsa afâkı n'ola şayt ü şadâsı Kozinuñ
- 5 Hani reşk-âver şuyu vü âb-ı kevşer
Beñzerdi cennet-i a'lâya fezâsı Kozinuñ
- Ne kadar jeng-i ğam-âlud ise âyine-i dil
Pür celâ eyler anı dest-i şabası Kozinuñ
- Dürrîyâ ğûşe be ğûşe olunur zevḡ ü şafâ
Var mıdur ğülşen-i cennetde burası Kozinuñ
- (29b) Devletinin yine bir zât-ı 'azam-i alişânuñ
'İyd ü ḡadr oldı bize şubḡ ü mesâsı Kozinuñ
- Hâşre dek eyle şafa ser-i küyunuñ ol fâzıl
Hiç fenâ bulmaya dünyada esâsı Kozinuñ
- 10 Bâd-ı âfetden eyle Hâzret-i Âllâh maşûn
Zevḡini itdüñ bize farz oldı du'âsı Kozinuñ
- AEK. 29a

³⁹ Koz: Edirne Eyaleti'ne baġlı Tekfur Sancaġı'nda bir yer

76

Mef'ûlü / mefâ'ilü / mefâ'ilü / fe'ûlün

- 1 Ey bâğ-1 leîâfet gülü sen hâra mı uyduñ
 'Uşşâkuñı terk eyleyüp ağıyâra mı uyduñ
- Ḥalef eylemede döne döne va' düñe senüñ
 Ey 'âhd-şiken çarḥ-1 sitemkâra mı uyduñ
- Evvel baña raḥm eyler idüñ şimdi ne oldu
 Ey baht-1 siyâh sende mi dildâra uyduñ
- Sen dilleri dağıtmaz idüñ kendüñe kılsa
 Yoḥsa güzelüm çarḥ-i cefâ-kâra mı uyduñ
- 5 Gülşende idi şevk-1 ruḥ-1 yâr ile efgân
 Ey Dürrî var bir bülbül-i gülzâra mı uyduñ

AEK. 29b

77

Fe'ilâtün / fe'ilâtün / fe'ilâtün / fe'ilün

(Fâ'ilâtün)

(fa'lün)

- 1 Nuşuş-ı dehr ile ey dil nedür senüñ bâruñ
Mekânı bilmesün çâh olur şad sâzuñ
- Açıqdan itme şağınur yâr ile mu'âmeleñi
Sev anı cân û gönülden duyulmasun razuñ
- Nihân olur mı hiç urğunluğum müjeñ oğuna
Yânında var iken ol gamze gibi gammâzuñ
- Garğ-ı bağr-ı niyâz oldu fülk-i dil cânâ
Dağı nihâyetî olmâz mı şarşar-ı nâzuñ
- 5 Ne gam cihânda saña şayd-ı murğ-ı 'aşk itmek
Senüñ koluñda iken böyle yâr-i şahbâzuñ
- (30a)⁴⁰Şikeste-ğâtır ider miydi Dürrîyâ seni yâr
Başuñda ummasa böyle eger senüñ yazuñ

AEK. 29b

⁴⁰ (30a) Sayfasının Derkenar Gazeli

GAZEL-19

Bezmümi ħûn itdi tiğ-i cevri dilber ey gönül
Ĥûn-feşan olsa gaml mı dide-i ter ey gönül

Çünkü ol dilber-i küttâb nazı tekmi eylemiş
Senden fi-niyazı eyle ezber ey gönül

Gördiler mecruh-ı yarüñ karnet-i bâlâsını
Tutdu dehri na'rayı eyleme ekber ey gönül

Va'd-ı vaslün isteme sözinde dil-ruba durmaz yine
Ber qarâr olur mu hiç mürşid-i enver ey gönül

Gelişin çemende dil-daruñ görüp ruşsârını
Bağunda pür müjde-i reşk oldu güller ey gönül

Sözlerüñ lü'lü-i şehvâr hem i'caz ider
Görmedüm 'alemde Dürrî-veş-i suhanver ey gönül

Ḥarf'ül-Lâm

78

Fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilün

- 1 Bûse-i ruhsâr-ı yâredür sîne-i iqdâm-ı dil
Ol civânuñ bu gülü koçmağdur ancak kâm-ı dil

Görmedi bir gün tulu'-ı mihr û vişal-i yârini
Zulmet-i hicr ile geldi geçdi heb eyyâm-ı dil

Çararçarin ol zâlim öldürmüşdür ol bî-çâreyi
Kûyuna zîrâ gideliden gelmedi peygâm-ı dil

Ben seni teşhîr için künc-i elemde ey perî
Eylerin sûzâna gamuñ nâr ile 'anber-i câm-ı dil

- 5 Rû-yi zerdinden mi bilmem âh servinden midür
Dillere düşdi güzel sevmekle Dürrî-nâm-ı dil

AEK. 30a

79

Fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilün

- 1 Ol yâr-i sitem-kâr ile bilmem nice olur hâl
Ol gamzesi hûn-ğar ile bilmem nice olur hâl

Biñ 'âşığı bir demde ider beste-i yek-târ
Ol gözleri sehhâr ile bilmem nice olur hâl

Zerd oldı yüzüm derdümi itmez dağı ifşâ
Bu dide-i hûn-bâr ile bilmem nice olur hâl

Mülk-i dilümi eyledi yağmaya teveccüh
Ol gözleri Tâtâr ile bilmem nice olur hâl

- 5 Her gonca-ı hüsnüñ olur elbetde hezârî
Ey Dürrî dil-i zâr ile bilmem nice olur hâl

AEK. 30a

80

Fe'ilâtün / fe'ilâtün / fe'ilâtün / fe'ilün

(Fâ'ilâtün)

(fâ'ilün)

(30b) Ruḥuñ şokmuş o sultân cemâl üstüne gül
1 Seyr ideñ nice yaqmış gül-i âl üstüne gül

'Aks-i ruḥsârını seyr eyle bu çeşm-i terde
Düşdi kûyuña hemân âb-ı zülâl üstüne gül

Pertev-i mihr-i melâhat peşine düşmüş anuñ
Yâr şanma şokunup kırmızı şâl üstüne gül

Dağ-ı bî-mârumı destümde benüm seyr eyle
Oldu guya ki müzeyyen yine dâl üstüne gül

5 Seyr-i bâğa gele şâyed deyü ey Dürrî-i yâr
Da'ima yola bakar çıkdı nihâl üstüne gül

AEK. 30b

81

Fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilün

1 Oldum ey meh-veş senüñ yâr gamuñ çekmekle dâl
'Aksidür cism-i nazâruñ âsumân üzre hilâl

Ben o şehbâz-ı hümâ pervâz-ı 'aşkum kim senüñ
Baña kâfidür ḥayâl-i ebruvanuñ per û bâl

Şimdi şâhbâ-yı melâmetdür benüm nûş itdigüm
Külle-i Ferḥâd'dan alsam ele n'ola sifâl

Tekye-i 'aşk û muḥabbetde ol abdâlüm ki ben
Gerden û dûş dil-i cânümde âhum oldı şâl

5 Dürrîyâ gevher-firûş-ı çarsu-ı dânişüm
Nazmuñ her satırı oldı rişte-i 'ağd-i hâl

AEK. 30b

82

Mefâ'îlün / mefâ'îlün / fe'ûlün

1 N'ola itmese baña cânân tenezzül
Hümâ hâke eyler mi bir an tenezzül

Dilâ şarşar-ı âhuñı kesme hergiz
Çün eyler ol serv-i hırâmân tenezzül

Selâmın diriğ eyleyüp bizden âyâ
Niçe itmez ol şâh-ı hûbân tenezzül

(31a)⁴¹ Başında sebû var iken bir gedânuñ
İder mi şeh-i dehre bir ân tenezzül

5 Bahr-i nazma ıalsa n'ola Dürrî-i hâmeñ
İder bahre gavvâş-ı 'ummân tenezzül

AEK. 30b

⁴¹ 31a) Sayfasının Derkenar Gazeli

GAZEL-20

'Aşinâ-ı bahriyâyum yok kenâra minnetüm
Kalmadı huşu û sürûrum mihr-i yâre minnetüm

Virdi garğa felek-dil girdâb-ı 'aşkıñda qarâr
Kalmadı şimden gerü hiç rûzgâra minnetüm

Gülşen-i mecânede şayt-ı merâhı dinlerüm
Yokdur ey dil hâşılı bağ-ı dehr-ârâ minnetüm

Buy-ı zülf-i dilberi benleri yetiştirdi benüm
Kalmadı hiç h'âce-yi misk-i şikâra minnetüm

Sinemüz çok şerha açdı tiğ-i 'aşkın dil-rubâ
Yokdur ey Dürrî mehaşıl lâle-zâra minnetüm

Qadı-yı şehri oldı şimdi bir kerem-kâr-ı şimâh
Yemin-i şeri'atle yoqdur bir deyyâra minnetüm

Behre-yâb ü neşve-i 'adli olup itdüm şafâ
Kalmadı aşlâ şerâba vü heveskâra minnetüm

Nûr-ı 'adlûñle munevver oldı 'âlem ser-tâ-ser
Kalmadı hiç ifnâya vü bi-dâra minnetüm

'Ömrünü itsün ziyâde devletün kılsün ferûh
Şimdi budur haşret pür derd ü kâra minnetim

Ḥarf'ül-Mim

83

Fe'ilâtün / fe'ilâtün / fe'ilâtün / fe'ilün**(Fâ'ilâtün)****(fâ'lün)**

- 1 Nice biz ey dil-i şeydâ ğam-ı dünyâ çekelüm
Varalum mey-gedeye câm-ı muşaffâ çekelüm

Ḳadrimüz çünki bilür yoğ serimüz erse göge
Bâşımız hırķaya gel ey dil-i şeydâ çekelüm

Dûd-ı âhumı felek olsa peyveste idemez
Çekelüm derdüñi ey ķâmet-i bâlâ çekelüm

Bir hedef olmadı çün nâvek-i maķşud-ı murâd
Tâbuñı ķavs-ı ğamuñ ey gül-i ra'nâ çekelüm

- 5 Ayâğuñ tozuna Dürrî gibi yüzler sürelüm
Kuĥl için dîde-i ğam-dîdeye cânâ çekelüm

AEK. 31a

84

Mef'ûlü / fâ'ilâtü / mefâ'ilü / fâ'ilün

- 1 Berg-i neşâtum itdi perişân ĥazân-ı ğam
Murĝ-ı şafâ vü zevķüm uçurdu fiĝân-ı ğam

Seyr eyle sînem üzre benüm ķanlı yaramı
Oldı şükufte-i 'aşķuñla erguvân-ı ğam

Urgun musun benüm gibi ol ķaş-ı yaya
Sineñde şerĥalarındur ey nâtüvan-ı ğam

Âĥir deler bu ne siper çerĥ-i tîr-i âĥ
Bâr-ı ğamuñla ķâmetüm oldu kemân-ı ğam

- 5 Sünbüldür âĥ-ı dil gül-i terdür bu tâze daĝ
Ey Dürrî cismüm oldu benüm gülistân-ı ğam

AEK. 31a

85

Fâ'ilâtün / mefâ'î lün / fe'ilün

(31b)⁴²Pây-mâl-ı 'itâbdur gönlüm
1 Ceyş-i gamla harâbdur gönlüm

Servi nâzum hevâ-yı zülfüñle
Baħr-i pür ıztırâpdur gönlüm

N'ola feryâd idersem ey meh-rû
Sîh-i gamlzen kebâbdur gönlüm

Baħş-ı 'aşkuñdan olmaz ben mağlûb
Katî hâzır-cevâbdur gönlüm

5 Fenn-i 'aşk ile bâb-ı gam mestûr
Bir mücelled kitâbdur gönlüm

Yemm-i hikmetdür 'ârif e Dürrî
Sufle-i tab'a serâbdur gönlüm

AEK. 31b

⁴² (31b) Sayfasının Derkenar Gazeli

GAZEL-21

Mestâne-i şahbâ-ı leb-i yâr oldım
Mecrûh-ı ser û her derd-i didâr oldım

Mürgân-ı bum itse n'ola başumda mekân
Mecnûn-ı ser û zülf-i siyahkâr oldım

Çalması benim şabr û sükûnum şimdi
Pervâne-i şem'-i ruħ-ı dildâr oldım

Pür bâr-ı cefâ pişe düşdü gönlüm
Raħm itmedi âşlâ bu kadar zâr oldım

Ey Dürrî o gül gamze-i 'işârın olalı
Bülbül-i zârda dil-i târ oldım

86

Fe'ilâtün / fe'ilâtün / fe'ilâtün / fe'ilün

(Fâ'ilâtün)

(fâ'lün)

- 1 Bade-i nâb içelüm hâzırânım şâd idelüm
Bend-i gâmdan dil-i dîvânemüz âzâd idelüm
- 'Andelib dil-i şûridemüzi hem-dem idüp
Gülistâna varalum nâle vü feryâd idelüm
- Dil ü cânı yaçalum şem'-i ruğunla yârüñ
Yanmağa bir iki pervâne-i mu'tâd idelüm
- Vaşf-ı cânânı yüzerken döktür ise medâr
Merdum-ı didemüzi hâll idüp imdâd idelüm
- 5 Sâkıyâ 'ayş ü şafâ demleridür sâğarı sun
Elem ü guşşa şimden gerü berbâd idelüm
- Âteşin meyl itdi hâne-i âlâmı hebâ
Dürrîyâ 'ayş ü tırabb kaçrumı bünyâd idelüm
- AEK. 31b

87

Fe'îlâtün / fe'îlâtün / fe'îlâtün / fe'îlün
(Fâ'îlâtün) (fa'lün)

- 1 Tûtîyem la'l-i şeker-bâruña mâil oldum
Bülbülüm gonca-ı gülzâruña mâil oldum
- (32a)⁴³ Secde kıldum görüp ey meh-kaşuñ mihrâbın
Tîg-i ebrû-ı kemân-dâruña mâil oldum
- Zîr-i pâyuñda senüñ mûr-ı dil olmaz yürürseñ
Nâz ile şîve-i refârûña mâil oldum
- Göriccek zülf-i ham ender ham destâr-ı kujeñ
Vaşfunâ tarzuña etvâruña mâil oldum
- 5 Ehl-i derde göricek luţf yüzinden nazaruñ
Neki nergis-i bî-mâruña mâil oldum
- Bu selâsetle görüp vaşf-ı ruhunda yârüñ
Dürrîyâ ben senüñ eş'âruña mâil oldum AEK. 31b

⁴³ (32a) Sayfasının Derkenar Gazelleri (22-23)

GAZEL-22

Dil-i âteşin kendüme uğramasa yâr
Nâr-ı pür süz gibi esmez idi böyle didem

Dil-i hâkımı benim tâb-ı toz-ı 'aşkuñ
Bed-baht eyledi şimdi yine ey yâr-i besîm

Komadı bende toz-ı 'aşkın âb-ı şekîb
Teşnelikten iderin la'l ile cânım neyleyüm

Olsa pür teb teb-i 'aşkuñla eger âb değil
Haşre dek başuma muhtâc ola gülzâr benim

Dürrî-yi bendeñi lütfüñdan İlâhî hıfz it
Nâsa şol degme encüm ide şî'r gibi hıccetüm

GAZEL-23

Cefâkâr olduğun bilsem dâm-ı yâre düşürmezdim
Bu deñlü bî-vefâluñ ben o dildâra düşürmezdim

Bu hâk-ı deşt-i 'aşkı böyle bî-hâşıl bileydin ben
Aña şahum sirişkünüñ şahñ-ı hemvâra düşürmezdim

Aña hayrân isem ellere aşla yâr olmadın ben
Elimüzden şişe-i nâmusu kühsâra düşürmezdim

Çorçar bir gören beni cânâ gelir bu kula dil-i zârı
Bu deñlü lütf ü ihsânî gamm-ı yâre düşürmezdim

Ol âhû dide pek vaşî imiş bilmezdim ey Dürrî
Aña hem-nişin olaydum dâim efkâra düşürmezdim

88

Mef'ûlü / mefâ'ilü / mefâ'ilü / fe'ûlün

- 1 Sevdim o cefâ-kârı vefâdâr ola derdüm
Terk ide cefâsını baña yâr ola derdüm

Sermaye-i 'ömrüm varup ol h'âce-i hüsne
Kâlâ-ı vişâli ile bâzâr ola derdüm

Fâş itmedi 'aşkını o mañuñ yoñsa muqarrer
Manşûr dili zülfine berdâr ola derdüm

Ağyâr-ı sitem-kâra vefâlar ide ol şâh
Lâyık mu baña cevri ide bî-mâr ola derdüm

- 5 Ey Dürrî şeb-i gâmda figânumdan âhımı
Nâz uyhusunu terk ide bî-dâr ola derdüm

AEK. 32a

89

Fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilün

- 1 İltifât-ı yâr ile dil-şâd û hurremdür bu dem
Şâhid-i maşşûduyuz âğuş itdi bî-gâmdur bu dem

Sâgar-ı luţfunu görüp yârüñ sefâ sürdüñ yeñiden
Sitem-i gam nûş eyledi ağyâr sersemdür bu dem

Ben külâh-ı nâzı ayr görsem bugün 'arşa n'ola
Dil-i harîm himmet-i cânâna maħremdür bu dem

- (32b) Şâh-ı gonca destine aldı zümrüd sâğarı
Bâğda 'işretle bülbüllerle ħamdur bu dem

- 5 Ėam-ı bekâ maħremdi bîgâne idi evvel zevk û şevk
Maħremüm bîgânedür bîgâne maħremdür bu dem

Gül açıldı şayt-ı bülbül tutdı afâkı yine
Dürriyâ zevk-ı şafâ-baħşâ-yı 'âlemdür bu dem

AEK. 32a

90

Mef'ûlü / mefâ'ilü / mefâ'ilü / fe'ûlün

- 1 Tekye-i dilde seni mihmân ideyüm
Bu vech ile cânım saña qurbân ideyüm
- Ağyâr-ı kilâb uğramasun kûyuña cânâ
Etrâfını eşkim ile 'ummân ideyüm
- Derd-i dil-i pür zaḥmı disem vârsam o şâha
Şekvâ-ı ḥadeñg-i ğam û hicrân ideyüm
- Başı kıoysa yâlin ayak abdâlı olurđum
Ḥamâma kıoyup dilberi 'üryân ideyüm
- 5 Mengûş-i be-nâ-ġûş ide şâyed dürr-i nazmum
Bir vaşf-ı pesendide-i cânân ideyüm
- Ey Dürrî varup mey-gede şadrında otursam
Bir zevkı-i ḥased-gerde-i sultân ideyüm

AEK. 32b

91

Mef'ûlü / mefâ'ilü / mefâ'ilü / fe'ûlün

1 Şimşir-i ğam-ı 'aşkı kıddüñ parelesün sînem
Tek derd ü elem görmesün ol dilber-i nâzük-fem

Ey yâr-ı perî-i peyker zülfüñ ne 'aceb ejder
Biñ 'âşığı maḥv eyler ursaydı eger bir dem

Bir kez ne mümküñ ekmezsen zaḥm dil-i 'uşşâka
Biñ kerre urursun şimşîr-i ceffâr-ı ğam

Bu pîre-zen-i dehrüñ çok zehr-i ğamlımı yutdum
Âḥir beni de itdi Ferhâd gibi sersem

5 Sînemde olan dâğa olmaḳda revân eşküm
(33a)⁴⁴ Gûyâ gül-i gülzâra ey Dürrî düşer şebnem

AEK. 32b

⁴⁴ 33a) Sayfasının Derkenar Gazeli

GAZEL-24

Gider zevk hemân itmez olur bülbül şadâ bir gün
Gül-i gülşende kıalmaz rüzgâr eyler hebâ bir gün

Çıkarup taht-ı zümrüd üzre maḡrûr olmasun gonca
Giribânın anuñ şad çak ider dest-i fenâ bir gün

Fenâ bezminde mest olmuş yetim geçmiñ cihândan hem
Elinden eksik olmazken şarâb-ı dîlküşâ bir gün

Ƙo gitsin ehl-i câh emr ile zibâyı bu dünyâdur
Bilmez nûş ile anlar cümle yeksân ola bir gün

'Acep lütf eyler idüñ zülf-i dildâra varup gülşene
Dimâĝ-ı cânımı kılsan mu'aḥtır ey şabâ bir gün

Ümidüñ kesme Hâkdan rüzgâr-ı bü'l-'acepdür bu
Dürr-i maḳşûd olup şabr it küşâda Dürrîyâ bir gün

Harf-i Nûn

92

Fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilün

- 1 Yine hırama çıkarmış o kâmet-i mevzûn
Kıyâmeti göresin yârin ey dil-i maḥzûn

Ne gelse gönlüne aşlâ yer eyleyüp kalmaz
Felekde görmedüm ayine gibi sâde durmaz

Benüm memâlik-i 'aşk û muḥabbetüñ şâhı
Cinânda bâşına sulṭân ider memâlik Mecnûn

Nigâh-ı luṭfuñu itme dirig zirâ kim
Beni saña o bakışlardur eyler meftûn

- 5 Nice kâddi olmazsın anuñ ey Dürrî
Ele alınca girer gönlüme mey-i gül-gûn

AEK. 33a

93

Fe'ilâtün / fe'ilâtün / fe'ilâtün / fe'ilün

(Fâ'ilâtün)

(fâ'lün)

- 1 Alınup âteş-i hışmıyla şehâ derler sen
Gerçi bir hûbsun amma ki 'acâyip betersin

Şormaduñ hâlümi bir kez baña raḥm eylemedüñ
Ne cefâ-pişe olursun ne 'acep dilersin

Ṭam'-ı hâm idüp umsam n'ola vaşluñ her-bâr
Bir meh-i evc-i bâlâ dilbersin bir sensin

Kendi kendime cünûndan ider şanma kelâm
Ezber eyler dil-i Dîvâne muḥabbet dersin

- 5 Yazmadı defter-i 'uşşâka deyü çekme elem
Dürrîyâ gönlünü şâd eyle ki ser-i defterdesin

AEK. 33a

94

Fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilün

- 1 Olmasun âlûde 'azm-i kûy-ı dilber eyleyen
Varmasun aña dil-zâlüma ki miğfer eyleyen
- (33b) Gerçi çoğdur 'âlem-i 'aşkuñ nice dil-keş-perî
Kûy-ı dilberdür derunumda benüm yer eyleyen
- Var iken bi'l-ḥayavât-ı la'l-i dilber bilmez
Niçün eyler arzû-ı şehd ü şeker eyleyen
- 'Andelibüñ nağme-i feryâd ü eşk-i âlidür
Gülşen içre goncayı elendürüp ter eyleyen
- 5 Dürrîyâ tab'ûñ senüñ kibrît-i aḥmerdür meger
Heb odur eş'âr-ı ma'nidâruñı zer eyleyen

AEK. 33a

95

Fe'ilâtün / fe'ilâtün / fe'ilâtün / fe'ilün**(Fâ'ilâtün)****(fa'lün)**

- 1 Virürdi derd-i gam-ı guşşa rızâ neyleyeyin
Buymuş çün kim baña her qazâ neyleyeyin
- Künc-i gamda n'ola ney gibi enîn eyler isem
Bağrumı deldi benüm siḥ-i cefâ neyleyeyin
- Söylemezsüñ baña gel söyle eger esir ettüñ
Vireyin cânı dehânuña kirâ neyleyeyin
- Beni ferdâya şalup cevır ü cefâ eylersüz
Yine dersin kı figân eyleme yâ neyleyeyin
- 5 Vaşlı kâlesine ol ḥ'âce ḥüsnüñ Dürrîyâ
Vireyin naqd-i dil ü cânı behâ neyleyeyin

AEK. 33b

96

Mef'ûlü / mefâ'îlü / mefâ'îlü / fe'ûlün

- 1 Hicründe içerse ben bî-ğam mu şanursun
Her câm alanı destine sen Cem mi şanursun
- Ey pîr-i muğân baña gösterme şarâbı
Sen duğterüni mihrüne mahrem mi şanursun
- Ey şeyh hemân cinnet ile tekyeñ öpersüz
Meyhâne ile gülşeni yâ kem mi şanursun
- Ehl-i dilde üns gerek insân olân ey dil
Her gördüğü sen meger adem mi şanursun
- 5 Şâhum sözimi diñleye hiç dinlemez oldı
Zehr-i ğam içerse beni sersem mi şanursun
- (34a)⁴⁵ Tîr-i ğamla dil dağı büryân olupdur
Ey Dürrî hemân pûte-i sînem mi şanursun
- AEK. 33b

⁴⁵ (34a) Sayfasının Derkenar Gazeli

GAZEL-25

Rû-ı zevk-ı âyine-i dilde hedâyâ olsun
Şaykal-ı câmu sür ey sâkı mücellâ olsun

İderin küşte rakibi bulıcağ ister ise
Kûy-ı dilber harem ü Ka'be-i 'ulyâ olsun

Varmağa bulmaya yol aña rakib der dil
Kûyuñ etrafı sirişküm ile Dürrîyâ olsun

Bulur ehl-i deni yeter ğam ü zâ'il gerdûn
Kûh-ı Kaf'a kaçup ister ise 'anķâ olsun

Göster âyine-i ruhsârufı dürr ü kand-i lebüñ
Dürrî-i ğamzede bülbül gibi guyyâ olsun

97

Mefâ'îlün / mefâ'îlün / mefâ'îlün / mefâ'î lün

- 1 Kemend-i zülf ger giryân-ı bend olayın
İrüp murâduma 'aşkıında behre-mend olayın
- Esir-i 'aşkı olânlar görünce kâkülünü
Şafâ-ı hâtır iledür ki dürr-i kemend olayın
- Hevâyı terk ideyin tâlib-i şadâ olayın
Meşâyihâ varayın gûş-gir-i pend olayın
- Rağibi itmez isem tîğ-i âhum ile helâk
Cihân-ı sefilede nâ-merd ü nâ-pesend olayın
- 5 'Acep mi hâme-i Dürrî yâzarsa vaşf-ı lebûñ
Bu kâr-ı vüş'atle der ki hûbb-ı kıand olayın
- AEK. 34a

98

Fe'îlâtün / fe'îlâtün / fe'îlâtün / fe'îlün**(Fâ'îlâtün) (fa'lün)**

- 1 Gözlerümden demidür eşk-i fürâdan yürüsün
Bâd-ı 'aşkuñla şehâ nice 'ummân yürüsün
- Rûz-i vaşl irdi şitâ-ı gam mihrine akıtdı
Demidür zevrağ-ı peymâne-i raşşân yürüsün
- Pây-mâl eyle yine mûr-ı gamı ey sâķi
Süre gülgûn-ı mey nâb-ı firûzân yürüsün
- Râhgüzârında yüzüm ferş-i kıadem eyleyeyin
Tek hemân luţf idem ol âfet-i devrân yürüsün
- 5 İdelüm kıal'a-i endûh vü dili yine harâb
Buyursun ceşş-i şafâ-ı mey-tâbân yürüsün
- Nevbahâr oldu gözlendi cihân ey Dürrî
Cânib-i güleşene şimden gerü yârân yürüsün
- AEK. 34a

99

Fe'ilâtün / fe'ilâtün / fe'ilâtün / fe'ilün

- (34b) Dil-i şeydâyı dilber eyledi efkâr var olsun
1 Derunumda yer itdi ol kamer-ruhsâr var olsun

Nesim-i luţf ancak çok rûz tâ açdı hâne-i dilde
Hadeng-i cân-sitân gamze-i dildâr var olsun

Beni ber-dâr itdi 'uşşâka içlenür firâr itdi
Kemend-i kâkül-i yâr şeker-güftâr var olsun

Gördi meyl ide şâyed ol hezâr bağ-ı istignâ
Hele dağ-ı gamıyla sînemüz gülzâr var olsun

- 5 Raqibi hâtır Dürrî ancak urmuşsun işitdüm
Güzel itdün elün ey yâr-ı şirin-kâr var olsun

AEK. 34b

100

Fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilün

- 1 Dilber-i bî-vefâya 'aşk olsun
'Âşık-ı bî-nevâya 'aşk olsun

Nûş olân dest-i yâr-i meh-rûdan
Bâde-i pür şafâya 'aşk olsun

Ėamı gül-i pür-gubâr olursa gönül
Sağar-ı dil-kuşâya 'aşk olsun

Tekiye-i 'aşk-ı dilrübâda müdâm
Çekilen hûy û hâya 'aşk olsun

- 5 Derd-i 'aşka teknil eylemede
Dürrî-i mübtelâya 'aşk olsun

AEK. 34b

101

Fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilün

- 1 Şarf ider naqd-i sirişkin dilrübâsın isteyen
Yoluna cânlar fedâ eyler vefâsın isteyen
- İstesin vaşlını varup dâr-üş-şifâ-ı kûyuna
Rağm-ı şimşîr-i ğam-ı 'aşkuñ devâsın isteyen
- Ey şeh-i mülk-i cefâ şahrâ-ı 'aşkuñda senüñ
Küşte-i şimşîrüñ olsun mu ger belâsın isteyen
- (35a) Heb 'alâ yoğdan müberrâ itmek ister kendüsün
Bu cihânuñ hâşılı zevk-i şafâsın isteyen
- 5 Hâk-i pâyüñde ğubâr olmak gerek
Buse-i dâmân-ı yâr pür cefâsın isteyen
- AEK. 35a

102

Fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilün

- 1 Senc-i 'aşkuñ bağrını delmiş hezâran neylesün
İtmeyesün ney gibi ey gül âh-ı efgân neylesün
- Ru'yet-i didâruña tâkat getürmezken melek
Ey perî inşaf ide bî-çâre insan neylesün
- Dutmadı bir ğün murâd üzre deyü şekvâyı ço
Ruzğar ey dil-i muhâlif çarğ-ı gerdân neylesün
- Nâr-ı 'aşkuñ itdi pür tebb bağrını yândurdı hep
İtmesün cânâ gönül çâk-ı giribân neylesün
- 5 Kûyuñâ varsa görünmez gizlenürsün ey perî
Hayret-âlûd olmasun 'uşşâğ-ı nâlân neylesün
- Va'ad-i vaşl itmek murâd itse komaz bahtuñ senüñ
Nâ-müsâ'id tâli'üñ ey Dürrî cânân neylesün
- AEK. 35a

103

Fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilün

- 1 Hâb-ı nâzuñ ey perî artırma zârumdan şaşın
Ruşende nâle-i bî-ihtiyârumdan şaşın
- Kûyuna uğratma luğf eyle raqibi dostum
Nâr-ı 'âlem-ı sûz-ı âh-ı pür şerârımdan şaşın
- Cevrûñ efzûn eylemedüm ifşâ-ı nâz olsam
Ey perî-peyker bu hışm-ı eşkiyâ-ı Rûmdan şaşın
- Ey raqib-i bed-likâ hâk ile yek itme beni
Gözüñe girer senüñ aqır gubârumdan şaşın
- 5 Atma kendüñ rezm-gâh-ı 'aşqa ey Dürrî hele
(35b)⁴⁶ Gâfil olma gamze-i hûn-riz-i yârümden şaşın

AEK. 35a

⁴⁶ (35b) Sayfasının Derkenar Gazeli

GAZEL-26

Bir nâzı güzel didesi şebâr güzelsin
Bir şivesi çok gamzesi gammaz güzelsin

Ol gamzelerüñ ikisi de âfet-i cândur
'Uşşâkı helâk itmede ser-bâz güzelsin

Bir an yüzüñi görmeseñ ol an ölüñüz biz
Bilmem bize ne itdüñ ne füsûn-bâz güzelsin

Gül görünür ol ruğı alnuñ gehi âteş
İtdüñ bizi hayrân ne sihirbâz güzelsin

Vaşfuñda kuşur eylese Dürrî n'ola cânâ
Ta'bir idemez hüsñüñi mümtâz güzelsin

104

Fe'ilâtün / fe'ilâtün / fe'ilâtün / fe'ilün

(Fâ'ilâtün)

(fâ'lün)

- 1 Dest-i sâkıde yine ratl-i girân olsun Dürrî
Dide-i dilden ğam-ı dünyâ nihân olsun Dürrî
- Ķânımı içmek murâd eylermiş ol şûh-ı cihân
Hiç aña içitmez bir meze nûş-ı cân olsun Dürrî
- Bezm-i meyde yâre yânmaz hâni şanmak dimez
Câm dolsun 'ûd gelsün ter-ĥumâr olsun Dürrî
- Va'de-i vaşluñ ferâmûş itme minnet eylersen
Pir-i muġañda rişte-i cân-ı reyĥân olsun Dürrî
- 5 Nazımla her dem muġayyed olsam ey Dürrî n'ola
Vaşf-ı ĥar yârda bir dâsitân olsun Dürrî

AEK. 35b

Ĥarf'ül-vâv

105

Mef'ûlü / mefâ'ilü / mefâ'ilü / fe'ûlün

- 1 Nedür deyü bañâ şorduġda 'arz idüp pehlü
Didüm ki künc-i tılsım-ı vefâdur ey meh-rû
- De gül kılıf görinen rûy-ı mâh-ı ġarrâda
Düşürdü tîġini ruĥsârı üzre ol dil-cû
- Egerçi vaĥşet ider râm olmadan bir ġün
Kemend-i âhuma uğrâr o gözleri âhû
- 'Aceb de gül iki yâr-ı ġadimdür anlar
Dönerse cân ile bâş ile sâġar üzre şû
- 5 Dizüp dürr-i süĥanın silk-i muġarra Dürrî
Belâġat ehline seyr itdirür nice lü'lü'

AEK. 35b

Harf'ül-He

106

Fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilün

- 1 Buse-i ruhsâr-ı yâri vefâ girmez ele
Şuret-i âyine-i 'âlem-nümâ girmez ele

Kaldı künc-i gamda pür jeng-i elem mirât-ı dil
Âh kim câm-ı şarâb-ı dil-kuşâ girmez ele

- (36a)⁴⁷ Eyleme ümîd-i bûse seyr-i rûya kâ'il ol
Çünkü ey dil âfitâb-ı pür ziyâ girmez ele

Ey gönül dâm-ı niyâz ile şikâr olmaz o yâr
Aña çok himmet gerekdür ol hümâ girmez ele

⁴⁷ (36a) Sayfasının Derkenar Gazelleri (27-28)

GAZEL-27

Kâküllerin şalınca ol meh-rû peykâmna
Üftâde oldu murg-ı dil 'aşkuñ duzağna

Rûyı yanında zülfini murg-ı dil itdi câ
Bülbül gibi itdi mekân gül budağna

Yanun şâhum bulurdu o meh-pare kendüne
Bir kez baqtı sinem-sûz dudâğna

İrdi hâtun lebûñ öperüz bu nehârda
Cânâ bakar mı kimse şarâbın bağna

Vaşfında güher eyledü Dürri bu şi'ir beni
Mengüş iderse lâyıq o meh-rû kulağna

GAZEL-28

Yaruñ bunca 'âşık-ı şeyda dile olduğna
Dîvâne oldu kendüni urdu bu bağna

Berberüñ luftunu göresin şayet ey gönül
Sür rûyuñı şu gibi o servüñ ayağna

Şanma göğsün bañr-ı ummândur bedîr olan
Dilber düşerdi zülf-i siyâhın yafiâğna

Dağ-ı derûn-ı pür üzre dökti demirinin
Güyâdöküldi aqçe erenler çerâğna

Bir şarşar-ı hazâna bakar cümlesi hemân
Dirsen bakar mı 'ârif olanın bağna

Dürriye iltifât edeli gülistânda yâr
Güldeste-i şafâsı sığınmış kucağna

- 5 Hâneñe varam dimiş dilber varursa bu gice
Sineye çek böyle fırsat daimâ girmez ele

Yazdı yârân şafha-i câna görüp bu şi'irüñi
Didiler kim böyle tuhfe Dürrîyâ girmez ele
AEK. 35b

107

Mef'ûlü / mefâ'ilü / mefâ'ilü / fe'ûlün

- 1 Hiç kimse duymadı kelimatım o şâh ile
Çok 'arz-ı hâl-i derd-i dil itdüm nigâh ile

Yokdur yânında farkı rakib ile 'âşıkun
Bed-hâhı bir tutar o perî hayr-hâh ile

Şad sâle devr olursa şeb-i zulm içre ben
Haşmuñ uram sevâd-ı dilün tîr-i âh ile

Ĥavfım budur bizi kim ider gird-yâr-ı gam
Yokdur ten-i necefimizün farkı gâh ile

Ĥam çekme yetti deyü maşşuda Dürrîyâ
Herkes irer murâdına luţf-ı Âllâh ile

AEK. 3

108

Fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilün

- 1 Tîr-i murâd berf oldu bahtumda
Yârün cefâsı ber-ţaraf oldu bahtumda

Rûy-ı rakibe baqdı güzel etdi hâţrum
Tağdir-şikeni hep telef oldu bahtumda

Nisân-ı luţf-ı Ĥaqq ile ey meh-liqâ gönül
Lü'lü-ı 'aşkuña şadef oldu bahtumda

- (36b) Yârün yânında göz ile düşdi yere yüzü
Rûy-ı rakib pür kelef oldu bahtumda

- 5 Şimdi hayâl-i lü'lü dendân-ı yâr ile
Ey Dürrî dilüm necef oldu bahtumda
AEK. 36a

109

Fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilün

- 1 Za'f-1 hicrũñ zerre itse göñlüm almaz seni ele
 Ğûşuña girmez fiġânũm çarha dildilũm virse
- Ĥâne-i târik-i cismũm deldiġinden târ göñũl
 Pertev-i mihr-i vefâñ ümid-vârum kim gelse
- Nevreside meyve-i vişâlũñ ele lâ-taa'mî al
 Olsun ey nâzũk-nihâl bâġ-1 nâz olsun nâm ile
- Niçe demdür ser-firâz-1 dergâh-1 'uşşakıyum
 Deġmedũm yânuñda şâhum kâkülũñden bir tele
- 5 Cism-i zerdũm şun'unla gâh eyledi gerçi felek
 Âşiyân-1 murġ-1 yâm-1 'aşq yâr eyler hũmâya
- Olalı Dürrî hevâ-1 zũlfũñũñ almaġa biri
 Herbir şabr û kararũñ virdi ser-tâ-pâ ile
- AEK. 36b

110

Mef'ülü / fâ'ilâtü / mefâ'ilü / fâ'ilün

1 Olur vişâl için dergâh şöyle gâh böyle
Olmazdu mişli şehri olmasa o mâh böyle

Zülf-i nigârı bir kez koqlamaq naşib olursa
Ruşsat virür mi baña baht-ı siyâh böyle

Şahrâ-ı sînem üzre yer bir elif de güldür
Ümmid-i şer ile esb-i gam itdi râh böyle

Terk it riyâ-ı tâc-ı edhem pür nûr eyler dil
Pir-i muğândan el al gel ki külâh böyle

((37a)⁴⁸Dürrî o nahl-i nâzük şeftalü sen kıparırdun
5 Oldı bize bu yüzden luft ile böyle

AEK. 36b

⁴⁸ (37a) Sayfasının Derkenar Gazeli

GAZEL-29

Yokdur şanma 'aşk ile cisminde yâreme
'Âşık ömrüne yâre eyleme yâre yâreme

Âb-ı şafâ bu cerh-i felekden gelür mü nâme
Durmaz gelürse de bu dil-i pâre pâreme

Düşerim görünce beñler gibi çâh-ı çine
Ehl-i reşed-veş oldı nigâhum sitâreye

Bâzâr-ı vaşlı itmiş iki nef' i benle
Ol şâh-ı hür nâzım çaldı pâreye

Yazınca hüccet-i 'aşkında ol peri
Dürrî bir zaman ola bulmaya araya

111

Mef'ûlü / fâ'ilâtü / mefâ'ilü / fâ'ilün

- 1 Luţf itme raķib-i ħara hergiz sitem eyle
'Uşşaka cefâ eyleme şâhum kerem eyle
- Dünyâ ğamını çekme bulup yâr-ı münâsib
Bir köşeye var saĝar ile def'-i ğam eyle
- Gül câmını aldı ele ey bülbül-i şeydâ
Pâ-sebüķ ne durursun yürü bâĝa nâĝam eyle
- Bir bûseye şatdum saña cân-ı dil-zârı
Ey şûĥ-ı cihânum yürü var dem-i ķadem eyle
- 5 Yolunda o mâhuñ döke gör eşküni Dürrî
Vuşlat ise murâduñ yürü bezl-i derem eyle
- AEK. 37a

112

Mef'ûlü / fâ'ilâtü / mefâ'ilü / fâ'ilün

- 1 Ƙullarına luţf idüp itmeyeler âh vâh
İşte gönül dehrde böyle gerek baña şâh
- Olalı efgende-i çâh-ı zenaĥdân-ı yâr
Naķş-ı sipihr-i ğamlı buldu gönül bî-şebâh
- Ĥâre koyup egnüñe baĥr-i ğamuñ mevcine
Uĝrama gel ey gönül saña yeter bir külâh
- Ĥâneñe çâgiram gelür zâĝ-raķîbi müdâm
Çâĝırursañ dilber u yâri çâĝir ĝâh ĝâh
- 5 Cevrüñle bî-günâh Dürrî olursa tebâh
Cümle beyte şekl-i âdem ķaddi üzre nebâh
- AEK. 37a

113

Mefâ'îlün / mefâ'îlün / mefâ'îlün / mefâ'î lün

1 Gönül baħründe geh ħayrân gehî feryâd-ı zâr üzre
Belli olmaz ŧitâ faşlından Dürrîyâ bir qarâr üzre

Yine zîr-i saĥâbelerdi ħurşid-i cihân-ârâ
Değildür zülf-i mişkini ruĥ-ı gül-gûn-ı yâr üzre

(37b)⁴⁹ Beni yâĥutla sâķî-i meclis eyledi tezyîn
Değildür ħatreler câm-ı ŧarâb-ı ħüşk-var üzre

Gözüm dutsa ħaçınasum ber hümâ-ı muĥnî-i bikri
Olur ŧâhbâz-ı ŧab'um anı itse ŧikâr üzre

5 Sirişk-i çeşmüm ey Dürrî 'acep mi her zamân aĥsa
Olupdur senüñ ġamla ŧiŧe-i dil inkisâr üzre

AEK. 37a

⁴⁹ (37b) Sayfasının Derkenar Gazeli

GAZEL-30

Bâd itdi ne yine ġonca-ı ġülzârı küşâda
Bülbül-i naġamât üzre dil-i zârı küşâda

Öpsem olur ol dilber nâzık tenini ġûyâ
Bâġ-ı ruĥuñ ŧanur gül-i bîmârı küşâda

Teng ile sinemde olan ŧerĥayı seyr it
Bâġ-ı ġamuñ meyvesi yine izĥârı küşâda

Pür jeng-i ġam ey felek âyine ġörünce
Âyine-i kâm dil-i 'imĥârı küşâda

Beste-deĥen ġamdur o deñlü ġümrâhum
İde deĥre Dürrî-i bî-mârı küşâda

114

Mef'ûlü / fâ'ilâtü / mefâ'ilü / fâ'ilün

- 1 Terk eyledi bizi o şâh-1 nüktedân yine
 Nâr-1 firâk ile nâlüm bir zamân yine
- Çok kânlı yâralar açan sînem üstüne
 Gülzâr-1 gamlda gösteren erguvân yine
- Çâk ideyin bu sînemi tâb-1 firâkla
 Derdüm cihâna ola benüm hep 'ayân yine
- Sînem hadeng-i firqâtına ta'lim-ğânedür
 İtse 'aceb mi dil-i ceres-âsâ figân yine
- 5 Bir lahza faşl-1 gülde hezâr olsa şâd eger
 Ey Dürrî zâr ider ey bim-i hazân yine

AEK. 37b

115

Fe'ilâtün / fe'ilâtün / fe'ilâtün / fe'ilün

(Fâ'ilâtün)

(fa'lün)

1 Ref idüp zülfünü mihr-i ruḥ-ı tâbân olsa
Açılup gonca-i bahtum gül-i ḥandân olsa

Açılurdu der-i maḳşûd eger ol meh-liḳâ
Germ olup bade ile çâk-ı giribân olsa

Genc-i maḳşûdu yine anda bulur rind-i cihân
Mey-firuşuñ taḳdir-i ḥânesi virân olsa

Dilber-i ma'il-i aḡyâra göñül virmem ben
Sevmezin ḥüsn ile ger Yûsuf-ı Ken'ân olsa

(38a)⁵⁰ Pendümi diñlemez ol yâr benüm ey Dürrî

5 Ğûşuna almaz eger la'l-i Bedeḫşân olsa

AEK. 37b

⁵⁰ 38a) Sayfasının Derkenar Gazeli

GAZEL-31

Şekvâ-ı baḫr ü yârufı nâdâna söyleme
Bimâr cevriyüm deyü yâbana söyleme

Bûsen deḫânın itme taḫâ ey göñül şaḳın
Söz geçmez aña yok yere cânâna söyleme

Yâre duyurma çileñi meclisde yan gelüp
Şabr eyle keyf-i bâdeye mestâna söyleme

Yusûf gibi cay-gir düşmañdan it ḫazer
Esrârufı göñül şaḳın iḫvâna söyleme

Âḫvâluñı nigâh ile 'arz eyle Dürrîyâ
Şehriyâra gel ol meh-i tâbâna söyleme

116

Fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilün

- 1 Dil-nivâzum gitme seyr-i gülşene ağıâr ile
Serv-i nâzum eyleme gülünü ülfet hâr ile
- Nev-civânum beste-i zencir-i zülfün itmeseñ
Çoğdan eylerdüm sefer sâhrâya âh-1 firâr ile
- Hiç zevâl irmez senün mihr-i ruḡ-1 pür tâbuña
Bir değıldür âfitâb-1 çarḡ-1 nâmdâr ile
- Yolda gördüm yâri okmuş ğamzesi tigin ele
Seyre çıkmış şanki bir cellâddur hünkâr ile
- 5 Minnet Âllâh'a dil-i pulâd-1 süḡan-1 yârümi
Dürrîyâ nerm eyledüm bu âh-1 âteş-bâr ile

AEK. 38a

117

Mef'ülü / fâ'ilâtü / mefâ'ilü / fâ'ilün

- 1 Bülbül figâna başlaya 'âlem bâhâr ola
Lâyık mıdur ki 'âşık olân bî-ḡarâr ola
- Reşk-âver-i canân olur ol bezm-i dil-firib
Gülzâr ola şarâb ola ol gül-i zâr ola
- Ayr bilme asitândur luḡ-1 yârdan
Şayed küşâde eyleye bir rûzgâr ola
- Dam-1 niyâzı aynaya göredür kimin müdâm
Şayed saña o gözleri âhû-1 şikâr ola
- 5 'Uşşâḡa târ-1 zülfün ola ḡayd-1 bend-i 'aşḡ
Ammâ dil-i raḡibe şehâ târümâr ola

Vaşfında gevher eyledüm ey Dürrî nazmumu
Şayed ki ğuşuña o şehün ğuş-dâr ola

AEK. 38a

118

Mefâ'îlün / mefâ'îlün / mefâ'îlün / mefâ'î lün

- 1 Seher gülden virünce bâğa ebr-i cân-fezâ müjde
 Kulağdan bülbüle itdi nesim-i dil-küşâ müjde
- (38b) Görüp şâh-ı şitâya dest birdün hadd-i nevrûzuñ
 Şitâb irüb şeh-i bağa ider biñ şabâ müjde
- 'Arûs-ı gülle cem' oldu deyü dâmâd-ı gülzârı
 Çemen ehline eyler dâye-i ebr-i hevâ müjde
- Çıkarmış Ka'be-i kûyundan ol meh-veş deyü ey dil
 İder biñ ümidüm cân-ı zâra da'ima müjde
- 5 Saña ol şâh-ı behcet menşub-ı vişalin ider derler
 Müheyyâ eylemenüñ var mamelekden Dürrîyâ müjde
 AEK. 38a

119

Fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilün

- 1 Yandı şem'-i meh-i ğarrâ-ı şeb-ârâ bu gice
 Yüze 'arağ oldu yine 'âlem-i bâlâ bu gice
- Açdı sükkân-ı felek seyre bu Sûru o zaman
 Anda şanmak kime oldu yine peydâ bu gice
- Kaftanûlar giydi donandı yine kuttân-ı felek
 Sûr seyrine gelüp itdi temâşâ bu gice
- Şanmañ ol şühana ziyâ virdi ol iki meş'al
 İndiler hep yire mihr-i meh-i ğarrâ bu gice
- 5 Şubha dek birbirine yine hû-dâr oldu
 Ol iki taze vü ter-i nağl-i dil-ârâ bu gice
- Reşk iderse n'ola sûr-ı şafâya Dürrî
 'Âkifân-ı hürrem 'âlem-i bâlâ bu gice
- Kefîm bahşı o dem kim dürrüm ifşâ' oldu
 Şanki kef-i zâhir idüpdür yemm-i Hâzâra bu gice
- Nağl-i peyvendi berd-mend ola deyü eyitdi
 O felek kadre du'âlar dil-i şeydâ bu gice
 AEK. 38b

120

Fe'îlâtün / fe'îlâtün / fe'îlâtün / fe'îlün

1 İçecek geldi hümâ neşve-i şahbâ gözüme
Düze gelmezse n'ola şimdi bu dünyâ gözüme

(39a)⁵¹Bağsam 'ârızuña 'âlem görmez çeşmüm
Görmesem la'lüñi gelmez mey-ğammâra gözüme

İtmese bâğa ta'alluk-ı nazâr-ı merhametüñ
Görinür nergis-i şehlâları a'mâ gözüme

Koparur hünla her lağza hezâran tufân
Nice nisbet olunur giryede deryâ gözüme

5 Görünür şeh-per-i zülfi ile yârüñ Dürrî
Dehen-i gönca-veş tûtî gûyâ gözüme

AEK. 38b

⁵¹ (39a) Sayfasının Derkenar Gazeli

GAZEL-32

Çıkarım bu civânım gülle pûş
İdersin beste-i zülf-i 'aql hoş

İrişdi hañtı bûs it la'l-i yâri
Bahar irdi göñül kıl 'ayş ü nûş

Nice kulağına girsün bu feryâd
Raķibüñ sözleriyle dolu gûş

Hevâ-ı zülf-i feşânufla şâhum
İder deryâ-ı dil cûş ü hürüş

Düşersin câha menend-i reşed-sâz
Felekden itme ümid-i nûş

O şehbâza ider mürğ-i dili meşk
Göreñ Dürrî-yi evlâyı kuşla konuş

Raķib istere ider yâr cevrüñ
Ağır yük eyler ıslâh ola camuş

121

Fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilün

- 1 Âh-1 dil eflâka çıkdı mübtelâdur var ise
Bâğum cânâne ile âşinâdur var ise

Durma yağma itmede 'uşşâk-1 hûnîn-dideler
Hak-i pâ-y-1 yâr ey dil tûtîyâdur var ise

Hiç mariz-i 'aşka yoğdur bir devâ-1 nîk eşer
Dest-i sâkîden şarâb-1 dil-küşadur var ise

Eyledi meyhânenüñ ferşin kızıl altundan
Cür'a-1 câm-1 muşaffâ kimyâdur var ise

- 5 Eylemezsin Dürrîyâ beyhûde feryâd û figân
Sevdiğüñ bir bî-vefâ vü pür cefâdur var ise

AEK. 39a

Harf'ül-da

122

Mefâ'ilün / mefâ'ilün / mefâ'ilün / mefâ'i lün

- 1 Gitdi mi semt-i cefâya ser-nîm-i zârlugum qaldı
Hemân beyhûde 'aşkuñla dil-figâr olduğum qaldı

Gül ruhsârınuñ eller şafâsını itdi ey meh-rû
Benüm bülbül gibi âzârde-i hâr olduğum qaldı

Evvelden beste-i zülfi vefâsız görmedüm gitdi
Hemân ol serv-ğadd-i yâra hevâ-dâr olduğum qaldı

Şifâ-sâz olmaduñ derd-i derûna ey tabibüm cefâ
İçmeye şerbet-i la'lüñle bî-mâr olduğum qaldı

- 5 O yârüñ olalı meftûnu luğfun görmedüm gitdi
(39b) Hemân beyhûde Dürrî 'âşık-1 zâr olduğum qaldı

AEK. 39a

123

Mef'ûlü / fâ'ilâtü / mefâ'ilü / fâ'ilün

- 1 Def'-i gam olup câm-ı meserret sürülür mü
Bu bezm-i cihânda mey rahat görülür mü

İtmiş seni pür yâra anuñ tığ-i cefâsı
Âdem o perîye bu kadar hiç urulur mu

'Âşıkları itdikçe ricâ' bûse-i destin
Bağışları ol meh-liqânüñ kurulur mu

Yârüñ dökmüş gerdenini sen niye şorduñ
Bulunsun kûya ey dil buralar hiç şorulur mu

- 2 Yârân sirişk-i efgeñ iken ebr-i gam-ı 'aşk
Hiç cûy-ı dil-i Dürrî-i şeydâ durulur mu

AEK. 39b

124

Fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilün

- 1 Ebruvanuñ kavı-ı gammış böyle bilmezdim seni
Her müjeñ tîr almış böyle bilmezdim seni

Dem-be-dem 'uşşâk elüñden zehr-i gam nûş itmede
Meşrebüñ gayetle kemmiş böyle bilmezdim seni

Teşne-leb-i 'âşık dururken luţfuñu görmüş raqib
La'l-i rûh-efzânı emmiş böyle bilmezdim seni

Ma'iliz bunca zamandur degmedük yâ bu sege
'Âşıka kârüñ satmamış böyle bilmezdim seni

- 5 Dürrîyâ şî'irüñ görüp yârân pesen-dide mü didi
Şî'ri tarzı bahtsızmış böyle bilmezdim seni

AEK. 39b

125

Fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilün

- 1 Cevrin efzûn idüp ol tıfl-ı dilâra buydu
Ne kadar konuşa kopar gör yine gavgâ buydu

Mah-ı nev gibi terakkebda rah-ı pür tâbı
Açılup gül gibi ol gonca-ı zîba buydu

- (40a) Yüzüne bir güle bakmakla o şuḥ-ı devrân
Kâtî yüz buldu dil-i 'âşık-ı rüsvâ buydu

Serfirâz olmada ol serv-i revân gitdikçe
Pâyına düşmede 'uşşâk temâşâ buydu

- 5 Bir falâk ile helâk olsun ey meh-liḳâ
Zâhm-ı ḥûnin dil-i Dürrî-i şeydâ buydu

AEK. 39b

126

Mefâ'ilün / mefâ'ilün / mefâ'ilün / mefâ'i lün

- 1 Açıldı goncalar bir bir gönüllerden faḥr gitdi
Misâl-i gül ele câm al kederler cümleten gitdi

Saḥa bî-iḥtiyâr üftâde oldum şimdi ey sâḳî
Görünce bâde-yi la'l-i lebûñ dil kendiden gitdi

Beni bî-'aḳl idüp evvel dile çok şerhalar açdı
Yeter şimden gerü şâhum olan oldu kendün gitdi

Cihânı eşk-i ḥûnumla hem-reng-i 'aḳîḳ itdüm
Gönülde arzû-ı seyr-i iklim-i Yemen gitdi

- 5 Bugün gamla Ferḥâd'ıñ yerine şimdi ben kaldum
Dimeñ meydânı ḥâlî kâldı cefâ-yı kûh-ken gitdi

Nice râm-ı niyâzı eyledüm derkâr ammâ kim
Yine şayd olmadı baña ol âhû-yı ḥâsen gitdi

Ne câmınla şafâ var ne civânınla vefâ kâldı
Maḥaşşıl Dürrîyâ zevḳ-i sipihr-i pür zen gitdi

AEK. 40a

127

Fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilün

- 1 Kâr-ı dil çarhla yoğ ceng û cidâldan ğayrı
Ol da cevır eylemek ister o güzelden ğayrı

Haţır olur şoĥbet-i nâdâna varan ehl-i dile
Ĝuş idenler dimez ol ta'na cümleden ğayrı

Ne kadar içdüm ise künc-i firâkıında şarâb
Görmedüm zevk û şafâsını gülden ğayrı

- (40b)⁵² Biz de eller gibi bûs eyledük ancak destün
Görmedük vaşluñı zevk itmedük elden ğayrı

- 5 Mariz-i 'aşkı olân itmesün ümid-i necât
Aña 'âlemde devâ olmaz ecelden ğayrı

Dürrîyâ kadrini bilse eger ol çeşm-i ğazâl
Söylemez düm daĥi 'âlemde ğazelden ğayrı

AEK. 40a

⁵² (40b) Sayfasının Derkenar Gazeli

GAZEL-33

Ruĥuñi geh neş'e-i bâde ile al al oldu
Gül-i ĥüsñ açılıp zinet-i cemâl oldu

Diriğ künc-i kara efkâra şimdi ey meh-rû
O zevk-i mûy-ı muyânufi baña ĥayâl oldu

Sipihri-i vaşla irer mihr-i lûtufla her gün
Yoluñda zerre-veş yoluña paymâl oldu

Rakib saña yine cânâ 'acep 'akûr olmuş
Varûp kapuñda fiĝân eylemek muĥâl oldu

O yârufi eyledi dendâmı vaşfını Dürrî
Bu nazmı anünçün pür zülâl oldu

128

Fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilün

- 1 Ben mi isterdüm gam-ı zülfüñle nâlân olmağı
Ben mi isterdüm teb-i 'aşkuñla sûzân olmağı
- Sen o gice kaçmasayduñ ey gözü âhû benüm
Ben mi isterdüm bu deşt-i gamda büryân olmağı
- İtmeseydi zülfüñü tahrik eger bî-şabâ
Ben mi isterdüm bu deñlü dil-i perişân olmağı
- Tâb-ı nâr-ı 'aşk-ı dilber itmese te'sîr eger
Ben mi isterdüm gönül çâk-ı giribân olmağı
- 5 İtmese Dîvâne ey Dürrî beni sevda-ı 'aşk
Ben mi isterdüm esîr-i zülf-i cânân olmağı

AEK. 40b

129

Mef'ûlü / fâ'ilâtü / mefâ'ilü / fâ'ilün

1 Ol şûh-ı cihânuñ müjesi nîze de gül mi
Şimdi yine kaçdı dil-i nâçize de gül mi

Meydân-ı muhabbetde ser-i zülfüne diller
Manşûr-ı belâ-keş gibi âvîze de gül mi

Görmüş müsün 'âlemde nazirin diye ey dil
Ol yâr 'aceb dilber-i pâkize de gül mi

Şâne gibi mani'-i gam zülf ile demâdem
'Âşıklarınun dilleri şadr-ı yüze de gül mi

(41a)⁵³ Bilmezlenüp ey Dürrî su'âl eyleme derdüm
5 Urgunluğum ol gamzesi ser-nîze de gül mi

AEK. 40b

⁵³ (41a) Sayfasının Derkenar Gazeli

GAZEL-34

Bâğ-ı 'âlemde ruhuñ gibi gül olmaz bir daği
Dehre kıaddün gibi gelmez 'ar'ar-ı fâhir daği

Hatt-ı ruhsârufında cânâ görmezem harf-i vefâ
Olmadı nakşufında hiç resm-i kerem zâhir daği

Cân zârı aınmadañ bir kez şaRabb-ı vaşl ile
Yeter maşşere derd-i hicr ile yaçar daği

Bu dil-i bî-mâra raħm itmedi rakib-i sefig-dil
Sen tarahhüm itmedün raħm eyledi kafir daği

Cân-ı pertâba dime olmaz hevâdar ol serv
Kadr-i 'uşşâkı ne bilsün tıfl-ı nevresdür daği

Didi dilber isterin ben nakd-i cânufi vaşlına
Virme istersem eger ey Dürrî bir kuşur daği

130

Mef'ülü / mefâ'ilü / mefâ'ilü / fa'ilün

- 1 Dilber beni añmaz dil-i nâlânı unutdu
Ol sevdiğimiz demleri ol ânı unutdu

Ben 'aşkına anuñ o benüm bâde içerdı
Şimdi yüzüme bakmaz o devrânı unutdu

Bir kez beni yâd itmedi luğf û kereminden
Yolunda fedâ eylediğim cânı unutdu

Dil gitdi yine Ka'be-i kûyuna şafâda
Hep serzeniş-i hâr-ı mübtelânı unutdu

- 5 Dürrî şâ lup çâh-ı ğama adını añmaz
Hayfâ o senem dide-i hicrânı unutdu

AEK. 41a

131

Fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilün

- 1 Şerhalar açdı sîneme bu dil-i zârı bilmedi
Mest-i şarâb-nâz olup itdüği kârı bilmedi

Girmedı ğuşuna gülüñ âh û enîn-i bülbülüñ
Geçmedi kûyunu figân ile faşl-ı bâhârı bilmedi

Selle-i şolucan zülf şöyle doğundu kim aña
Rûy-i zemînde kûy-ı dil-i cây-ı qarârı bilmedi

Bu dil yâr-ı mehe ta'n-ı raķibe bakmadı
Şevkle gitdi kûyuna renciş-i hârı bilmedi

- 5 Sâlik-i râh-ı vaşl iken çâh-ı firâķa düşdi dil
Zulmet-i ğamla Dürrîyâ leyl û nehârı bilmedi

AEK. 41a

132

Fe'ilâtün / fe'ilâtün / fe'ilâtün / fe'ilün

(Fâ'ilâtün)

(fâ'lün)

- 1 Anı sensin marâz-ı 'aşka giriftâr idici
Düşürüp beter hicrânüña bî-mâr idici

Yürü ey 'âşık-ı nâlânı ferdâya şalan
Yürü ey 'ahdini ikrârımı âşikâr idici

- (41b) Kimse tımâr idemez zaḥm-ı dil-i ğam-zedem
Ey tabîbüm yine sensin baña tımâr idici

Âteş-i 'aşk vehmümi doyurur muydu benüm
Derd-i âh-ı dil eger olmasa izhâr idici

- 5 Âh ü feryâd-ı dil Dürrî miḥnet-zededür
Ḥâb-ı nâzından o gül-çehre-i bî-dâr idici

AEK. 41a

133

Mef'ûlü / fâ'ilâtü / mefâ'ilü / fâ'ilün

- 1 Sînemde 'aşkuñ ile görmez zâğdan gülü
Gelmez müsün bu gülşene ey sine bülbülü

Gül-i ruḥlaruñla la'lüñi yâd eylerin hemân
Görsem eger ki câm-ı ferruḥ-baḥşla mülü

Cism-i za'îfüm üzre gören beñlerüm benüm
Bir şişeye ḳonuldu şanur nice sünbülü

Bâşumda dâğ-ı tazemi gördüğümden yâr didi
Âçılmış ince bâğ-ı muḥabbet ḳaranfili

- 5 Kim zabṭ iderdi bu dil-i Dîvâna eger
Ey Dürrî yârüñ olmasa nice kâkülü

AEK. 41b

134

Fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilün

- 1 Yârimün düşmüş ruḥ-ı gül-ğûnuna kâkülleri
Gülistân-ı ḥüsnün açılmış yine sünbülleri

Vaşl û hicrinde figân itse 'aceb mi cân û dil
Bağ-ı 'aşkuñ yâz u kış feryâd ider bülbülleri

Bezmimüz dildâr-ı gül-i ruḥsâr ile gülzârdur
Şayt-ı bülbüldür şüraḥi vü sebû gulgulleri

Kaşları kavş-ı belâ müjgânıdır tîr-i cefâ
Kakülü dâm-ı belâdur danedür fülfülleri

- 5 Dürrîyâ 'azm eyler iseñ itme ümmid-i necât
(42a) Şîr-i endûh ile pürdür râh-ı 'aşkuñ çileleri

AEK. 41b

135

Fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilün

- 1 Tîriñe cânâ hedef-i sînem olaydı kâşki
Navek-i peykânuñla dil hem-dem olaydı kâşki

Yâre taqrîr itmege ḥâl-i dil-i nâşâdumı
Her bün-i mûy-ı vücûdum kısım olaydı kâşki

Vâr mıydı gözü yâre ol raḫîb-i seng-dil
Eşküm eṭrâfında anuñ yemm olaydı kâşki

- 5 Kâmetüm ḥaṭ eylerin ḥam itse Dürrî bayrağum
Dest-i 'aşk-ı yârda ḥâtem olaydı kâşki

AEK. 42a

136

Mefâ'îlün / mefâ'îlün / mefâ'îlün / mefâ'î lün

- 1 Göre ey dil elinde sâgar-ı billûr ile yâri
 'Âceb cem' eylemiş mihr û hilâli bir yere bârî
- Dutuldu mihr-i 'âlem-tâb burc-ı evc-i istiğnâ
 Nümâyân oldu şanma dil-rübânuñ haţt-ı ruhsârı
- Alur nerde oynasa 'âşıkларуñ gönlün ile gûyâ
 Süveydâ-yı dil 'uşşâkıdur her nokta-i zârı
- Şikâyet eyleme ey dil saña cevri eylese dilber
 Budur âyîn-i gaddârı budur resm-i sitemkârı
- 5 Şu deñlü dilleri cem' eylemiş zülf-i dilâ vü peri
 Pek 'âşık beste itmiş Dürrîyâ zülfünle bir târı

AEK. 42a

137

Fe'îlâtün / fe'îlâtün / fe'îlâtün / fe'îlün

(Fâ'îlâtün)

(fâ'lün)

1 Efendi baña ğayet zamânı gelmedi mi
Dil-i nazâna hidâyet zamânı gelmedi mi

Sirişk-i çeşmüm silüp dest-mâl-i luţfuñla
Ğaribaña daĝi şefkat zamânı gelmedi mi

Ķaddü bende-i üftâdedür kapuñda gönül
Vefâlar itmege kat kat zamânı gelmedi mi

Bu şehr-i dilde qarâr ey ğam-ı felek niçe bir
(42b)⁵⁴ Bu câydan daĝi 'uzlet zamânı gelmedi mi

5 Zamâne eş'arı Dürrî baĝr-ı ma'rifetüñ
Dürr kelâmına raĝbet zamânı gelmedi mi

AEK. 42a

⁵⁴ (42b) Sayfasının Derkenar Gazeli

GAZEL-35

O tıfl olmuş müezzîn-i işvenüñ üstâz-ı zerdûzu
Aña ta'lim-i seher itmiş o çeşm-i maha umûru

Ħaţ-ı ruhsârın öpdürmez yüzün zülfünle göstermez
Ne rûy ü ruşşarı bildirdi bize dilber ne nûr-ı zeri

Berâ-ı aşkı başumda cemâl-i zülfü çeşmümde
O yâre dil vireliden görmedüm hiç urmazdı

Dil buladı nerm adamlık muĝâl oldu o dildârûñ
Şu deflü ide gördüm âteş-i âh çeker sûru

'Acâyib meyvedür ruĝı hemân nazik dilber
Anı miĝnet itdi mihr-i çaĝ 'âlem-i efrûzu

138

Fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilün

- 1 Âh-1 şerer tâ kim çıkar 'âşkuñ ile Mecnûn gibi
Bilmezlenürsün sen daği derdüm 'ayândur gün gibi

Yoğdur nihâyet derdüme had olmaz âh-1 servüme
Bağup rûy-1 zerdüme itdi gamuñ altun gibi

Mektûb-1 dil ser-bestedür başını sarmış hastadur
Ağvâlin 'arz itmek diler şâhum saña meftûn gibi

Varmasun ağyâr-1 kilâb kûyuña ey 'âli-cenâb
Ağsun sirişküm bi-hisâb eṭrâfına saçuñ gibi

- 5 Pür pâre gördüm cismini gûş eyledüm efgânını
Ol nâvek-i müjgânuña Dürrî kuluñ urgun gibi

AEK. 42b

139

Fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilün

- 1 Ğonce-fem içecek bir iki kadeh mül açıldı
 Kızardı ruhları gülzâr-ı şivede gül açıldı
- Bezmede görmek 'aceb müşkilümdi sine-i yâri
 Çözüp tebensüm ile dökmesin o müşkil açıldı
- O derd etmiş teb-i bahş-i cân-ı 'âlemiyândur
 Ğarârı üzre kıyâs itme düşdü kâkül açıldı
- Çemende kâlmadı bir Ğonca kim gül olmaya şimdi
 Bahâr oldu dil-i pür Ğübâr-ı bülbül açıldı
- 5 İderdi hânemi mestûr o şivekâr-ı cihân
 Dağıtdı zülfünü bâd-ı şabâ o fülful açıldı
- Hezâruñ âhdur ol bim-i firkat gül ile
 (43a)⁵⁵ Kıyâs eyleme gülşende Dürrî sünbül açıldı
 AEK. 42b

⁵⁵ (43a) Sayfasının Derkenar Gazelleri (36-37-38)

GAZEL-36

Dilber geh gelme bezme gelür yirine cân
 Çerende kalup 'âşık olur dil-i nekrân

Her lütfü revân-bahş dile neşve virüp
 Keyfemâ yeşâ mar gibi olur cisme revân

Âyinesiyüm çehre-i âyende senüñ
 Şafiye kim haramdı bendesinüñ

Ol nice şehinşâh ise ehl-i minnete
 Ben bendesiyüm bende-i efgende senüñ

GAZEL-37

Gelince hâtruma mâtem-i Hüseyin-i şehîd
 Fiğân ü nâle-i dil doldurur bu gerdûnu

Mirâr-ı girye ola deyü dürr hep içirimüz
 Mah-ı Muharrem içinde mi şafağ-günü

Her ne kimse yaquşup ol şehâ
 İtdi her yan rûşen cümle pesend

Başına doğdu melâhat güneşi
 Şanma akmış kim ol şüh-ı levend

GAZEL-38

'Aks-i hatt-ı yâr ile fer virdi sâğar meclise
 Yağdı sâkı şanki bir şem'-i mu'teber meclise

140

Fe'îlâtün / fe'îlâtün / fe'îlâtün / fe'îlün

(Fâ'îlâtün)

(fa'lün)

1 'Aşıkâ câm-ı lebüñdür bahş iden şâdânlığı
Âleme seser-i raḥaṭuñdur viran ḥayranlığı

Ġurur bakma genc-i 'aşkuñ ile mâl-â-mâldur
Şöyle bî-ma'ni de güldür ḳalbimüñ virânlığı

Mülk-i dünyâya deġişmem kûyuñu şâhum senüñ
Dehre sultân olmadan yegdür ḳapuñ der-bânlığı

Cennet kûyuña ḳoyma ol raḳibe virme yüz
Âdemi öldürmeġi vardur anuñ şeyṭânlığı

5 'Îd-i adḥa vü vişâle şaḳla şâhum cânımı
Yok yere şimdi telef itme gel ol ḳarbânlığı

Ma'il olduñ ġayra ey gül ülfet itdüñ ḥâr ile
Bülbül-i dil n'ola efz-i fer eylese nâlânlığı

Ol ġazâl-i tâze ḳurmuş şimdi dil-i dâm-ı niyâz
Deşt-i 'aşḳ içre o serseri anuñ bu yanlığı

AEK. 43a

TARİHLER

Şehr-i Gümülcinede vaqı'a-ı hâh ursun meger virân olup meger irâd-ı 'Alî Baba
Hâzretleri binâ' eyledükde 'itâ olmuşdur

1

Fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilün

1 Yokdur 'âlemde böyle fahr-i hâl
Ferâh û ikrâr û firdevs-veşdür

Bunu ta'mir iden emir-i dilber
Evrenus oğludur 'ilm-keşdür

İder ihsânı herkesi mahcûb
Cevrine ruh birmek mi 'işdür

Buña târihle nazir olmaz
Buña zirâ ki Firdevs-i âteşdür

5 Buña ey Dürrî var ise tarih
Cây-ı zibâ mey-hân-ı dilkeşdir

Sene : 1049

AEK. 43a

Ṭarih-i.....bâğ-ı ‘ummânı Ḥazret-i Sultân-ı ‘ummân-ı ḥânedân
2

Mef’ûlü / mefâ’îlün / fe’ûlün

(43b)⁵⁶ Cihân eylesün durmasun âh ü efgân
1 Çü gitdi cihândan o deryâ-ı ihsân

Ḥazân olsun ‘âlem gül olsun perişân
Bıraşsun yere berg ü bârın dırâşşân

Ḥayf bilmedüñ qâdrin ol padişâhuñ
Sirişk-i nedâmetle dehr olsun ‘ummân

Felek nâr-ı hicrânla pür teb oldu
Degül ki keşân itdi çâk-ı giribân

5 Mihr şanma taş ile göksün döküp çarḥ
Görinüpdür müdâm âh-ı Sultân ‘Oşmân

‘Aceb vâkı‘aya ugrâdı ol şehinşâh
Aña reşk itdi vâkı‘a-ı ibn-i ‘Affân

⁵⁶ (43b) Sayfasının Derkenar Tarihi

Tarih-i Ferhat Hasan Efendi

TARİH-1

Terk idüp yârânuñ ey kân-ı ‘itâ
Âḥır alamaz eyledüñ ‘azm-ı beḳâ

Acıdı a‘lâ dâdımı mevtüñfe
Ağladı kâfir ü müselmân hep saña

Berikini dökdü dürr-i ḥitân-ı çemen
Gonca-yı bağ eyledi çâk-ı kâba

Buldu sünbül-i sabâ çemen itdi yere
Aldı bülbül eyledi yine şafâ

Duymayup Dürrî teb hicrânufâ
Sinesi çak eyledi gâfilin hümâ

Eyleyüp ammâ du‘âsını Dürrî yine
Ḳıl ziyâde raḥmetin yâr-ı nümâ

Böyle her da‘im oldı târiḥüñ baña
Cennet-i zibâya gitdüñ ‘ayanâ

Nice eşkiyâ başdı vardı sarâyın
Yine oldular gerçi soñra peşimân

Alup kal'a-ı hefta koydular anı
Hüdâ emrine vaşl itdiler ol an

Bulup kurdı ol eşkiyânuñ cem'i sen
Cülûs eyleyince o Gâzi Murâd Hân

- 10 O şeh şerbet-i mevti içdük de Dürrî
Didüm târih aña şahîd oldu 'Osman

AEK. 43b

Sene : 1031

3

Târih-i Culus-ı Bâhâdır Girây Hân Der Memalik-i Tâtâr

Fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilün

- 1 Eyleyeyüm mi 'arz-ı şükür kâdir-i vâhid
Oldu sa'adete hân-ı şâh-ı Bâhâdır Girây

Dâver-dâr û tebâryadur mülk-i Tâtâr
Padişâh-ı cem û vâqar Rüstem-i heybet-fezây

- (44a) Hân-ı 'adâlet-penâh şâh-ı muraşsa' külâh
Fitneyi itdi tebâh dehrde ser-tâ-pâ

Sâm dehşetten vermiş zâlik-der-i nümânmış
Çarha virir zelzele destine ger alsa yây

- 5 Ğûş idemez iclâsını çâk-ı giribân idemez
Cümle-i 'adâ dimiş başımıza vâv vâv

Rezm-i bezmde 'Acem şâhına zâri yeter
Çalmasun 'âhdında ol bir dâhi hiç kerem-i tası

Bend-i kemend eylemek şâhumı aña şey de gül
Ğayrıya düşvâr olân kâr olur aña kolay

Lügaz û ma'ni didüm nişbete târih için
Muqatta'anuñ noqtalı harfini ey Dürrî şay

Şehr-i muharremde kim sâl idi pek korkaydı
Geçdi Kırım mülküne şâh-ı Bahadır Girây

AEK. 43b

Sene : 1047

4

Tarih-i Feth-i Bağdâd er Dest-i Sulţân Ğâzi Murâd ‘Âli Neĵâd

Fâ‘ilâtün / fâ‘ilâtün / fâ‘ilâtün / fâ‘ilün

1 Levhaş-âllâh zihî Hân Murâd Ğâzi
‘Asker sürh seri eyledi şimşiri tebâh

Ğâzi-i rûy-i zemîn fâtiĥ-i Bağdâd-ı haşin
Hâfız-ı din-i metin ĥazret-i seyyâh-ı sipâh

Cünd-edâdur dârâdur zevr ider kim lime lime
Bîm-i tîĝ ile tatar mülk-i ‘adem anı şâh

Bir tariĥ ile ‘Acem almış idi Bağdâd’ı
Minnet Âllâh’a ki aldı yine ol zıll-ûllâh

5 Ğonca-i devleti ey Dürrî küşâd ola müdâm
Budur ol padişâha ĥayr û du‘âmuz her gâh

Ĥarf-ı memdûda bu mışra‘da olupdur târiĥ
Aldı Bağdâdı o dârâ-ı dilber cem-i câh

Sene : 1049

AEK. 44a

5

(44b)⁵⁷ Hâzret-i Ebu's-su'ûd-zâde şadr-ı ruḥ-ı şerif eyledükde 'ifâ olmuşdur

Mef'ûlü / fâ'ilâtü / mefâ'ilü / fe'ûlün

1 Olunca dide-i dehre ğamâm û ğam ḥâ'il
Şükür ki itdi anı bâd-ı luḥf-ı ḥaḳ zâ'il

Göründü rûy-ı murâd-ı cihân bi-hamdi'llâh
Ki şadr-ı Rûma sa'adetle geçdi bir fâzıl

Semm-i müfahır-ı 'âlem Ebus-su'ûd-ı zamân
Mah-ı nev öpmege pây-i şerefine mâ'il

Kerem penâh ki ya'ni Ebus-Su'ûd-zâde
Varân ḳapusuna olur murâdına nâ'il

5 Didüm o mani'-i iḥsâna Dürrîyâ târiḥ
Saña mübârek ola sadr-ı Rûm ey 'âdil

AEK. 44b

Sene : 1042

6

Gümülcineli Hızır Ağa Sipâhî Oğlamı Ağası olduḳda 'ifâ olmuşdur

Mef'ûlü / fâ'ilâtü / mefâ'ilü / fâ'ilün

1 Ḥamdüllâh luḥf-ı Yezdân ile olduñ ey ḥadid
Nâil-i maṭlub-ı 'alâ vâşl-ı künc-i na'im

Sürḥ-i râyet-keş sipâha eyledi ağâsını
Luḥf û iḥsân eyleyüp ol Hâzret-i Ḥayy û ḳadîm

Bu muazzam mañsub-ı zi-şânı teşrif idicek
Dürrî-i dâ'i didi târiḥini câh-ı 'azîm

AEK. 44b

Sene : 1029

⁵⁷ (44b) Sayfasının Derkenar Tarihi

TARİH-2

Şeyḫzâde ol Hüseyn Ağa hemân sefileden
Rıḫlet itdi rahmet itsün aña her demde Âllâh

Mevtini ğuş eyleyüp Dürrî didüm tariḥini
Gitdi cefâ bu cihândan ibn-i Şeyḫî-zâde âh

Sene 1044

7

Hazret-i Karaçelebi-zâde Mahmud Efendinin târih-i kaçırır

Fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilün

- 1 Hâbbezâ kaçır-ı gülistân tarh-ı cây-ı dil-küşâ
Şâh-ı gül şişe-i nuķûş-ı ezhârı oldı gûyâ
- Bâğ-ı cennetden n'ola yâķsa çerâğı bu maķâm
Gülleri naķşı anuñ pejmürde olmaz dâ'ima
- (45a)⁵⁸ Şöyle 'âlidür ki tâķı her evc-i felek
Şöyle mevzûndur sûtûnu hem-çü kıadd-i dil-rübâ
- Turresi şan turre-i dilber âsâsı evc-i çarķ
Hâķ budur tarz-ı maşnu'dur anuñ ser-tâ-be-pâ
- 5 Virse binası n'ola kaçır-ı hûrlugundan nişân
Zîr-i tâķ-ı ceres de zirâ nazîr olmaz aña
- Mürğ-ı bâmı hem-cenâh-ı şeh-per hayl-i melek
Giryeye-i dergâhı şîr-endâz-ı gerdûn-ı dü-tâ

⁵⁸ (45a) Sayfasının Derkenar Tarihi

TARİH-3

**Hazret-i Mahmûd Efendüm benim
Fazlûfıla 'âlemde o dest-i tanzîr**

**Bu ferah-efzâ-ı bina idicek
Tarķına reşk itdi şağır ü kebîr**

**Beñzedi firdevse o kaçır-ı berrîn
Sündüsüdür anda libâsın harîr**

**Şöyle mu'allâ ki bu reşk-i behişt
Turreleri hem-ser-i mihr-i münîr**

**Şöyle güzeldür ki sûtûnu bunufî
Hemçü karbâr-ı melâhatla bezîr**

**A bülbülüm Hazret-i Şeferden du'a
'Ömrü füzûn devleti olsun kebîr**

**Tarķına Dürrî didi tariķ-i hûb
Eyleye bu kaçır-ı mübârek kıadîr**

Ol kadar medd-i başar var kim bu aşr-ı h bda
Oldu şan r -yı zenleri  yine-i  alem-nümâ

Dir gören hakında anuğ vaşf ide mi bu mısra'ı
aşr-ı  l  v  cennet- s  dil-k ş  v  rahat-fezâ

Y  il h  ıl bu aşruğ luşf ide mi sağa beni
Gonca-ı b g-ı cinân-veş b -şaravet   p r şafâ

10 Dest-i luşfuğla anuğ hışz it er g-ı devletin
Bâd-ı âfetden biھا-ı ebniy  y  Rabbben 

şarhını seyr eyleyüp Dürrî didüm t rihini
aşr-ı bal  c y-ı zibâ v  dil-k ş   alem-nümâ

AEK 44b

Sene : 1045

8

Fe'ilâtün / fe'ilâtün / fe'ilâtün / fe'ilün

(F 'ilâtün)

(fa'lün)

(51a)⁵⁹ H bbez  m kerremet- miz dirsen g r m 
ş hib' l-baħr-i kerem ma'den-i işs n   'iş 

Hâtem-i şayy -yi cihân bir teki dürr-i zamân
Cism-i cevher dil-i k n şab'-ı şerifi-i Dürriyâ

Reşk-i İskender z -hikmet   Cemşid-i efkâr
'Al-ı k l Hâzret-i Mi'm r-bâşı  sım Ağa

⁵⁹ (51a) Sayfasının Derkenar Tarihi

TARİH -4

Heft iklimin ey şehinş hı
Ey sipihr-i  adaletin m hı

şayli z limdi Mutafa Pâşâ
Merħamet yodu anda v ll h

Hele atlı eylediğ o mel'  nu
Fuar -ı ebter oldu  hı

Didi şariş-i atlıni Dürrî
oluna uvvet ey cihân şahı

Şarf idüp nice florî-i florî şuna
Yapdı bu hayr baña muhtâc idi el-ħaqq dünyâ

40 Seyr iden bu şuyu pür nice baħr zann eyler
Köpürüp çağlayarak taşdığı dem rûz-i şitâ

Taşacak fülk-i felekde geçilmez bu şu
Var ise mürğ-ı hümâ per olasın ya 'anķâ

Zahmet ide seyli işidüp luftundan
Yaptı bu hayr-ı laţifi o şeh-i mülk-i sehâ

Taķ-ı ebrû-ı civânân gider 'ayn ile
Bir güzel gözlü güzel köprü olupdur ħaqqâ

İtmedi kimse bunuñ gibi hayr hem idemez
Var ise Ka'be ide arz-ı ħicâz üzre bana

45 Taķdir-i medħ û şenâ itmek o baħr-i cevri
Yine fâħirsın anuñ medħini itmekde dilâ

Gel hemân hayr û du'â ile o şâħib-i hayra
Vire maķşûdunu heb Ĥazret-i Âllâh aña

Nice asân gezer irse bu cevri herkes
İde 'uķbâda şırâtı aña âsân Ĥudâ

Görüp ey Dürrî bu köprüyü didüm târiħin
Yapdı yolında ħaqquñ hayr û sevâb-ı zîbâ

AEK. 51a

Sene : 1052

Ĥaraçelebi-żâde Maħmûd Efendi o dem Âhi olanda denmişdür

Feyz-ı luţf-ı ħaqqıla 'âlem bulup qarâr
Naħl açup heman virdi pür kâm ile

Saħa-yı kervân olmada hicr ile mîrüm
Şadr-ı Rûm oldu o fazıl deyü luţf-ı ħaķla

Şâd olup Dürrî bü'l hevâsı varıcaķ didi
Oldı şadr-ı Rûm ey Maħmûd Efendi-i yed-'ûllâh

AEK. 51b

Sene : 1053

9

Mef'ûlü / mefâ'ilü / fe'ûlün

Olup Maḥmud Efendi şadr-ı Rûm
 Meḥmed Pâşâ merâma oldı na'il

Hemân gûş itdiği sâ'atde Dürrî
 Didi târiḥini bu el-faşl-ı 'âdil

AEK. 51b

Sene : 1053

10

Mef'ûlü / mefâ'ilü / mefâ'ilü / fe'ûlün

Rum ili şadrında müşerref itdi bir vâlâ-ḥûb
 Halk-ı 'alem vâşıl hem oldı luṭf-ı ḥaḳla

Dürrî-i da'i şafâsından didi tarihini
 Oldı şadr-ı Rûm ile Maḥmud Efendi yeminle

AEK. 51b

11

Mef'ûlü / fâ'ilâtü / mefâ'ilü / fâ'ilün

(52a)⁶⁰Yapdı bu cây-ı cuyu H'âce Hüseyin Efendi
Ğayetle dilkeş oldu tarzın cihân beğendi

'Âlem-nümâ-ı 'âlem rûzenleri bu kaçruñ
Görse Cem û Skender lem'a-ı âb-dâr sanurdu

Görse kitâb-ı mersûdı reşk eyler idi hâmi
Hayrân olurdu ammâ Molla 'Aşım-ı Dehrî

Cennet midür nedür bu aşlâ keder yok
Olmuş şafâ ile pür bu kaçr-ı zîb-mendi

Mevlâ râh-beri olsun ol mizâb-ı hoş-hişâlüñ
Şahn-ı merâmı üzre cevelân oldu şimdi

Dürrî du'â idüp dir bu dil-küşâya tarihi
Âllâh mübârek ide beytüñ Hasân Efendi

AEK. 52a

⁶⁰ (52a) Sayfasının Derkenar Tarihi

TARİH-5

Nâmı zâde dile ilmik gibi
Ser-erbâb-ı devâ'ül-hâl oldu

Yokdur 'âlemde hiç hatırı anuñ
Kerem-efzâ vaşf-ı şen hişâl oldu

Hokkâ-ı hamr elde o mahzûnî
Tabi'iyim sözleri lâl oldu

İtdi bu kaçr-ı dil-firibi binâ
Tarh-ı şeb-i büyüñ maḥal oldu

Zühre görü bu kaçrı şevkinden
Başladı rakşa bî-mecâl oldu

Şol kadar keşret ü şâfâ var kim
Derer gam cümle pâyımâl oldu

Seyre gelince eyledik de hemân
Reşk ile 'andelib-i lâl oldu

Virdi Dürrî pesend idüp tarih
Kaçr-ı zibâsı bî-mişâl oldu

12

Fe'ilâtün / fe'ilâtün / fe'ilâtün / fe'ilün

(Fâ'ilâtün)

(fa'lün)

'İzzed-pezîr 'âlem 'âlem-kân-ı atâ vü dilüm
Memdûh cümle âdem reşk-i revân hâtem

Sultân-ı mülk-i ma'nâ ol pür kerem geh ya'ni
H'âce Hüseyn Efendi yaptı bu kaşrı muhkem

Bir kaşr-ı dilküşâdur hem zevkin şafâ-fezâdur
'Ays û dem şalâdur bu cây-ı hûb u bî-gam

Böyle güzel hükâmâ-yı memduh anın zamânı
Reşk-aver şay görmüş müdür sırr-ı adem

Manend rûy-ı dilber-i gül-ruh kaşrı-serir
Hâk û mişâl-i 'anber nefha-i fezâ vü 'alem

Bülbülleri bu kaşruñ ma'bûde-i hubân iderler
İhyâ-ı mürde-dilde oldur Mesih-i-hoş-dem

Âllâh Skender devrinle muqarrer
Yoğdur cihânda böyle 'âlem-nümâ-ı hürrem

Ehl-i şahibin İlâhî cây-ı dilküşânuñ
Tâ haşr olunca daim hemçün Mesih-i Meryem

Dürrî didi bu cây-ı rahat-fezâya târih
Kaşr-ı Hüseyn Efendi 'âlem nümâ-ı 'âlem

AEK. 52a

Sene : 1054

KIT'ALAR

1

Fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilün

(51b) Bir 'abd-ı 'âşiyüm günâhum çokdur ey kerim
Luţf eyle câm-ı 'affuñla kııl mücâmele

Yarın huzur-ı 'izzetüñe vardığum zamân
Yâ Rabb luţf û fazluñla kııl muâ'mele

2

Mefâ'ilün / mefâ'ilün / fe'û lün

Zenb-i mâ-dûnu şerik-i furqânda
İdersin 'afv severmiş idüñ hep

Bir muvaḥḥid zennûbu çok kulumum
Eyledüm tövbe kııl 'afv yâ Rabb

AEK. 51b

MATLA'LAR

1

Fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilün

'Aks-i ḥaṭṭ-ı yâr ile fer virdi sâ'ir meclise
Yağdı şâkı şanki bir şem'-i mu'anber meclise

2

Fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilün

'Aks-i ruḥşâruñ senüñ bu dide-i endişede
Şol kırmuzî ter-i gül gibidür şişe içinde

AEK. 51b

(53a)⁶¹

⁶¹ (53a) Sayfasının Derkenar Gazeli

GAZEL-39

Bülbüller öter revnâk-ı gülzâr yirinde
Ammâ ki qalmaz bu dil-i zârı yirinde

Biñ cânla almaq ne idi vaşl-ı metâ`ı
Naqđını dil aldırmasa bâzâr yirinde

Dil-i tahtıddür ol bâd-ı şühedâ gayrı qutlamaz
Ruḡsatı olur kimseye hünkâr yirinde

Bülbül saqınur sûz-ı dilden güli görse
Bir âh idicek qalmaya bir ḡâr yirinde

Kûyunda bulup yâri raqibi ile severdüñ
Baḡşı bulundu bize bâr yirinde

(53b)⁶²

⁶² (53b) Sayfasının Derkenar Tarihi

TARİH-6

Şah-ı felek mertebe-i sultân-ı Rûm
Bir günün anı ide biñ yıl Hüdâ

Şimdi o bir fazl-ı 'aşri bulup
Eyledi Dîvâne-i revnağ-ı fezâ

Hâzret-i Maḥmûd Efendi'ye çün
Rûm ili şadrin idüp ol şeh 'itâ

Didi yine lütf ile tarihini
Câh-ı ebu'l-fazl ile müeyyed ola

TARİH-7

Mollâ vefât idince 'imâm birine dimiş
Ölmek'acep mi belki dahi ikrârı budur

Amma ne hikmet idi ki nigâr ü cânânıñ
Hep tali'-i gülzârın idi ağzı budur

SONUÇ

Bu çalışma, XVII. yüzyıl Dîvân şairlerinden olan Gümülcineli Dürrî'nin Dîvânı üzerine yapılmıştır. Bu çalışmada, Dürrî'nin şiirlerinden hareketle onun hayatı ve sanatı hakkında bilgiler verilmiş, Dîvânı yeniden düzenlenerek transkripsiyonlu metni hazırlanmıştır.

Dîvânındaki şiirlerin kendi dönemindeki şiirlere göre sanatsal açıdan başarılı olamamasından dolayı yeterince önemsenmemiş ve Dîvânındaki mısralarda saklı kalmıştır. Elde ettiğimiz çalışmalardan ve şiirlerinden hareketle onu edebiyat dünyasına tanıtmaya çalıştık.

Gümülcineli olan şair, kendi dönemindeki âlimler ve devlet adamları ile hem-hal olmuş ve sanatını bu yolda icra etmiştir. Şiirlerinde dönemin âlimlerine kasideler sunan şairin şiirlerinde tasavvufî söylemler yok denecek kadar azdır. Aşk, tabiat, gurbet, dile getirmiş ve bunlarla yetinmiştir.

Dîvânının bir nüshası mevcuttur; şairin el yazması olan nüsha Atıf Efendi Yazama Eserler Kütüphanesinde, 34 Atf 2072 numarada kayıtlıdır. Atıf Efendi Kütüphanesi nüshasını derleyerek, transkribe ettikten sonra Dîvânın içerik özelliğine uygun olarak yeniden düzenledik.

Şiirlerinden ve kendisi hakkında yapılmış çalışmalardan hareketle birinci bölümde hayatı ve eserleri üzerinde durulmuş; ikinci bölümde ise Dîvânındaki nazım şekilleri verilmiştir. Kültür mirasımızın gizli kalmış bir değerini, sanat dünyasına tanıtmamızın önem arz edeceği kanaatindeyiz.

KAYNAKÇA

CUNBUR, Müjgan: "Dürrî" *Türk Dünyası Edebiyatçıları Ansiklopedisi*, C.3, AKM., Yay. Ankara 2003, s. 226.

DEVELLİOĞLU, Ferit: *Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lûgat*, Aydın Kitapevi, Ankara, 2002.

DİLÇİN. Cem: *Örneklerle Türk Şiir Bilgisi*, TDK Yayınları, Ankara, 2000.

ERGUN.Sadeddin Nüzhet: *Türk Şairleri*, C. 3, tarihsiz, s.1188-1189

GÜMÜLCİNELİ.Dürrî: *Gümülcineli Dürrî Dîvânı*, İstanbul Atıf Efendi Kütüphanesi, No:2072.

İPEKTEN, Halûk: *Eski Türk Edebiyatında Nazım Şekilleri ve Arûz*, Dergâh Yayınları Ankara, 1997.

İSEN, Mustafa: *Varayım Gideyim Urumeli'ne*, Kapı Yayınları İstanbul 2009

YAZAR, İlyas: Türkoloji Araştırmaları Dergisi, "Dürrî'nin Şehrengizinden Gümülcine'ye Bakış" , Sonbahar 2007

ÖZET

Bu çalışma, XVII. yüzyıl Dîvân şairlerinden olan Gümülcineli Dürrî'nin Dîvânı'nı konu edinmiştir. Dîvân'ın tek nüshası vardır. Şairin kendi el yazması olan nüsha Atıf Efendi Yazma Eserler Kütüphanesinde, 34 Atf 2072 numarada kayıtlıdır. Atıf Efendi Kütüphanesi nüshası incelenerek, transkribe edilmiş ve Dîvân'ındaki nazım şekilleri, Dîvân usulüne göre yeniden düzenlenerek tertib edilmiştir.

İki ana bölümden oluşan eserin birinci bölümünde Dürrî'nin hayatı, eserleri ve şairliği ile ilgili bilgiler verilmiş; ikinci bölümde ise Dîvânındaki nazım biçimleri, yeniden tertip edilerek, şiirler belli tasnife tabi tutulmuş ve metin olarak hazırlanmıştır.

Anahtar sözcükler

Dürrî, Gümülcine, Dîvân, şehrengiz, transkripsiyon, metin

SUMMARY

This study, suggest The Dîvân of Gümülcineli Dürrî, the poet in the centry XVII. A version of Dîvân is available in this paper. Having handwriting, the version numbered 34 Atif 2072 is recorded the sample in the library was study at and transcribed, the forms of the poed were rearranget in the first part of the paper consisted of two main parts, there is information regarding the life of Dürrî, his works and poetry. Rearranged, the forms of the poems were put in specific order and prepared as text.

Key Words

Dürrî, Gümülcine, Dîvân, şehrengiz, transcription, text